

grense • tjänsten
NORGE-SVERIGE

Info Norden
Nordiska ministerrådets
informationstjänst

øresunddirekt
oresunddirekt.com

REGLER OM OCH UPPLEVELSER AV UNDERHÅLL ÖVER DE NORDISKA GRÄNSERNA

på uppdrag av Grensetjänsten Norge-Sverige
tillsammans med övriga informationstjänster

REGLER OM OCH UPPLEVELSER AV UNDERHÅLL ÖVER DE NORDISKA GRÄNSERNA

på uppdrag av Grensetjänsten Norge-Sverige
tillsammans med övriga informationstjänster

Analysen är utarbetad av Øresundsinstitutet
och skriven av Anna Palmehag (projektledare)
och Camilla Neve Lieknins
Layout: Øresundsinstitutet
Omslagsfoto: News Øresund

December 2021

www.oresundsinstitutet.org

FÖRORD

I den här rapporten sätter vi fokus på de problem som medborgare i Norden stöter på när de blir förälskade, får barn och går från varandra; och befinner sig i en situation där de måste betala eller få utbetalt underhållsbidrag över en nordisk gräns.

Underhållsbidrag är ett bidrag som den ena föräldern betalar till den andra om de inte bor ihop. Bidraget fastställs antingen i det landet där barnet bor eller i landet där den underhållsskyldiga föräldern bor och beslutet är giltigt i de övriga nordiska länderna. Även om de nordiska länderna har liknande system för underhållsbidrag finns det skillnader mellan ländernas kultur och regelverk, som skapar förvirring och frustration för föräldrar i Norden.

Många medborgare i Norden tar varje år kontakt med oss när de stöter på problem i förhållande till underhållsbidrag på tvärs över de nordiska gränserna. Därför vill vi i den här rapporten sätta fokus på hur reglerna ser ut och vilka problem som uppstår när föräldrar bor i var sitt nordiskt land. Vi har valt att fokusera på följande kombinationer av länder: Danmark-Island, Danmark-Norge, Danmark-Sverige, Finland-Norge, Finland-Sverige, Island-Norge och Norge-Sverige.

Syftet med rapporten är att kartlägga regelverket för underhållsbidrag i vart och ett av de fem nordiska länderna samt de hinder som uppstår när ett barn har föräldrar i två nordiska länder. De nordiska statsministrarna har enats om visionen att Norden ska vara världens mest integrerade region år 2030. Vår ambition är att denna rapport ska bidra till att realisera den visionen.

Vi har därför gett Øresundsinstitutet i uppdrag att genomföra en kartläggning av underhållsbidrag i de nordiska länderna, samla in fakta och beskriva de problemställningar som medborgarna stöter på när de ska förhålla sig till underhållsbidrag i Norden.

Vi vill särskilt tacka Camilla Neve Lieknins och Anna Palmehag för arbetet med rapporten samt alla de nordbor som låtit sig intervjuas för att det ska bli lättare för andra att bo och ha familj i hela Norden.

Grensetjänsten Norge-Sverige
Nordkalottens Gränstjänst
Øresunddirekt Sverige
Info Norden

FOTO: NEWS ÖRESUND

FOTO: NEWS ÖRESUND

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. Sammanfattning	6
2. Översikt: underhållsbidragets storlek	10
3. Översikt: beräkning av underhållsstöd	12
4. Regler: detta gäller i de nordiska länderna	14
5. Konventioner som styr det nordiska samarbetet	20
Översikt: involverade myndigheter i de fem länderna	23
6. Problem, svårigheter och upplevda orättvisor	24
7. Gränsregioner	28
Danmark-Island	28
Danmark-Norge	34
Danmark-Sverige	40
Finland-Norge	46
Finland-Sverige	50
Island-Norge	54
Norge-Sverige	60
Island-Sverige – case	68
8. Appendix: Om rapporten, källförteckning och intervjuista	70

Tusentals nordbor betalar underhåll över gränserna – mer information efterfrågas

I en tid då många människor rör sig och flyttar mellan de nordiska länderna blir det vanligare att underhållsbidrag till barn avtalas och betalas över gränserna. Att förstå vilka regler som gäller i sådana situationer, på tvärs över nationsgränser, språk och lagstiftning, kan vara svårt för många inblandade. Utifrån materialet i denna analys går det att finna ett antal frågeställningar som behöver lyftas fram för diskussion. Bland dem finns svårigheterna som det innebär för den enskilda att hitta rätt information, att hantera myndighetskommunikation på andra språk och att behöva vänta på pengar som fastnat i systemen.

Varje år hanterar myndigheterna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige tusentals ärenden som gäller underhåll över de nordiska gränserna. Det finns ingen gemensam statistik mellan länderna, men flest fall verkar det utan tvekan vara mellan Norge och Sverige. Där finns det också en lång tradition av att människor flyttar, arbetar och skaffar barn över gränsen. Det är också i detta gränsområde som flest frågor och problem kommit in till informationstjänsten – Grensetjänsten Norge-Sverige.

Mellan Norge och Sverige handlar det om tusentals ärenden som passerar genom myndigheterna varje år. Mellan Danmark och Sverige är det inte lika många, men det handlar minst om närmare tusen pågående ärenden. Informationstjänsten i denna region, Øresunddirekt, får dock inte in särskilt många frågor relaterade till underhåll – något de har gemensamt med Nordkalottens gränstjänst, som täcker gränsområdet mellan Finland, Norge och Sverige.

Antalet årliga underhållsärenden via myndigheterna mellan Finland och Sverige är något färre men ligger minst på omkring 500, medan det mellan Finland och Norge handlar om relativt få per år. De uppgifter som lämnats ut till denna analys tyder också på betydligt färre fall mellan Island och Danmark än mellan Danmark och Sverige.

Men oavsett hur många fall som förekommer i en gränsregion står de personer som hamnar i situationen att underhållsbidrag behöver fastställas och betalas över de nordiska gränserna inför en utmaning. Många regler och lagar – i två länder – ska följas, och för dem som berörs handlar det om väsentliga summor som ska skickas mellan föräldrarna.

Övergripande regler för underhåll över de nordiska gränserna

I samtliga nordiska länder kan föräldrarna sinsemellan komma överens om ett underhållsbidrag och hur detta ska betalas. Denna analys går inte närmare in på dessa fall där avtalet skrivs – eller bara existerar i muntlig form – och transaktionerna sker utan inblandning från myndigheter. Men det är alltså alltid en möjlighet.

I rapporten undersöks regelverket i de fem nordiska länderna – Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige – och vi går igenom vad som gäller för underhållsbidrag (som betalas mellan föräldrarna) och underhållsstöd/bidragsförskott (som kan betalas ut av myndigheterna) när föräldrarna bor i två olika av dessa länder. Sju gränsregioner beskrivs närmare: Danmark-Island, Danmark-Norge, Danmark-Sverige, Finland-Sverige, Finland-Norge, Island-Norge och Norge-Sverige.

Ett underhållsbidrag kan antingen fastställas i det land där den bidragsberättigade föräldern och barnet bor, eller i det land där den underhållsskyldiga föräldern bor. Ett beslut om underhållsbidrag som fattats i ett av de nordiska länderna är giltigt även i de övriga och ett fastställt underhållsbidrag kan drivas in direkt i samtliga nordiska länder.

Samtidigt finns det vissa övergripande skillnader mellan hur underhållsbidrag och underhållsstöd/bidragsförskott fungerar i de olika nordiska länderna. Danmark, Island och Norge har relativt lika system, på så vis att underhållsbidraget i dessa länder fastställs av en myndighet. I Sverige och Finland fastställs underhållsbidraget i stället i domstol, men i Finland finns även en möjlighet att fastställa ett underhållsbidrag i ett avtal med hjälp av kommunernas social-

FOTO: NEWS ØRESUND

nämnd, om båda föräldrarna medverkar i processen.

I praktiken innebär detta att det är enklare och billigare att fastställa ett underhållsbidrag i Danmark, Island och Norge, framför allt jämfört med Sverige. Ser man till ärenden över gränserna mellan exempelvis Sverige-Danmark och Sverige-Norge leder det till att det oftast är danska respektive norska myndigheter som fastställer underhållsbidraget när föräldrarna bor på varsin sida om gränsen – oavsett var barnet bor.

En annan skillnad mellan länderna rör bidragsförskottet eller underhållsstödet, som kan betalas ut av socialförsäkringsmyndigheten i de fall då den underhållsskyldiga föräldern av någon anledning inte betalar. Därefter kräver myndigheten in pengarna från den underhållsskyldiga.

I Sverige kan underhållsstöd betalas ut utan att ett underhållsbidrag fastställs, om båda föräldrarna bor i landet. Men om det inte finns något fastställt underhållsbidrag kan inte pengarna drivas in från en underhållsskyldig förälder som bor i ett annat nordiskt land. Därför kräver den svenska myndigheten Försäkringskassan att ett underhållsbidrag fastställs för att underhållsstöd ska kunna betalas ut om en av föräldrarna bor i övriga Norden. Det kan antingen ske genom att föräldrarna kommer överens, genom att det fastställs av en svensk domstol eller – som nämnts – av myndigheterna i det andra berörda landet.

Även Finland har systemet med underhållsstöd, men för att det ska betalas ut krävs att underhållsbidraget fastställs av kommunens socialnämnd eller av en domstol. I och med att bidraget är fastställt kan det också krävas in av en underhållsskyldig förälder som bor i ett annat nordiskt land.

Konventioner och förordningar

Samarbetet mellan de nordiska länderna på underhållsområdet styrs av ett antal konventioner och förordningar. Bara en av dessa omfattar samtliga fem länder, nämligen den nordiska indrivningskonventionen, som styr att ett beslut om underhållsbidrag som fattats i ett nordiskt land är giltigt

och kan drivas in även i de övriga.

I övrigt arbetar länderna utifrån flera olika konventioner. Vilka som gäller i varje enskilt ärende beror på vilka två länder som är involverade. Innehållet i dessa förordningar och konventioner är relativt lika och reglerar exempelvis ofta i vilket land underhållsbidraget kan fastställas. Men det faktum att länderna undertecknat och följer olika konventioner medför ibland vissa inskränkningar. Exempelvis har Danmark och Island valt att stå utanför Haagkonventionen från 2007 och det innebär att det är svårare att utbyta information om sådant som en underhållsskyldigs inkomst eller adress.

De konventioner som används mellan de nordiska länderna på underhållsområdet är följande:

- Den nordiska indrivningskonventionen
- EU:s underhållsförordning
- Haagkonventionen
- Luganokonventionen
- New York-konventionen

Problem och svårigheter

Varje år hanterar de nordiska myndigheterna alltså tusentals ärenden som gäller underhåll över gränserna i Norden. Dessutom är det troligt att många människor sköter hanteringen sinsemellan, utan att blanda in myndigheter. Även om en stor del av dessa ärenden löper på utan problem, upplever människor ibland svårigheter eller har invändningar mot hur regelverket fungerar.

Större behov - mindre information vid underhåll över gränsen

Som tidigare nämnts handlar problemen och svårigheterna bland annat om att det finns betydligt mindre information om underhåll över gränserna än om vad som gäller när båda föräldrarna bor i samma land. Det är något som flera privatpersoner som intervjuats till denna rapport lyfter fram som ett problem. Dessutom upplever de att det är svårt att

hitta någon som kan ge svar på deras frågor.

Det faktum att två länder är involverade skapar svårigheter på flera sätt. Dels innebär det att de berörda föräldrarna måste sätta sig in i två länders lagstiftning, dels att information och myndighetsbeslut kommer på två olika språk. Det ökar risken för att det uppstår missförstånd och att misstag begås. En intervjuperson som fått brev med betalningskrav och viktiga besked på isländska har till exempel haft svårt att förstå vad som förväntas av honom och hur han ska gå tillväga.

Olika valutor skapar osäkerhet

Valutakurserna är en annan faktor som påverkar nivån på underhållsbidraget när det ska betalas över gränserna. Det är valutan i det land där underhållsbidraget fastställts som styr, oavsett om det är den bidragsberättigade eller den underhållsskyldiga som bor där. Den som bor i det andra landet riskerar alltså att antingen få mindre i bidrag eller behöva betala mer, om valutakursen förändras.

Något som tycks vara särskilt kännbart mellan Norge och Sverige är att kostnadsnivåerna är olika i de båda länderna och det påverkar även storleken på underhållsbidraget. De svenskar som ska betala underhållsbidrag till Norge upplever ofta att det är mycket högt. Visserligen tas det även hänsyn till den underhållsskyldigas ekonomi när ett underhållsbidrag fastställs, men utifrån de frågor som kommer in till Grensetjänsten Norge-Sverige upplever ändå många svenskar nivån på underhållsbidrag som fastställt i Norge som ett problem.

Svårt att få insyn i ärenden över gränsen

De myndigheter som är involverade i underhålls- och indrivningsfrågor samarbetar inom Norden och möts på konferenser om indrivning vartannat år. Men när ett underhållsärende omfattar flera länder

kan ändå vissa problem uppstå och byråkratin blir mer omfattande. En sådan faktor som lyfts fram av flera intervjupersoner är att det kan vara svårt att få information om vad som händer i ens ärende och att olika myndigheter kan ge olika besked. En annan är att handläggningstiderna förlängs, som längst – i Danmark – upp till tio månader, att jämföra med tre månader för nationella, danska ärenden. Att vänta på tusentals kronor i många månader kan vara ansträngande för privatekonomin, något som de som råkat ut för detta vittnar om. Likaså kan det ibland ta lång tid att driva in pengar över gränserna som bidragskyldiga inte betalat in.

Ett särskilt fall som tagits upp av det nordiska Gränshinderrådet rör ett tiotal bidragsberättigade personer från Island, som flyttat till Danmark. Under flera års tid fick de inte ut alla de pengar som de underhållsskyldiga föräldrarna å sin sida betalat in. Enbart beloppen upp till det så kallade normalbidraget i Danmark betalades ut, medan den överskjutande summan i varje fall fastnade i systemet. Problemet löstes dock för de allra flesta berörda under hösten 2020.

Juridiken kan upplevas som orättvis

Själva juridiken kring underhållsbidrag kan också i sig ibland upplevas som orättvis. Det gäller inte minst personer som träffat en partner och skaffat barn i ett land, men där partnern senare valt att flytta till ett annat land med barnet. De intervjupersoner som varit med om detta uttrycker att de borde få följa sitt eget lands lagstiftning i stället för lagarna i landet dit ex-partnern flyttat. Men möjligheterna för underhållsskyldiga att välja i vilket land underhållet ska fastställas är inte lika stora som för bidragsberättigade. I dessa fall är frågan om underhållsbidrag också ofta nära knuten till frågan om vårdnad om barnet, men den kopplingen har inte undersökts närmare inom ramarna för den här analysen.

I vissa fall innebär juridiken också att det i praktiken kan vara svårt för underhållsskyldiga att få ett beslut om underhållsbidrag ändrat, även om den ena eller båda föräldrarnas inkomster eller kostnader skulle förändras. Det gäller mellan Sverige och Norge, där samarbetet bland annat styrs av Luganokonventionen. Under vissa förutsättningar medför konventionen att underhållsskyldiga i Norge måste vända sig till svensk domstol – något som riskerar att bli kostsamt – för att få underhållsbidraget ändrat.

I andra fall kan de juridiska förutsättningarna medföra kryphål, som kan göra att underhållsskyldiga i Sverige kan undgå att betala tillbaka betalningsbe-

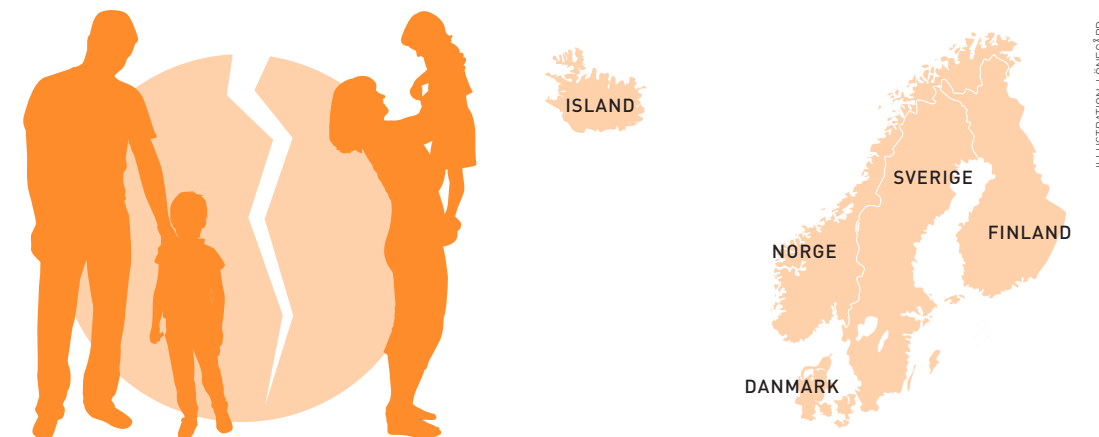
loppet för underhållsstöd som de krävs på av Försäkringskassan. Det gäller då de är gränsarbetare som har sin inkomst utanför Sverige. Om betalningsbeloppet inte baseras på ett fastställt underhållsbidrag omfattas det nämligen inte av den nordiska indrivningskonventionen och kan därför inte krävas in i de övriga nordiska länderna. För att den bidragsberättigade inte ska drabbas uppger Försäkringskassan att underhållsstöd ändå oftast betalas ut, men att det då blir skattebetalarna som får stå för notan.

Ett sätt att öka informationen

Även om många upplever att det är svårt att hitta information om underhållsbidrag över gränserna finns det hjälp att få hos de nordiska gränstjänsterna – Grensetjänsten Norge-Sverige, Nordkalottens gränstjänst och Øresunddirekt – liksom hos Nordiska ministerrådets informationstjänst Info Norden. Denna analys är också ett sätt för dessa aktörer att öka kunskapen om underhållsfrågor mellan de nordiska länderna.

NORDISK ORDLISTE ÖVER CENTRALE BEGREBER PÅ DE FEM SPROG

De nordiske sprog har mange ligheder og ord, som næsten er ens. Derfor kan mange i de nordiske lande forstå, tale og læse tekster i en vis grad på hinandens sprog. Men på trods af de mange tilsyneladende tilsvarende ord, betyder de ikke nødvendigvis det samme. Det gør sig også gældende ved flere centrale ord, når det handler om børnebidrag. For at mindske misforståelser, viser denne tabel, nogle centrale ord på de forskellige sprog.

Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
Børnebidrag Underholdsbidrag (omfatter både børnebidrag og ægtefællebidrag) Uddannelsesbidrag efter 18 år	Elatusapu/ Underhållsbidrag	Meðlag	Barnebidrag/ Underholdsbidrag	Underhållsbidrag
Bidragforskuð/ Forskudsvis udbetalt børnebidrag	Elatustuki/ Underhållsstöd	Meðlag	Bidragforskuð	Underhållsstöd
Børnetilskud/ Børnefamilieydelse Børne- og ungeydelse	Lapsilisä/ Barnbidrag	Barnabætur	Barnetrygd	Barnbidrag

Källa: Försäkringskassan

Beregning af børnebidragets størrelse i de fem lande

Når børnebidragets størrelse skal fastsættes, sker det ud fra forskellige parametre i de fem lande. I nogle lande fastsættes det med udgangspunkt i et normalbidrag, som er et minimumsbidrag, mens det i andre lande fastsættes ud fra en række faktorer såsom indkomst og antal børn.

Faktorer til beregning af børnebidragets størrelse:

DANMARK

Når Familieretshuset, den danske myndighed som behandler familiesager, fasttæller børnebidraget, sker det ud fra følgende parametre:

- **Normalbidraget (1.443 DKK pr. måned i 2021 – 194 euro)**
- Den bidragspligtiges indkomst
- Den bidragspligtiges antal børn med forsørgelsespligt

De vejledende bidragsbeløb i 2021 med udgangspunkt i et barn med forsørgelsespligt er:

- Årlig indkomst cirka 530.000 DKK (71.239 euro): Normalbidrag +100%
- Årlig indkomst cirka 700.000 DKK (94.089 euro): Normalbidrag +200%
- Årlig indkomst cirka 1,3 mio. DKK (174.736 euro): Normalbidrag +300%

Bidraget kan også blive fastsat til normalbidraget +400%, men det sker ved en konkret vurdering, da der ikke er fastsat en fast indtægtsgrænse herfor. Indkomsten vil i disse situationer være væsentligt højere end ved grænsen for de +300%.

Ved flere børn stiger kravet til årlig indkomst, før der pålægges en procentdel til normalbidraget.

FOTO: NEWS ØRESUND

FINLAND

Når kommunens socialvæsende hjælper forældrerne att beräkna ett underhållsbidrag, eller om underhållsbidraget fastställs i domstol, sker det utifrån följande parametrar:

- Underhållskostnaden för barnet, det vill säga kostnader för mat, kläder, hobbyer, telefon, sjukvård, förskola med mera. Kostnaden följer fasta satser utifrån barnets ålder (0-6 år: 306 euro/månad, 7-12 år: 357 euro/månad, 13-18 år, 481 euro/månad)
- Eventuellt barnbidrag som betalas ut
- Föräldrarnas respektive inkomster
- Den underhållsskyldigas samvaro med barnet och resekostnader i samband med samvaro
- Den underhållsskyldigas betalningsmöjlighet, bland annat utifrån personens boendekostnader, antal barn i övrigt och om hen är ensamstående eller gift/sambo

Det finns ingen fastställd grundnivå för underhållsbidraget, utan det varierar från fall till fall.

ISLAND

Når det er sysselmanden, der afgør, at bidragsmodtager er berettiget til børnebidrag, bliver børnebidraget sat til normalbidraget **(36.845 ISK pr. måned i 2021 – 246 euro)**.

Når der fastsættes et højere beløb end normalbidraget, kan det ske ved en intern aftale mellem forældrene eller ved en afgørelse hos sysselmanden. Det er muligt at fastsætte et højere beløb, såfremt den bidragspligtige har økonomiske forudsætninger til at betale mere.

NORGE

Når socialförsäkringsmyndigheten NAV fastställer underhållsbidraget sker det utifrån följande parametrar:

- Underhållskostnaden för barnet, det vill säga kostnader för mat och övrig konsumtion, boende samt skola och omsorg. Kostnaden följer fasta satser utifrån barnets ålder (0-5 år, 6-10 år, 11-14 år, 15 år och äldre).
- Eventuellt barnbidrag (barnetrygd) som betalas ut.
- Föräldrarnas respektive inkomster.
- Den underhållsskyldigas samvaro med barnet (utifrån löpande avtal, ej faktisk samvaro).
- Den underhållsskyldigas betalningsmöjlighet, bland annat utifrån personens boendekostnader, antal barn i övrigt och om hen är ensamstående eller delar hushåll med någon.

Det finns ingen fastställd grundnivå för underhållsbidraget, utan det varierar från fall till fall.

FOTO: NEWS ØRESUND

SVERIGE

När en svensk domstol fastställer underhållsbidraget är en vanlig praxis att utgå från den så kallade kvotdelningsmetoden:

Barnets behov av underhåll x (den underhållsskyldigas överskott/föräldrarnas samlade överskott) = underhållsbidrag

Barnets behov av underhåll beräknas antingen som en schablonkostnad, utifrån barnets exakta kostnader, eller utifrån Konsumentverkets beräkningar.

Schablonkostnaden omfattar bland annat mat och övrig konsumtion, boendekostnader, telefon och fritidsaktiviteter. Den följer prisbasbeloppet, som år 2021 är 47 600 SEK / 4 680 euro (0-6 år: 65% av prisbasbeloppet delat med 12, 7-12: år 80 % av prisbasbeloppet delat med 12 och 13 år och äldre: 95 % av prisbasbeloppet delat med 12).

Konsumentverkets beräkningar omfattar bland annat mat och övrig konsumtion, fritidsaktiviteter och telefon.

Föräldrarnas överskott beräknas utifrån inkomster, förvärvsförmåga, levnadskostnader, boendekostnader, om hen är ensamstående eller delar bostaden med någon, och antal barn i övrigt. Den underhållsskyldigas samvaro med barnet beaktas inte.

Det finns ingen fastställd grundnivå för underhållsbidraget, utan det varierar från fall till fall.

Källa: Familieretshuset, Tryggingastofnun ríkisins, Försäkringskassan, Justitieministeriet Finland, FPA, NAV och Torneå kommun. Beløbene i euro er beregnet på baggrund af den gennemsnitlige kurs for oktober 2021 ifølge Danmarks Nationalbank, Sedlabanki Íslands og Sveriges Riksbank. Flaggor: www.varldensflaggor.se

Udbetaling og beregning af bidragsforskud/underhållsstöd i de fem lande

I alle fem nordiske lande kan myndighederne hjælpe med at udbetale børnebidraget i form af et bidragsforskud eller et underhållsstöd. Det er dog forudsat, at den bidragsmodtagende forælder er bosat i det pågældende land. Bidragsforskuddet/underhållsstödet følger nogle faste satser, som er forskellige i de fem lande.

Faktorer for udbetaling og beregning af bidragsforskud/underhållsstöd:

DANMARK

Udbetaling Danmark kan betale et forskudsvist udbetalt børnebidrag på følgende betingelser:

- Bidragsmodtager er bosiddende i Danmark
- Bidragspligtig betaler ikke til bidragsmodtager
- Det forskudsvise udbetalte børnebidrag kan maksimalt være normalbidraget **(1.443 DKK pr. måned i 2021 – 194 euro)**
- En bidragsmodtager, som flytter til Danmark og ikke har boet eller haft beskæftigelse i Danmark, et andet EU-land eller et EØS-land i seks år inden for de sidste 10 år, optjener gradvist ret til fuldt normalbidrag i Danmark udbetalt som forskud.

FINLAND

FPA/Kela kan betale ut underhållsstöd utifrån följande villkor:

- Den bidragsberättigade bor i Finland
- Den underhållsskyldiga betalar inte hela eller inget alls av underhållsbidraget
- Det finns ett avtal om underhållsbidrag som fastställts av kommunens socialväsande eller i domstol
- **Underhållsstödet är 167,35 euro/månad (år 2021).**
- Om underhållsbidraget fastställts lägre än så betalar FPA bara ut underhållsstöd upp till den nivå.

ISLAND

Statens forsikringskasse i Island, Tryggingastofnun ríkisins, udbetaler børnebidraget på forskud hver måned på følgende betingelser:

- Sysselmanden har godkendt eller afgjort en børnebidragsaftale
- Bidragsmodtager er bosiddende i Island
- Bidragsmodtager har henvendt sig til Tryggingastofnun ríkisins om udbetaling
- Bidragsforskuddet er svarende til normalbidraget **(36.845 ISK pr. måned i 2021 – 246 euro).**

FOTO: NEWS ØRESUND

NORGE

Socialforsikringsmyndigheten NAV kan betala ut ett bidragsförskott (bidragsforskudd) utifrån följande villkor:

- Den bidragsberättigade bor i Norge
- Den underhållsskyldiga betalar inte hela eller inget alls av underhållsbidraget

Bidragsförskottet beräknas utifrån den bidragsberättigades inkomst, antal barn och om personen är ensamstående eller gift/sambo.

- En årsinkomst på högst 305 001 NOK / 31 077 euro ger rätt till förhöyet forskudd
- En årsinkomst på 305 001-547 200 NOK / 31 077-55 755 euro ger rätt till ordinært eller redusert forskudd, beroende på den bidragsberättigades inkomst, antal barn och om personen är ensamstående eller gift/sambo.
- En årsinkomst på över 547 200 NOK / 55 755 euro ger inte rätt till något bidragsforskudd.

Forhöyet forskudd:

1 710 NOK – 174 euro per måned för barn under 11 år / 2 140 NOK – 218 euro per måned för barn över 11 år

Ordinært forskudd:

1 280 NOK – 130 euro per måned

Redusert forskudd:

850 NOK – 87 euro per måned

(Gäller sedan 1 juli 2021)

Källa: Udbetaling Danmark, Tryggingastofnun ríkisins, Försäkringskassan, NAV och FPA.

Beløbene i euro er beregnet på baggrund af den gennemsnitlige kurs for oktober 2021 ifølge Danmarks Nationalbank, Sedlabanki Íslands, Sveriges Riksbank og Norges Bank.

Flaggor: www.varldensflaggor.se

SVERIGE

Försäkringskassan kan betala ut underhållsstöd utifrån följande villkor:

- Den bidragsberättigade bor i Sverige
- Den underhållsskyldiga betalar inte underhållsbidrag eller betalar inte på rätt sätt
- Underhållsstödet är beroende av barnets ålder:

1-10 år: 1 673 SEK – 164 euro per måned

11-14 år: 1 823 SEK – 179 euro per måned

15 år och äldre: 2 223 SEK – 219 euro per måned

(Gäller sedan juli 2021)

FOTO: NEWS ØRESUND

Detta gäller i de nordiska länderna

FOTO: NEWS ØRESUND

REGLER – DANMARK

Afgørelse:

Der er to muligheder. Enten kan forældrene selv indgå en intern aftale om børnebidrag, eller så kan den statslige myndighed, Familieretshuset, afgøre en børnebidrags sag. Hvis forældrene selv indgår en aftale om børnebidrag, behøver Familieretshuset ikke at være indblandet, og på Familieretshusets hjemmeside er det muligt at finde en aftaleblanket, som forældrene kan anvende. Det er også muligt at få Familieretshuset til at lave et bidragsdokument, som opsummerer den interne aftale, som forældrene selv har lavet. Hvis der derimod ønskes, at Familieretshuset afgør en sag om børnebidrag, kan der rettes henvendelse til dem, og så vil Familieretshuset afgøre bidragets størrelse og praksis vedrørende betaling af bidraget. Familieretshuset bliver oftest indblandet, hvis der er uenigheder mellem forældrene om, hvorvidt den bidragspligtige forælder forsørger barnet tilstrækkeligt.

Barnets alder:

Børnebidrag skal betales, indtil barnet fylder 18 år. Fra barnet er 18-23 år, kan der være aftale om et uddannelsesbidrag i stedet, såfremt barnet er under uddannelse.

Ved uenighed/konflikt:

Familieretshuset kan fastsætte bidragets størrelse, men kun hvis der ansøges om det. I nogle situationer sender Familieretshuset sagen til Familieretten. Det kan for eksempel være, hvis sagen er meget kompleks, eller hvis konfliktniveauet mellem forældrene er meget højt.

Beregning af bidragets størrelse:

Børnebidragets størrelse kan ikke fastsættes lavere end normalbidraget i Danmark. Et normalbidrag er et minimumbidrag, altså det minimale beløb, som skal betales i børnebidrag fra den bidragspligtige forælder til den bidragsmodtagende forælder. Der er derfor ikke børnebidrag, som bliver fastsat under normalbidraget. Hvert år beregnes et nyt normalbidrag af Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering under Beskæftigelsesministeriet. I 2021 er normalbidraget på 1.443 DKK pr. måned. Bidraget består af et månedligt grundbeløb på 1.278 DKK samt et tillæg på 165 DKK.

Har den bidragspligtige en høj indkomst, kan den bidragspligtige blive pålagt at betale mere end normalbidraget. Hvor meget højere et børnebidrag kan være, bliver vurderet på baggrund af den bidragspligtiges indkomst. Satserne er enten +100%, +200% eller +300% af grundbeløbet.

Det er Social- og Indenrigsministeriet, der efter indstilling fra Familieretshuset fastsætter satserne. I 2021 gælder følgende vejledende satser afhængig af den bidragspligtiges indkomst, og hvis der er tale om et barn med forsørgelsespligt:

Årlig indkomst på cirka 530.000 DKK: Normalbidrag + 100% af grundbeløbet

Årlig indkomst på cirka 700.000 DKK: Normalbidrag + 200% af grundbeløbet

Årlig indkomst på cirka 1,3 mio. DKK: Normalbidrag + 300% af grundbeløbet

Bidraget kan også blive fastsat til normalbidraget +400% af grundbeløbet, men det sker ved en konkret vurdering, da der ikke er fastsat en fast indtægtsgrænse herfor. Indkomsten vil i disse situationer være væsentligt højere end ved grænsen for de +300%. Har den bidragspligtige flere børn, skal indkomsten være en smule højere for, at der pålægges de ekstra satser.

Der findes andre særlige engangsbidrag såsom konfirmationsbidrag og fødselsbidrag med egne minimumssatser, som den bidragspligtige skal betale, medmindre den bidragspligtige har bidraget til disse på anden vis. Bidragsmodtager kan ved uenighed ansøge Familieretshuset om hjælp til at afgøre disse bidrag.

Betaling:

Hvis forældrene selv har lavet en intern aftale om børnebidrag, skal betaling og aftale herom som udgangspunkt foregå uden indblanding af Udbetaling Danmark. Det mest normale er, at den bidragspligtige betaler et fast beløb til bidragsmodtager den 1. i hver måned. Det er dog muligt at få udbetalt et aftalt børnebidrag forskudsvist af Udbetaling Danmark, men det kræver, at Familieretshuset har lavet et dokument på aftalen. Hvis Familieretshuset eller Familieretten har truffet afgørelse om børnebidraget, er det Familieretshuset, der bestemmer betalingsdatoen, men betalingen skal fortsat som udgangspunkt foregå internt mellem forældrene. Familieretshuset fastsætter altid datoen til den 1. i hver måned. Udbetaling Danmark inddrages kun, såfremt der foreligger en ansøgning fra bidragsmodtager på baggrund af manglende betaling fra den bidragspligtige.

Ved manglende betaling:

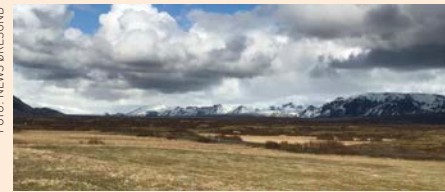
Hvis den bidragspligtige ikke betaler, kan bidragsmod-

tager søge om, at Udbetaling Danmark opkræver bidraget fra den bidragspligtige, og hvis det ikke lykkes, sender Udbetaling Danmark sagen videre til Gældsstyrelsen, som inddriver beløbet fra den bidragspligtige.

Forskudsvist udbetalt børnebidrag:

Hvis den bidragspligtige ikke betaler, og der er tale om et bidrag, som enten Familieretshuset eller Familieretten har truffet afgørelse om, kan bidragsmodtager efter selv at have forsøgt at få bidraget opkrævet hos den bidragspligtige, søge Udbetaling Danmark om forskudsvist udbetalt børnebidrag. Her vil Udbetaling Danmark udbetale bidraget svarende til det danske normalbidrag og så forsøge at opkræve bidraget fra den bidragspligtige. Hvis der er indgået en aftale om et højere beløb end normalbidraget, er det kun normalbidraget, som Udbetaling Danmark kan udbetale på forhånd. Et beløb udover normalbidraget kræver, at

FOTO: NEWS ØRESUND

REGLER – ISLAND

Afgørelse:

Forældrene kan selv indgå en børnebidragsaftale, men hvis bidragsmodtageren ønsker, at Trykgingastofnun ríkisins udbetaler børnebidraget, kræver det, at bidragsaftalen er godkendt af en sysselmand. Sysselmanden kan også afgøre en børnebidragsaftale.

Barnets alder:

Børnebidrag skal betales, indtil barnet fylder 18 år. Indtil barnet fylder 20 år, kan der være aftale om, at der pålægges et bidrag til undervisning eller uddannelse.

Ved uenighed/konflikt:

En sysselmand skal godkende en børnebidragsaftale, hvis det ønskes, at Trykgingastofnun ríkisins udbetaler børnebidraget, men en sysselmand kan også afgøre en børnebidragsaftale. I nogle situationer sender sysselmanden en sag videre til domstolene. Det kan være i sager, hvor forældrene ikke er enige om, hvem der skal have forældremyndigheden og bidragspligten.

Beregning af bidragets størrelse:

Børnebidragets størrelse fastsættes til normalbidragets størrelse. Socialministeriet, Félagsmálaráðuneytið, beregner et nyt minimum hvert år. I 2021 er normalbidraget på 36.845 ISK pr. måned. Har den bidrags-

den bidragspligtige forælder betaler dette, og så kan Udbetaling Danmark efterfølgende viderebetale det til bidragsmodtager. Hvis den bidragspligtige ikke har råd til at betale, kan bidragsmodtager fortsat søge om forskudsvist udbetalt børnebidrag fra Udbetaling Danmark, som også i en sådan situation vil forsøge at opkræve pengene fra den bidragspligtige. Betaler bidragspligtig ikke, så der opbygges en gæld, må den bidragspligtige afbetale på den i fremtiden. Selvom den bidragspligtige ikke har råd til at betale, har den bidragspligtige fortsat en pligt til at forsørge egne børn.

Myndigheder:

Familieretshuset (myndigheden som behandler familiesager) • Familieretten (domstolen som behandler familiesager) • Udbetaling Danmark (myndighed som har ansvar for en række offentlige ydelser) • Gældsstyrelsen (inddrivelsesmyndighed)

pligtige økonomiske forudsætninger til at kunne betale et højere beløb end normalbidraget, så skal forældrene selv aftale dette. Der findes andre særlige ydelser for eksempel i forbindelse med konfirmation, som bidragsmodtager kan få, men disse kræver også godkendelse af en sysselmand.

Betaling:

Forældrene kan selv aftale indbyrdes, hvordan betaling skal foregå, men de fleste vælger at ansøge om, at Trykgingastofnun ríkisins udbetaler normalbidraget hver måned som forskud. Trykgingastofnun ríkisins udbetaler i de tilfælde børnebidraget den 1. i hver måned, mens Innheimtustofnun sveitarfélaga efterfølgende indkræver bidraget fra den bidragspligtige. Er der aftalt et højere beløb end normalbidraget, skal betaling af det ekstra beløb udover normalbidraget aftales indbyrdes mellem forældrene.

Ved manglende betaling:

Trykgingastofnun ríkisins udbetaler normalbidraget hver måned som forskud, selvom den bidragspligtige ikke betaler bidraget, så længe der er en aftale om, at det er Trykgingastofnun ríkisins, som skal betale. Innheimtustofnun sveitarfélaga inddriver gælden og pålægger strafrenter, såfremt den bidragspligtige ikke har betalt bidraget senest den sidste dag i den pågældende måned, hvor børnebidraget har betalingsstermin. Det er muligt for den bidragspligtige at lave en betalingsaftale med Innheimtustofnun sveitarfélaga, såfremt den bidragspligtige ikke kan betale.

Myndigheder:

Sýslumaðurinn á höfuðborgarsvæðinu (sysselmandene) • Dómstólasýslan (domstolene) • Trykgingastofnun ríkisins (statens forsikringskasse) • Innheimtustofnun sveitarfélaga (inkassocentralen)

FOTO: NEWS ØRESUND

REGLER – FINLAND

Fastställande av underhållsbidrag:

Ett underhållsbidrag avgörs i första hand genom ett avtal mellan föräldrarna. Detta avtal måste i vissa fall fastställas av kommunens socialväsande, vanligen kommunens barnatillsyningsman. Ett sådant fastställande är exempelvis en förutsättning för att den bidragsberättigade föräldern ska kunna ansöka om underhållsstöd.

Det är också möjligt att fastställa ett underhållsbidrag genom medling eller i en domstolsförhandling.

Barnets ålder:

Underhållsbidrag ska betalas tills barnet fyller 18 år. Den underhållsskyldiga föräldern kan även bli skyldig att fortsätta bidra till kostnaden för barnets utbildning efter detta, om det anses rimligt.

Underhållsstöd betalas tills barnet fyller 18 år, utan möjlighet till förlängning.

Vid oenighet/konflikt:

Medling erbjuds av kommunens socialväsande. Om föräldrarna inte kan enas om nivån på underhållsbidraget kan beloppet fastställas av en domstol, i första hand tingsrätten. Ett annat alternativ är att domstolen erbjuder medling, vilket är steget före domstolsförhandling.

Beräkning av underhållsbidraget:

Kommunens socialväsande erbjuder föräldrarna hjälp med beräkningen av underhållsbidraget. Hänsyn tas till barnets behov och kostnader, som beräknas utifrån riktlinjer som tagits fram av justitieministeriet. Kostnaderna – som bland annat inkluderar mat, kläder, hobbyer och telefonkostnader, men även sådant som sjukvårdskostnader och förskolekostnader – beräknas till:

0-6 år: 306 euro/månad

7-12 år: 357 euro/månad

13-18 år: 481 euro/månad

Dessutom bedöms föräldrarnas möjlighet att betala utifrån deras inkomster, boendekostnader och studielån.

Betalning:

Den underhållsskyldiga föräldern ska betala in underhållsbidraget i förskott, vilket vanligen innebär senast första dagen varje månad.

Vid utebliven betalning:

Den bidragsberättigade föräldern kan vända sig till indrivningsverket för att kräva in underhållsbidraget. Detta kräver dock att underhållsbidraget fastställts av kommunens socialväsande eller i domstol.

Ett annat alternativ är att ansöka om att socialförsäkringsmyndigheten FPA/Kela betalar ut underhållsstöd. Det är dock ett krav att underhållsbidraget och betalningsansvaret fastställts av kommunens socialväsande eller i domstol, om FPA ska kunna bevilja underhållsstöd.

Underhållsstöd:

Om den underhållsskyldiga föräldern inte betalar underhållsbidraget kan FPA betala fullt eller nedsatt underhållsstöd till den andra föräldern eller direkt till ett barn som fyllt 15 år.

Nedsatt underhållsstöd betalas då den underhållsskyldiga föräldern inte har ekonomisk möjlighet att betala hela beloppet – då betalar FPA in mellan skillnaden upp till nivån för fullt underhållsstöd. Om underhållsbidraget är högre än underhållsstödet betalar FPA fullt underhållsstöd och kräver sedan in det obetalda underhållet plus ränta från den underhållsskyldiga föräldern. FPA betalar underhållsstöd den 10:e varje månad till den föräldern som har vårdnaden om barnet. Om FPA har lyckats driva in obetalda underhållsbidrag från den underhållsskyldiga betalas de ut den 25 dagen i månaden till den föräldern som får underhållsstöd från FPA. I annat fall fortsätter FPA att kräva in underhållsskulden.

Fullt underhållsstöd är 167,35 euro/månad år 2021. Om underhållsbidraget fastställts till en lägre nivå än fullt underhållsstöd kommer dock FPA inte att betala ut underhållsstöd till mer än nivån för det fastställda underhållsbidraget.

Myndigheter:

FPA/Kela (socialförsäkringsmyndighet) • kommunernas socialväsande • tingsrätten • indrivningsverket i respektive stad

FOTO: NEWS ØRESUND

REGLER – SVERIGE

Fastställande av underhållsbidrag:

Ett underhållsbidrag kan antingen fastställas genom ett avtal mellan föräldrarna eller i en dom. På Försäkringskassans hemsida finns en avtalsmall som föräldrarna kan använda. Den uppfyller kraven för ett svenskt avtal.

Det är också möjligt att fastställa underhållsbidrag i domstol, tingsrätten, om man inte kan komma överens om ett underhållsbidrag i ett avtal.

Barnets ålder:

Underhållsbidraget betalas till den bidragsberättigade föräldern tills barnet fyller 18 år. Därefter ska underhållsbidraget betalas direkt till barnet, förutsatt att det studerar på grundskolenivå, gymnasienivå eller motsvarande och ännu inte fyllt 21 år.

Gäller det underhållsstöd går det att ansöka om förlängt underhållsstöd till juni det år då barnet fyller 20 år.

Vid oenighet/konflikt:

Kommunerna erbjuder föräldrarna gratis samarbetsamtal kring barnens situation i stort. Vid fortsatt oenighet kan föräldrarna vända sig till tingsrätten, som kan fastställa ett underhållsbidrag. De kostnader detta innebär står föräldrarna själva för.

Beräkning av underhållsbidraget:

Försäkringskassan erbjuder ett digitalt verktyg för att räkna ut ett skäligt underhållsbidrag. Detta alternativ bygger på att föräldrarna är överens. Barnets behov kan antingen beräknas som en schablonkostnad, utifrån barnets exakta kostnader, eller utifrån Konsumentverkets rekommendationer. Även föräldrarnas inkomster och utgifter vägs in i beräkningen.

Betalning:

Den underhållsskyldiga föräldern ska betala in underhållsbidraget i förskott varje månad, senast sista dagen i månaden.

Vid utebliven betalning:

Den bidragsberättigade föräldern kan vända sig till

Kronofogden för att kräva in underhållsbidraget. Detta kräver dock att det finns ett avtal eller en dom om underhållsbidrag.

Ett annat alternativ är att den bidragsberättigade föräldern vänder sig till Försäkringskassan för att få underhållsstöd. Det kan dock vara lägre än underhållsbidraget. Om båda föräldrarna bor i Sverige drivs det eventuella överskjutande beloppet inte in av Försäkringskassan, utan den bidragsberättigade föräldern får vända sig till Kronofogden. Om den underhållsskyldiga föräldern bor i ett annat nordiskt land kan Försäkringskassan däremot hjälpa till att driva in pengarna, via en annan nordisk indrivningsmyndighet.

Underhållsstöd:

Om den underhållsskyldiga föräldern inte betalar underhållsbidrag, inte betalar i tid eller inte har möjlighet att betala hela underhållsbidraget kan underhållsstöd betalas ut av Försäkringskassan. Det finns inget krav om att ett underhållsbidrag måste ha fastställts för att underhållsstödet ska betalas ut. Däremot kan Försäkringskassan kräva att föräldern som ansöker om underhållsstöd ska medverka till att ett underhållsbidrag ska fastställas.

Nivån för underhållsstödet under 2021 är:

1 673 SEK per månad till månaden då barnet fyller 11 år.

1 823 SEK per månad till månaden då barnet fyller 15 år.

Därefter 2 223 SEK per månad.

Om barnet har årsinkomster som är högre än 60 000 SEK blir underhållsstödet lägre.

Försäkringskassan betalar ut underhållsstöd, antingen till den bidragsberättigade föräldern, eller direkt till barnet om hen fyllt 18 år. Därefter kräver Försäkringskassan tillbaka hela eller delar av underhållsstödet från den underhållsskyldiga föräldern. Den underhållsskyldiga föräldrarnas ska betala in detta betalningsbelopp till Försäkringskassan i förskott varje månad, senast sista dagen i månaden. Om personen inte betalar kan Försäkringskassan vända sig till Kronofogden eller indrivningsmyndigheten i det land där den underhållsskyldiga bor.

Om den underhållsskyldiga föräldern däremot skött inbetalningarna av betalningsbeloppet till Försäkringskassan pricksfritt i sex månader i följd kan myndigheten besluta att föräldrarna återigen ska sköta betalningen av underhållsbidrag sinsemellan.

Myndigheter:

Försäkringskassan (socialförsäkringsmyndighet) • tingsrätten • Kronofogden (indrivningsmyndighet)

FOTO: NEWS ØRESUND

REGLER – NORGE

Fastställande av underhållsbidrag (barnebidrag):

Underhållsbidraget kan avtalas internt mellan föräldrarna. Socialförsäkringsmyndigheten NAV kan också på begäran av en av föräldrarna fastställa underhållsbidraget. Det utgör då ett administrativt avgörande, och inte ett avtal.

Barnets ålder:

Underhållsbidrag ska betalas tills barnet fyllt 18 år. Om barnet fortfarande går i skola (gymnasium eller motsvarande) ska bidrag betalas till skolgången är avslutad. Om föräldrarna och barnet inte kan komma överens kan barnet efter sin 18-årsdag ansöka till NAV om att de fastställer bidraget. Det kan också finnas möjlighet att få underhållsbidrag för högre studier i mycket ovanliga fall, till exempel om barnet bor i ett land utan studiefinansiering. Barnet kan dock inte få bidragsförskott (bidragsforskudd) efter sin 18-årsdag.

Vid oenighet/konflikt:

Båda föräldrarna kan (var för sig) begära att NAV ska fastslå underhållsbidraget. Då tas en avgift (rettsgebyr) på 1 172 NOK ut, men den kan slopas beroende på föräldrarnas intäkt.

Beräkning av underhållsbidraget:

Vid ett internt avtal kan föräldrarna själva räkna ut underhållsbidraget utifrån ett digitalt verktyg, bidragskalkylator, som tillhandahålls av NAV. Det utgår ifrån kostnader för försörjning, föräldrarnas inkomster, den underhållsskyldigas möjlighet att betala, samvaro med barnet och eventuell delad bostad för barnet.

När NAV avgör underhållsbidraget beräknas det utifrån klara premisser. Först fastställs en underhållskostnad för barnet utifrån riktlinjer från Barne- och familjdepartementet. Det finns fasta satser som ökar när barnet blir äldre (0-5 år, 6-10 år, 11-14 år och 15 år +). Hänsyn tas också till om det betalas ut barnetrygd (sv: barnbidrag). Därefter värderas båda föräldrarnas intäkter samt hur stor samvaro respektive förälder har med barnet. Det är dock inte faktisk samvaro som

bedöms, utan den samvaro som föräldrarna kommit överens om i ett löpande avtal. Om ett avtal finns reduceras beloppet som den underhållsskyldiga föräldern ska betala på grund av samvaron. Därefter bedöms den bidragspliktiga förälderns betalningsmöjlighet, utifrån bland annat om personen har fler barn, utifrån fasta satser för boendekostnader och om hen bor ensam eller delar på hushållskostnaderna med någon annan.

Utöver det fastslagna underhållsbidraget kan den bidragsberättigade föräldern också ansöka om underhållsbidrag för särskilda utgifter, som exempelvis konfirmation eller tandställning.

Betalning:

Underhållsbidraget ska betalas i förskott varje månad, senast den 25:e i föregående månad.

Vid utebliven betalning:

Det är vanligt att föräldrarna väljer att betalningen av underhållsbidraget ska gå genom NAV. Föräldrarna kan tillsammans eller var för sig ansöka om att underhållsbidraget krävs in från den underhållsskyldiga föräldern och betalas ut till den mottagande föräldern av NAV, oavsett om det bygger på ett privat avtal eller om underhållsbidraget fastslagits av NAV. Det är kostnadsfritt.

Om den underhållsskyldiga föräldern inte betalar underhållet alls eller inte kan betala hela det bidrag som fastslagits av NAV kan alltså den bidragsberättigade föräldern ansöka om bidragsforskudd. Då betalas beloppet för bidragsforskudd ut av NAV som sedan kräver in hela eller delar av bidragsforskuddet från den underhållsskyldiga föräldern.

Om den underhållsskyldiga föräldern inte betalar underhållsbidraget i tid och inte har något annat avtal med NAV krävs pengarna in genom NAV Innkrevning.

Bidragsforskudd:

Bidragsforskuddet följer inte ett fastslaget underhållsbidrag, utan beror på den mottagande förälderns inkomst, antalet barn och om denna är gift eller sambo.

En årsinkomst på 305 001 NOK eller lägre ger den bidragsberättigade föräldern rätt till forhøyet forskudd. Om det betalas ut ordinært eller redusert forskudd beror på den bidragsberättigade förälderns inkomst, om personen är ensamstående eller gift/sambo, samt hur många barn det handlar om. En årsinkomst över 547 200 NOK innebär att den bidragsberättigade föräldern inte har rätt till bidragsforskudd.

Forhøyet forskudd: 1 710 NOK per barn under 11 år / 2 140 NOK per barn över 11 år

Ordinært forskudd: 1 280 NOK per barn

Redusert forskudd: 850 NOK per barn

Myndigheter:

NAV (socialförsäkringsmyndighet) • NAV Innkrevning (indrivning)

FOTO: NEWS ØRESUND

KOSTNADER FÖR ATT AVGÖRA UNDERHÅLLSBIDRAG I DOMSTOL

DOMSTOLSKOSTNADER SVERIGE

Ansökningsavgiften för ett domstolsavgörande år 2020 är 900 kronor för ett mål som gäller krav på mindre än 23 650 kronor (ett halvt prisbasbelopp), annars 2 800 kronor. Därtill kommer de båda parternas egna rättegångskostnader.

Huvudregeln i mål om underhållsbidrag är att den som förlorar ett mål i en domstol ska stå för båda parternas kostnader. Den som förlorar är den vars yrkande inte går igenom – alltså inte nödvändigtvis den som döms att betala underhållsbidrag.

Domstolen kan också bestämma att parterna ska betala sina egna rättegångskostnader om det finns särskilda skäl. Även då parterna kommer överens genom en förlikning som stadfästs i domstol innebär det att de delar på kostnaderna.

Parterna har för det mesta inte rätt till rättshjälp i Sverige. Det är alltså enligt Försäkringskassan sannolikt att ett domstolsavgörande av underhållsbidraget innebär kostnader för parterna. Det finns dock försäkringar som kan ersätta en del av kostnaderna.

Enligt Domstolsverket i Sverige var den genomsnittliga kostnaden för ett familjemål under år 2019 17 987 SEK. Det genomsnittet omfattar dock alla familjemål, även de som exempelvis rör vårdnad och som generellt sett är dyrare än mål som enbart handlar om underhållsbidrag.

Beräkningar av en svensk advokat och medlare visar att kostnaderna för den förlorande parten i ett underhållsfall ofta uppgår till minst 30 000 SEK.

Handlar det om internationella ärenden där svenska Försäkringskassan agerar som centralmyndighet och driver processen för barnets räkning gäller internationella konventioner och förordningar som slår fast att det ska ske utan kostnad för barnet.

Källor: Domstolsverket, Försäkringskassan, advokat Gert Nilsson Eldrimmer

DOMSTOLSKOSTNADER FINLAND

Avgiften för ett domstolsavgörande av underhållsbidrag är i grunden 510 euro. Den ska betalas av den som tagit ärendet till domstol, såvida personen inte yrkat på att motparten ska

betala den och fått gehör av rätten. Därtill kommer de båda parternas egna rättegångskostnader, som vanligen ska betalas av den som förlorar målet. Rätten kan också besluta att båda parter ska betala sina egna kostnader.

Även när ärendet avgjorts genom medling ska respektive part stå för sina egna kostnader.

Båda parter kan söka om rättshjälp. Barn under 18 år har rätt till rättshjälp om de inte har en stor, egen inkomst – oavsett vem som tagit målet till domstol och oavsett föräldrarnas inkomst. Rättshjälp täcker även domstolsavgiften. Även underhållsskyldiga föräldrar kan ha rätt till rättshjälp om de har låga inkomster eller en försäkring som täcker rättshjälp.

Handlar det om internationella ärenden där det finländska justitieministeriet agerar som centralmyndighet och driver processen för barnets räkning gäller internationella konventioner och förordningar som slår fast att det ska ske utan kostnad för barnet.

Källor: Egentliga Finlands tingsrätt och Justitieministeriet

Konventioner och förordningar som styr det nordiska samarbetet

Flera olika konventioner och förordningar styr det nordiska samarbetet. Samtliga nordiska länder har skrivit under den nordiska indrivningskonventionen, som reglerar hur underhållsbidrag kan drivas in över de nordiska gränserna. Vilka övriga konventioner som reglerar var och hur underhållsbidraget kan fastställas, samt hur informationsutbytet kan gå till, skiljer sig däremot åt mellan de olika konstellationerna av länder.

Den nordiska indrivningskonventionen / Konventionen mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige angående indrivning av underhållsbidrag

(Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige)

Den nordiska indrivningskonventionen från 1962 (med vissa ändringar år 2000) har undertecknats av samtliga nordiska länder och är den konvention som vanligen används när det kommer till indrivning av underhållsbidrag över de nordiska gränserna.

Konventionen slår fast att domar och myndighetsbeslut om underhållsbidrag från ett annat nordiskt land ska erkännas i de andra länderna. Vidare ska domar och myndighetsbeslut från andra nordiska länder om att en person är skyldig att betala underhållsbidrag, som skulle ha drivits in i samma land om personen hade bott där, på begäran omedelbart drivas in i det nordiska land där personen bor. Något domstolsgodkännande behövs inte.

EU:s underhållsförordning / Rådets förordning (EG) nr 4/2009

(Finland och Sverige)

EU:s underhållsförordning som trädde i kraft 2011 reglerar vilket lands domstolar som är behöriga att avgöra frågor om underhållsskyldighet samt vad som gäller vid indrivning av underhållsbidrag över landsgränserna. Dessutom innehåller den bland annat regler om erkännande av varandras beslut och samarbete i ärenden som rör underhåll. Förordningen omfattar EU-länderna Danmark, Finland och Sverige, men Danmark tillämpar inte vissa regler, som en del av landets undantag från att delta i rättsliga samarbeten i EU. När det gäller indrivning av underhållsbidrag utgår de nordiska länderna vanligen i stället från den nordiska indrivningskonventionen, som på flera punkter tillåter en enklare och snabbare procedur.

Underhållsförordningen slår fast att frågor om

underhållsskyldighet kan avgöras både i det land där den bidragsberättigade bor och i det land där den underhållsskyldiga bor.

Om ett beslut om underhållsbidrag fattats i det land där den bidragsberättigade bor, men den underhållsskyldiga vill ändra beslutet, måste personen även fortsättningsvis ta upp det i den bidragsberättigades bosättningsland. Om den underhållsskyldiga vill att underhållsbidraget i stället ska fastställas i det egna bosättningslandet krävs godkännande från den bidragsberättigade.

När det gäller indrivningen av underhållsbidrag innebär konventionen att domar och myndighetsbeslut om underhållsbidrag från ett medlemsland i EU ska erkännas i de andra EU-länderna.

2007 års Haagkonvention

(Finland, Norge och Sverige)

Haagkonventionen om underhåll från 2007, som bygger på tidigare konventioner från 1958 och 1973, har undertecknats av Finland och Sverige (genom EU), samt Norge. Den används främst mellan Finland och Norge respektive mellan Sverige och Norge. Enligt den norska socialförsäkringsmyndigheten NAV används den i första hand för att kunna utbyta information om bidragsberättigades eller underhållsskyldigas inkomster och tillgångar, adresser eller liknande. Enligt Haagkonventionen ska ett lands centralmyndighet bistå ett annat lands centralmyndighet som begär hjälp med den typen av information i underhållsärenden.

Haagkonventionen slår liksom flera andra konventioner även fast att domar och myndighetsbeslut om underhållsbidrag som fattats i ett land som skrivit under konventionen ska erkännas och vara möjliga att verkställa i de andra länderna som undertecknat den.

Luganokonventionen

(Island och Norge, i förhållande till EU-länderna Danmark, Finland och Sverige)

Luganokonventionen från 2007, som bygger på en tidigare konvention från 1988, gäller mellan EU:s medlemsstater och Island, Norge respektive Schweiz. Den reglerar domstolars behörighet och verkställighet av domar på privaträttens område.

Huvudregeln om man vill stämma någon är enligt Luganokonventionen att man ska vända sig till domstolen i det land där den personen bor. Men när

det gäller underhåll finns ett undantag, som medger att domstolarna i det land där den bidragsberättigade bor kan hantera ärendena.

Detta undantag betyder i praktiken att den bidragsberättigade kan välja om ärendet ska avgöras i det land där den bidragsberättigade bor eller det land där den underhållsskyldiga bor. Det gäller även vid ändringar av beslut. Den underhållsskyldiga har däremot inte samma valmöjlighet, utan måste ta upp saken i den bidragsberättigades bosättningsland såvida hen inte får den bidragsberättigades samtycke till att ta upp det i sitt eget bosättningsland.

Luganokonventionen slår också fast att en dom eller ett beslut som tagits i ett av de länder som konventionen omfattar ska erkännas i de andra, men att det krävs ett domstolsgodkännande innan det kan verkställas.

Till skillnad från EU:s underhållsförordning och Haagkonventionen innehåller Luganokonventionen inga regler om samarbete mellan centralmyndigheter.

New York-konventionen / FN-konventionen / Förenta nationernas konvention av den 20 juni 1956 om indrivning av underhållsbidrag i utlandet

(Danmark, Finland, Norge och Sverige)

New York-konventionen från 1956, i danska vägledning kallad FN-konventionen, innehåller inga överenskommelser om att beslut om indrivning av underhållsbidrag ska erkännas och verkställas i andra länder. Däremot gör konventionen det möjligt att ansöka om att få ett underhållsbidrag fastställt och indrivet i ett annat land som också undertecknat konventionen, enligt de lagar eller övriga konventioner som gäller i det landet. Detta sker genom samarbete mellan de myndigheter som utsetts till "förmedlande och mottagande organ", motsvarande centralmyndigheter*.

Den centralmyndighet* som får en förfrågan av en centralmyndighet* i ett annat land ska bland annat hjälpa till att fastställa ett underhållsbidrag, att försöka få den underhållsskyldiga att betala frivilligt eller att annars ansöka om indrivning i det egna landet.

Även EU:s underhållsförordning och Haagkonventionen innehåller regler om centralmyndigheter. Om båda de berörda länderna har undertecknat Haagkonventionen från 2007 ersätter den New York-konventionen.

*En centralmyndighet är den myndighet – vanligtvis en per land – som utsetts att hantera underhållsärenden över nationsgränser.

DESSA KONVENTIONER STYR SAMARBETET KRING UNDERHÅLLSBIDRAG MELLAN DE NORDISKA LÄNDERNA

	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
Danmark		Den nordiska indrivningskonventionen New York-konventionen	Den nordiska indrivningskonventionen Lugano-konventionen	Den nordiska indrivningskonventionen Lugano-konventionen	Den nordiska indrivningskonventionen New York-konventionen
Finland	Den nordiska indrivningskonventionen New York-konventionen		Den nordiska indrivningskonventionen Lugano-konventionen	Den nordiska indrivningskonventionen Haagkonventionen Lugano-konventionen	Den nordiska indrivningskonventionen EU:s underhållsförordning
Island	Den nordiska indrivningskonventionen Lugano-konventionen	Den nordiska indrivningskonventionen Lugano-konventionen		Den nordiska indrivningskonventionen Lugano-konventionen	Den nordiska indrivningskonventionen Lugano-konventionen
Norge	Den nordiska indrivningskonventionen Lugano-konventionen	Den nordiska indrivningskonventionen Haagkonventionen Lugano-konventionen	Den nordiska indrivningskonventionen Lugano-konventionen		Den nordiska indrivningskonventionen Haagkonventionen Lugano-konventionen
Sverige	Den nordiska indrivningskonventionen New York-konventionen	Den nordiska indrivningskonventionen EU:s underhållsförordning	Den nordiska indrivningskonventionen Lugano-konventionen	Den nordiska indrivningskonventionen Haagkonventionen Lugano-konventionen	

Källa: Försäkringskassan, Justitieministeriet i Finland, NAV, Vejledning om inddrivelse i Danmark af udenlandske krav på børne- og ægtefællebidrag m.v. och Innheimtustofnun sveitarfélaga.

Fotnot: I vissa fall, då andra länders medborgare är involverade, kan även EU:s underhållsförordning användas i samarbetet mellan Danmark och Finland.

INVOLVEREDE MYNDIGHETER I DE FEM LANDE

Når der er tale om børnebidrag, kan der være flere myndigheder involveret i de respektive lande. Der kan være forskel på, hvilken myndighed der træffer afgørelse om børnebidrag og fastsætter børnebidragets størrelse og den myndighed, der kan udbetale det. Desuden kan udbetalingsmyndigheden også ofte indkræve børnebidraget, men i nogle tilfælde er det inddrivelsesmyndigheden i det respektive land, som både kan og skal inddrive børnebidraget.

	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
Fastställer underhållsbidrag	Familieretshuset	Domstol / Kommunens socialvæsende	Sýslumaðurinn á höfuðborgarsvæðinu / Dómsstólasýslan	NAV	Domstol
Betalar ut underhållsstöd/ bidragsförskott	Udbetaling Danmark	FPA	Tryggingastofnun ríkisins	NAV	Försäkringskassan
Driver in underhållsbidrag	Gældsstyrelsen	Utsökningsverket	Innheimtustofnun sveitarfélaga	NAV Innkreving	Kronofogden
Centralmyndighet*	Familieretshuset	Justitieministeriet	Ingen centralmyndighed	NAV	Försäkringskassan

*Den myndighet som ansvarar för hanteringen av internationella underhållsären den.

Källa: respektive myndighet

FOTO: NEWS ØRESUND

Problem, svårigheter och upplevda orättvisor

Att sätta sig in i frågor kring underhållsbidrag kan vara nog så komplicerat när det handlar om ett enda land, och när underhåll ska fastställas, betalas och drivas in över gränserna blir det än mer komplext. Det finns många faktorer som på olika sätt skapar svårigheter och hinder på detta område för människor i Norden.

De problem eller svårigheter som kan uppstå när den bidragsberättigade föräldern och barnet bor i ett nordiskt land och den underhållsskyldiga i ett annat har dels att göra med information och kunskap om vad som gäller över gränserna, dels med att regelverken trots allt skiljer sig åt på vissa punkter. Att valutakurserna förändras i förhållande till varandra gör nivån på underhållsbidraget svåröversäglig, och olika inkomst- och kostnadsnivåer i länderna innebär att bidragen ibland upplevs som orättvisa.

Juridiken i sig sätter också upp vissa ramar som ibland kan upplevas som hinder. Dessutom upplevs regelverket inte alltid som rättvist. Underhållsskyldiga kan exempelvis tycka att det är orättvist att de måste följa ett annat lands regler, när det var deras före detta partner som valde att flytta till ett annat land med barnet eller barnen.

Information

Det finns betydligt mindre information om vad som gäller för underhållsbidrag över gränserna än

vad det finns internt inom länderna. Det är något som flera myndigheter säger sig vara medvetna om och även något som ett antal intervjupersoner tar upp som ett problem. Intervjupersonerna menar att det är svårt att ta reda på vad som gäller och någon nämner dessutom att enskilda handläggare inte alltid är fullt insatta i regelverket för internationella ärenden.

Flera intervjupersoner efterfrågar en kontaktperson på det egna landets myndighet som skulle kunna hjälpa dem att förstå vad som gäller, även när det handlar om frågor och krav kring underhåll som kommer från andra länder.

Regelverk och lagar

Att sätta sig in i regelverk och lagar i sitt eget land är inte alltid så enkelt, och när underhållsfrågorna sträcker sig över gränsen krävs dessutom att de som berörs sätter sig in i två länders lagstiftning. Detta är också något som flera av intervjupersonerna i denna analys lyfter fram som ett problem och som de menar

har krävt en stor ansträngning av dem. Även här efterfrågar många större möjlighet att få hjälp.

Utöver de nationella lagarna finns också ett antal olika internationella konventioner som påverkar samarbetet mellan länderna. Dessa regler måste både bidragsberättigade och underhållsskyldiga förhålla sig till, även om de oftast inte behöver sätta sig in i dem på egen hand.

Färre juridiska möjligheter för underhållsskyldiga

Flera av de konventioner som reglerar underhållsfrågor mellan de nordiska länderna ger den bidragsberättigade större möjligheter än den underhållsskyldiga att välja i vilket land som underhållsbidraget ska fastställas. Det gäller framför allt om någon av parterna vill ändra bidraget, exempelvis på grund av förändrade inkomster eller levnadskostnader.

Mellan Norge-Sverige, Danmark-Norge och Finland-Norge används Luganokonventionen, som slår fast att om den underhållsskyldiga föräldern vill ändra ett beslut om underhållsbidrag måste detta göras i den bidragsberättigade förälderns bosättningsland, såvida den bidragsberättigade föräldern inte samtycker till annat. Eftersom underhållsbidraget fastställs administrativt i både Danmark och Norge medför det oftast inte några större bekymmer mellan dessa länder.

Om den bidragsberättigade föräldern däremot bor i Finland eller Sverige och den underhållsskyldiga föräldern i Norge måste den underhållsskyldiga föräldern ta ärendet till domstol i Finland eller Sverige om hen vill ändra beslutet. Ett undantag är om den bidragsberättigade föräldern godkänner att underhållsbidraget fastställs i Norge – eller går med på ett avtal som fastställs antingen separat mellan föräldrarna i antingen Finland eller Sverige, eller av en kommunal socialnämnd i Finland. Eftersom ett avgörande i domstol riskerar att innebära avsevärda kostnader kan det alltså bli dyrt för den underhållsskyldiga att få till stånd en ändring av underhållsbidraget.

Upplevd orättvisa när partnern väljer att flytta

Denna analysen behandlar underhållsbidrag över de nordiska gränserna, men ofta hänger frågan om underhåll nära samman med den om vårdnad av barnen. Det märks inte minst i de fall då två personer träffas och får barn i ett land, men den ena föräldern senare flyttar med barnet eller barnen till ett annat land. Ett par intervjupersoner i denna analys upplever att de hamnat i en dubbelt dålig situation, där de dels inte får träffa sitt barn

så mycket som de skulle vilja, dels måste betala underhållsbidrag enligt ett annat lands regelverk med de svårigheter och ekonomiska skillnader som det kan medföra. Känslan av orättvisa spås också på av det faktum att det inte är de själva som valt att flytta, utan den andra föräldern.

Språksvårigheter och begreppsförvirring

Även om flera av de nordiska språken är någorlunda lika varandra, är det inte någon självklarhet att det är enkelt att förstå och sätta sig in i lagar och regelverk på ett annat språk. Som bekant finns det dessutom nordiska språk som skiljer sig avsevärt från de andra. En underhållsskyldig svensk man som ska betala underhållsbidrag till en bidragsberättigad på Island berättar exempelvis i den här analysen att han haft svårt att förstå och översätta de brev på isländska som han fått från de berörda myndigheterna. Språksvårigheter av den typen innebär att misstag och missförstånd lättare kan uppstå.

När språken trots allt är relativt lika kan ett annat problem uppstå: det är lätt att tro att begreppen innebär samma sak på de olika språken. Men just när det gäller underhåll finns det flera fallgropar. Bland annat är begreppen för underhållsbidrag på danska och norska – børnebidrag respektive barnebidrag – förvillande lika det svenska och finländska "barnbidrag". Men det svenska och finländska begreppet barnbidraget motsvarar i stället barnetrygd eller børne- og ungeydelse på norska respektive danska.

Likaså är det lätt att tro att underhållsstöd är detsamma i Sverige och Finland eftersom begreppen är identiska, men även om de liknar varandra finns det trots allt skillnader mellan de båda ländernas regelverk.

Svårt att få ut upplysningar

Flera intervjupersoner i denna analys har upplevt att det varit svårt att få information om sitt ärende från de berörda myndigheterna. Det kan ibland handla om fall då myndigheter i olika länder som har kontakt med varandra ger olika besked om vad som händer i ärendet. Den berörda föräldern upplever att hen hamnar i ett informationsvakuum. Andra vittnar om att myndigheters administrativa hantering av personer som saknar personnummer i det aktuella landet lett till att inte ens de berörda personerna själva kunnat få inblick i ärendet.

Handläggningstider

Det skiljer sig en del mellan de nordiska länderna

gällande vilka handläggningstider som socialförsäkringsmyndigheterna uppger att de har i internationella ärenden. Enligt svenska Försäkringskassan är handläggningstiden i nordiska ärenden kring att bevilja underhållsstöd upp till 17 veckor. Danska Familieretshuset å andra sidan uppger att handläggningstiden i ärenden där information om exempelvis inkomster behövs hämtas in från andra länder kan uppgå till 8-10 månader, jämfört med högst tre månader för nationella ärenden. De övriga länderna nämner handläggningstider på några månader.

En faktor som i vissa fall förlänger handläggningstiderna är att länderna skrivit under olika konventioner. I och med att Danmark och Island inte undertecknat Haagkonventionen (2007) saknas ibland stöd för myndigheterna att utbyta information om exempelvis inkomster och adresser.

Längre väntetid för att driva in pengar

Ett annat problem som flera bidragsberättigade som intervjuats till denna analys tar upp är att det upplevs som besvärligt att driva in underhållsbidraget när den underhållsskyldiga bor i ett annat nordiskt land. Även om de bidragsberättigade får underhållsstöd eller bidragsförskott (beroende på land) från staten i väntan på att underhållsbidraget ska betalas av den underhållsskyldiga ligger det vanligen på en lägre nivå än det fastställda underhållsbidraget. Visserligen är situationen densamma i nationella ärenden, men i internationella ärenden ska fler parter involveras och processen tar ofta längre tid.

Pengar fastnade mellan danska myndigheter

Det nordiska gränshinderrådet arbetade under 2020 med ett problem som rörde bidragsberättigade från Island som bor i Danmark.

Det som drabbade flera isländska bidragsberättigade är, enligt en intervjuperson i denna analys och Gränshinderrådet, att de inte fått utbetalt mellan-skillnaden mellan det danska bidragsförskottet och underhållsbidraget som fastställts på Island, trots att de underhållsskyldiga föräldrarna på Island betalat in det.

Enligt den danska indrivningsmyndigheten Gældsstyrelsen hade problemen dels har att göra med att länderna har olika preskriptionstid i underhålls-ärenden och det måste avgöras vilket lands regler som gäller i detta fall, dels med svårigheter som uppstår om den underhållsskyldiga på Island flyttar utan att uppge sin nya adress för myndigheterna i Danmark. Då fortsätter indrivningen på Island, men eftersom den danska myndigheten Udbetaling Danmark inte

kan skicka krav vidare till Gældsstyrelsen utan en giltig adress fastnar pengarna hos Gældsstyrelsen som inte har något krav från Udbetaling Danmark att matcha dem mot.

Under hösten 2020 löste dock Danmark problemen för de flesta berörda, genom att Gældsstyrelsen gjorde en närmare juridisk genomgång och tolkning av regelverket och en konkret genomgång och bedömning av varje enskild inbetalning.

Skillnader i inkomst- och kostnadsnivåer mellan länderna

Skillnader i regelverk, liksom i inkomst- och kostnadsnivåer mellan länderna, bidrar till att många underhållsskyldiga men också bidragsberättigade föräldrar önskar att de hade kunnat få följa sitt eget lands regler för underhåll i stället för det andra landets. I synnerhet gäller detta mellan Norge och Sverige, men det förekommer också mellan andra länder.

Många underhållsskyldiga i Sverige upplever att de underhållsbidrag som de betalar till Norge är mycket höga. Dels har det att göra med att underhållskostnaden för barn är högre i Norge, dels att ländernas respektive regelverk skiljer sig åt, vilket ger olika effekter på hur underhåll brukar betalas i praktiken. De som upplever situationen som orättvis jämför oftast inte nivån på det svenska underhållsstödet med nivån på ett norskt bidragsförskudd, vilket är det som närmast motsvarar underhållsstöd i det norska regelverket. I stället jämförs underhållsstödet med underhållsbidrag som fastställts i Norge och då kan skillnaden ligga på flera tusen svenska kronor.

Valutakurser

Inget av de nordiska länderna har samma valuta som ett annat. Det innebär naturligtvis att valutakurserna ständigt förändras i förhållande till varandra. Huvudprincipen är att valutan i det land där underhållsbidraget fastställs är den gällande. Beroende på vem som bor i det land där underhållsbidraget fastställts drabbar eventuella valutaförändringar alltså antingen den underhållsberättigade, som inte kan vara säker på hur mycket pengar som kommer in varje månad, eller den underhållsskyldiga, som riskerar att betala för mycket eller för lite i bidrag om hen inte är uppmärksam på kursen.

I de fall valutakurserna förändras mer permanent innebär det att det faktiska underhållsbidraget hamnar på en annan nivå. Det är bland annat något som en intervjuperson bosatt i Sverige vittnar om, då han numera får betala ett högre underhållsbidrag

till Danmark eftersom den svenska kronan förlorat i värde gentemot den danska.

Valutaförändringarna kan också drabba myndigheter och i slutänden skattebetalarna, om myndigheten i det land som inte fastställt underhållsbidraget exempelvis betalar ut ett bidragsförskott, men valutakursen förändras så att de pengar som kommer in från den underhållsskyldiga inte täcker utbetalningarna.

Svenska gränsarbetare kan undgå att betala underhållsstöd

När båda föräldrarna bor i samma land gäller det landets regler för underhållsbidrag. Men eftersom Försäkringskassans beslut om betalningsbelopp för underhållsstöd inte omfattas av den nordiska indrivningskonventionen kan ett problem uppstå båda föräldrarna bor i Sverige, men den underhållsskyldiga föräldern har sin inkomst i något annat nordiskt

land. Ett svenskt betalningsbelopp går nämligen inte att kräva in i de övriga nordiska länderna. Om den underhållsskyldiga föräldern har sin inkomst i ett annat land och underhållsbidraget inte har fastställts finns det alltså ingen möjlighet för Försäkringskassan att driva in pengarna. Det är inte heller möjligt att fastställa underhållsbidraget i det land där den underhållsskyldiga har sin inkomst eftersom ingen av de berörda föräldrarna bor där.

Det ställer den bidragsberättigade inför valet att antingen komma överens med den underhållsskyldiga föräldern eller att ta frågan till svensk domstol, med de kostnader det medför. Vanligen väljer dock Försäkringskassan ändå att betala ut ett underhållsstöd, även om myndigheten och i förlängningen staten riskerar att inte få tillbaka pengarna eftersom den underhållsskyldiga föräldern inte har någon inkomst i Sverige.

FOTO: NEWS BRESUND

FOTO: NEWS ØRESUND

Danmark-Island

Når det handler om børnebidragssager mellem Danmark og Island, kan børnebidraget både afgøres i Danmark og i Island. Og når der er tale om en forælder, der flytter fra det ene land til det andet, gælder en eksisterende afgørelse om børnebidrag også i det nye land. Det kan dog alligevel give en række udfordringer på flere punkter, hvor flere islandske kvinder blandt andet er kommet i klemme i det danske system, og behandlingstiden kan være lang.

Når der er tale om børnebidragssager mellem Danmark og Island, kan børnebidraget fastsættes i enten Danmark eller Island. I situationer, hvor den ene forælder flytter fra Island til Danmark eller fra Danmark til Island, gælder en eksisterende afgørelse stadig. Det betyder, at uanset om det er bidragsmodtager eller bidragspligtig, som flytter fra Island til Danmark, så gælder en eksisterende islandsk afgørelse også i Danmark. Og det samme gør sig gældende, uanset om det er bidragsmodtager eller bidragspligtig, som flytter fra Danmark til Island, så gælder en eksisterende dansk afgørelse også i Island.

Der findes flere udfordringer, som kan opstå med børnebidrag mellem Danmark og Island. Information på området er for eksempel mere omfattende nationalt end internationalt, hvilket kan gøre det svært finde den korrekte information. Dertil kommer sprogdforordringer, hvor det kan være svært at

forstå komplekst stof på et andet sprog.

Udfordringerne handler også om et optjeningsprincip i Danmark, hvor en bidragsmodtager, som flytter til Danmark, kan risikere løbende at skulle optjene sin ret til at få udbetalt det fulde danske normalbidrag som forskud. Dette er såfremt, at bidragsmodtager ansøger om et forskudsvist udbetalt børnebidrag fra Udbetaling Danmark. Det kan få økonomisk betydning for bidragsmodtageren.

Behandlingstiden er også en problematik, der kan opstå. Det beror blandt andet på, at det er mere komplekst at afgøre en sag om børnebidrag i Danmark, hvis den bidragspligtige bor i Island, da det blandt andet kan være sværere at få indkomstoplysninger fra en lønmodtager i Island.

FAKTA

I samtlige nordiske lande kan forældrene selv blive enige om et børnebidrag, og hvordan det skal betales. Denne analyse går ikke nærmere i detaljer med disse tilfælde, hvor aftalen laves, og betalingen sker uden indblanding fra myndigheder.

DETTE GÆLDER, NÅR FORÆLDRENE BOR I HVERT SIT LAND

Den bidragsmodtagende forælder bor i Danmark, og den bidragspligtige forælder bor i Island

Når den bidragsmodtagende forælder bor i Danmark, er det op til bidragsmodtager selv at bestemme, om børnebidraget skal fastsættes i Danmark eller Island.

Hvis bidraget ønskes fastsat i Danmark, sker det efter de danske regler, hvilket betyder, at den bidragsmodtagende forælder må ansøge Familieretshuset, den danske myndighed som behandler familiesager, om dette. Familieretshuset afgør børnebidraget og fastsætter bidragets størrelse ud fra den bidragspligtige forælders indkomst og antallet af børn. Bidraget kan ikke fastsættes lavere end normalbidraget, som i 2020 er på 1.415 DKK pr. måned, men det kan fastsættes højere, hvis den bidragspligtige forælder har en indkomst, som tillader det. Det er kun, hvis den bidragspligtige forælder ikke betaler, at den bidragsmodtagende forælder kan ansøge Udbetaling Danmark, som har ansvar for en række offentlige ydelser, om et forskudsvist udbetalt børnebidrag svarende til det danske normalbidrag. Er der tale om en afgørelse, hvor børnebidraget er fastsat til et højere beløb end normalbidraget, kan det ekstra bidrag ikke udbetales forskudsvist af Udbetaling Danmark, men udbetales først, når den bidragspligtige forælder har betalt det. Udbetaling Danmark forsøger at inddræve hele beløbet fra den bidragspligtige forælder i Island. Men hvis det ikke lykkes, kan sagen sendes videre til den danske inddrivelsesmyndighed, Gældsstyrelsen, som inddriver pengene. De kan så eventuelt få hjælp fra inkassocentralen, Innheimtustofnun sveitarfélaga, i Island.

Hvis den bidragsmodtagende forælder derimod vælger at få børnebidraget fastsat i Island, gælder de islandske regler. I en sådan situation er det Sýslumaðurinn, en sysselmand, som afgør en aftale om børnebidrag. Børnebidraget fastsættes til normalbidraget, som i 2020 er på 35.565 ISK. Har den bidragspligtige forælder økonomiske forudsætninger for at kunne betale et højere beløb end normalbidraget, kan sysselmanden også afgøre det. Da Tryggingastofnun ríkisins, statens forsikringskasse i Island, ikke udbetaler børnebidrag til en forælder, som bor i Danmark, er det op til forældrene selv af aftale betalingsmetoden. Betaler

den bidragspligtige forælder ikke, kan den bidragsmodtagende forælder ansøge Udbetaling Danmark om et forskudsvist udbetalt børnebidrag svarende til normalbidraget i Danmark. Er børnebidraget i den islandske aftale fastsat til et højere beløb end normalbidraget i Danmark, udbetales det resterende først til bidragsmodtager, når bidragspligtig har betalt det. Udbetaling Danmark vil sende en betalingsanmodning til den bidragspligtige på hele beløbet. Lykkes det ikke for Udbetaling Danmark at få bidragspligtig til at betale, så sender de sagen videre til Gældsstyrelsen i Danmark, som inddriver pengene. De kan så eventuelt få hjælp af Innheimtustofnun sveitarfélaga, inkassocentralen i Island.

Den bidragsmodtagende forælder bor i Island, og den bidragspligtige forælder bor i Danmark

Når den bidragsmodtagende forælder bor i Island, er det muligt at vælge mellem at få børnebidraget fastsat i Island eller i Danmark.

Hvis bidraget ønskes fastsat i Island, gælder de islandske regler. Det betyder, at sysselmanden afgør børnebidragsaftalen. Er bidragsmodtager berettiget til børnebidraget, fastsættes det til normalbidraget, som i 2020 er på 35.565 ISK. Er der økonomiske forudsætninger for, at den bidragspligtige kan betale et højere beløb end normalbidraget, kan sysselmanden også hjælpe med at afgøre det, hvis forældrene er uenige. Tryggingastofnun ríkisins i Island udbetaler normalbidraget til bidragsmodtageren hver måned, men er der tale om et fastsat højere beløb end normalbidraget, udbetaler Tryggingastofnun ríkisins ikke det. Det er op til bidragsmodtager selv at inddrive det. I Island er det mest normalt, at Tryggingastofnun ríkisins udbetaler børnebidraget frem for en intern betalingsaftale mellem forældrene. Innheimtustofnun sveitarfélaga i Island, er den myndighed, som sørger for at inddrive bidraget fra den bidragspligtige i Danmark, og det sker ved hjælp af Gældsstyrelsen i Danmark.

Hvis bidraget derimod ønskes fastsat i Danmark, gælder de danske regler. Her kan Familieretshuset på baggrund af en ansøgning, afgøre børnebidraget og fastsætte bidragets størrelse ud fra den bidragspligtige forælders indkomst og antallet af børn. Bidraget kan ikke fastsættes lavere end normalbidraget, som i 2020 er på 1.415 DKK pr. måned, men det kan fastsættes højere, hvis den bidragspligtige forælder har en indkomst, som tillader det.

Hvis den bidragspligtige forælder ikke betaler, kan den bidragsmodtagende forælder ansøge Trykingsastofnun ríkisins om at få børnebidraget svarende til det islandske normalbidrag udbetalt på forskud. Innheimtustofnun sveitarfélaga i Island er den myndighed, som sørger for at inddrive bidraget fra den bidragspligtige i Danmark, og det sker ved hjælp af Udbetaling Danmark. Er der tale om en afgørelse fra Familieretshuset, hvor børnebidraget er fastsat til et højere beløb end det islandske normalbidrag, kan det ekstra bidrag ikke udbetales forskudsvist af Trykingsastofnun ríkisins. Det er op til bidragsmodtager selv at inddrive det.

DET SKER, NÅR DEN ENE FORÆLDER FLYTTER*

(*mens den anden forælder fortsat bliver boende i landet, og de to forældre således bor i hvert sit land)

Bidragsmodtager flytter fra Danmark til Island

Flytter den bidragsmodtagende forælder fra Danmark til Island, mens den bidragspligtige forælder bliver boende i Danmark, gælder en eksisterende afgørelse fra Familieretshuset i Danmark stadig. Det betyder, at den bidragspligtige enten skal betale det fastsatte børnebidrag fra Familieretshuset direkte til bidragsmodtageren uden om myndighederne, eller så kan bidragsmodtager søge Trykingsastofnun ríkisins i Island om at få børnebidraget udbetalt. Hvis den bidragspligtige forælder ikke betaler bidraget, kan den bidragsmodtagende forælder også ansøge Trykingsastofnun ríkisins om at få børnebidraget udbetalt (læs mere i ”Dette gælder, når forældrene bor i hvert sit land”).

Bidragspligtig flytter fra Danmark til Island

Flytter den bidragspligtige forælder fra Danmark til Island, mens den bidragsmodtagende forælder bliver boende i Danmark, gælder en eksisterende afgørelse fra Familieretshuset i Danmark fortsat. Afhængig af hvordan betalingen er foregået hidtil, betyder det, at den bidragspligtige forælder enten skal fortsætte med at betale det fastsatte børnebidrag fra Familieretshuset direkte til bidragsmodtager uden om myndighederne, eller så kan bidragsmodtager fortsætte med at få forskudsvist udbetalt børnebidrag fra Udbetaling Danmark. Også ved manglende betaling fra den bidragspligtige forælder, kan den bidragsmodtagende forælder ansøge Udbetaling Danmark om et forskudsvist udbetalt børnebidrag (læs mere i ”Dette gælder, når forældrene bor i hvert sit land”).

Bidragsmodtager flytter fra Island til Danmark

Flytter den bidragsmodtagende forælder fra Island til Danmark, mens den bidragspligtige forælder bliver boende i Island, gælder en eksisterende islandsk afgørelse fortsat. Men da Trykingsastofnun ríkisins i Island ikke udbetaler børnebidrag til en bidragsmodtagende forælder, som bor i Danmark, kan bidragsmodtager ansøge Udbetaling Danmark om forskudsvist udbetalt børnebidrag. I Danmark gælder et optjeningsprincip, for at borgere kan få udbetalt forskudsvist børnebidrag. Det gælder både danske statsborgere som udenlandske. Optjeningsprincippet indebærer, at en bidragsmodtager skal have boet eller arbejdet i Danmark, et andet EU-land eller i et EØS-land i seks år inden for de sidste 10 år for at kunne få den fulde ydelse. Retten til den fulde ydelse optjenes gradvist i takt med, hvor længe bidragsmodtageren har boet eller arbejdet i Danmark, et andet EU-land eller i et EØS-land. Det maksimale beløb, der bliver udbetalt forskudsvist, når optjeningsprocenten er 100%, er svarende til normalbidraget i Danmark.

Ofte vil en bidragsmodtager, der flytter fra Island til Danmark opfylde kravene til at få det fulde normalbidrag udbetalt, da modtageren så flytter til Danmark fra et EØS-land. Hvis kravene er opfyldt, er der dog andre faktorer, der kan betyde, at bidragsmodtager alligevel skal optjene gradvist ret til det fulde normalbidrag. Det gælder fx, hvis barnet bliver forsørgt af offentlige midler, hvis barnet ikke opholder sig i Danmark (med undtagelse af kortvarige uddannelsesforløb i udlandet), eller hvis barnet er gift.

Er børnebidraget i den islandske aftale fastsat til et højere beløb end normalbidraget i Danmark, udbetales det resterende først til bidragsmodtager, når den bidragspligtige har betalt det (læs mere i ”Dette gælder, når forældrene bor i hvert sit land”).

Bidragspligtig flytter fra Island til Danmark

Flytter den bidragspligtige forælder fra Island til Danmark, mens den bidragsmodtagende forælder bliver boende i Island, gælder en eksisterende islandsk afgørelse stadig. Afhængig af hvordan betalingen er foregået indtil, betyder det, at den bidragspligtige forælder skal forsætte med at betale direkte til bidragsmodtager, eller så udbetaler Trykingsastofnun ríkisins i Island fortsat det islandske normalbidrag hver måned til den bidragsmodtagende forælder. Hvis Trykingsastofnun ríkisins udbetaler børnebidraget til bidragsmodtager, så er det Innheimtustofnun sveitarfélaga i Island, der indkræver beløbet fra den bidragspligtige i Danmark eventuelt ved hjælp fra Gældsstyrelsen i Danmark (læs mere i ”Dette gælder, når forældrene bor i hvert sit land”).

PROBLEMATIKKER

Information og sprog

Det kan blive et problem, at information, som vedrører to lande, er mindre omfattende end den nationale information. Det kan betyde, at det ikke altid er let at kende til sine rettigheder og forpligtigelser, når enten bidragsmodtager eller den bidragspligtige bor i et andet land. Ifølge en interviewperson er der desuden udfordringer med, som islænding i Danmark, at få information om ens sag fra Udbetaling Danmark. Hun fortæller, at det er Udbetaling Danmark, som skal udbetale de børnebidrag til hende, som fædrene til hendes børn betaler fra Island. I den forbindelse har Udbetaling Danmark skulle bruge CPR-numre på fædrene. Men da de hverken er danske statsborgere eller bor i Danmark, har de ikke CPR-numre og derfor har Udbetaling Danmark, ifølge interviewpersonen, lavet fiktive personnumre til fædrene – numre, som hun skal oplyse, når hun vil have indsigt i sagerne. Men på grund af persondataforordningen må Udbetaling Danmark ikke oplyse interviewpersonen om numrene og dermed om hendes sag, og samtidigt vil Udbetaling Danmark ikke oplyse numrene til fædrene, når de ringer ind, da Udbetaling Danmark ikke kan vide sig sikre på, at de er dem, de udgiver sig for at være.

Sproget kan også være en hindring, som gør det svært at forstå informationen og ens rettigheder og forpligtigelser. Interviewpersonen var ikke særlig god til dansk, da hun flyttede til Danmark. Det betød, at det både var svært at læse om reglerne, men det var også svært at forstå myndighederne.

Behandlingstid

Behandlingstiden kan også være en problematik, når der er tale om en afgørelse om børnebidrag mellem Island og Danmark i Familieretshuset. Hvis det er en børnebidragssag, hvor begge forældre bor i Danmark, har Familieretshuset en behandlingstid på forventeligt ikke over tre måneder. Hvis bidragsmodtager bor i Danmark, og den bidragspligtige bor i Island, er det op til bidragsmodtager selv at afgøre, om bidraget ønskes afgjort i Island eller Danmark. Vælger bidragsmodtager Danmark, er der risiko for en betydeligt længere behandlingstid, da denne situation kan være mere kompleks. Komplexiteten ligger i, at Familieretshuset kan have svært ved at indhente indkomstoplysninger på en bidragspligtig i et andet land på grund af, at Danmark ikke har underskrevet Haag-konventionen fra 2007. Dermed kan der sagtens være en behandlingstid på 8-10 måneder i stedet, ifølge Familieretshuset. Længere

behandlingstid kan også opleves i Island, som heller ikke har underskrevet Haag-konventionen, men ifølge Trykingsastofnun ríkisins bestræber de sig dog på en maksimal behandlingstid på fire uger.

Optjeningsprincip og indestående difference

I Danmark kan der gælde et optjeningsprincip, når en bidragsmodtager fra for eksempel Island flytter til Danmark. Det kan betyde, at bidragsmodtager gradvist årligt optjener ret til fuldt forskudsvist udbetalt børnebidrag, og dermed kan en bidragsmodtager, som flytter fra Island til Danmark opleve, at der kan gå flere år før, at der er optjent ret til at få det fulde normalbidrag udbetalt, trods bidragsmodtager i en islandsk afgørelse kan have et børnebidragsbeløb, som er højere end det danske normalbidrag. Det kan have væsentlig økonomisk betydning for bidragsmodtageren de første par år efter at være flyttet til Danmark.

En interviewperson har oplevet at skulle igennem dette optjeningsprincip. Men i stedet for de i dag gældende regler, hvor bidragsmodtageren skal have boet eller arbejdet i Danmark eller et andet EU-/EØS-land i seks år de sidste 10 år, gjaldt nogle andre regler, da interviewpersonen gradvist optjente sin ret til det fulde normalbidrag. Før 1. januar 2018 var kravet to år i stedet for seks år inden for de sidste 10 år. I dag betyder det også, at der kan gå op til seks år før, at man har optjent ret til det fulde normalbidrag mod to år i reglerne, som gjaldt før 1. januar 2018. For interviewpersonen gik der med behandlingstiden fra Udbetaling Danmark to og et halvt år før, at hun fik udbetalt fuldt forskudsvist børnebidrag svarende til det danske normalbidrag. Ifølge hende troede hun, at det skyldes, at hun var flyttet fra Island til Danmark. Men hun opfyldte de egentlige krav, som berettiger til fuldt normalbidrag. Ifølge Udbetaling Danmark kan der være andre faktorer, som har gjort, at interviewpersonen alligevel gradvist har måtte optjene ret til fuldt normalbidrag, men Udbetaling Danmark kan ikke gå ned i enkelte sager.

Interviewpersonen optjente ret til fuldt normalbidrag, men differencen mellem det danske normalbidrag og, i hendes situation, de beløb, som fædrene indbetaler via Innheimtustofnun sveitarfélaga i Island, havde hun ikke modtaget ved interviewet. Lignende problem har ramt flere islandske kvinder i Danmark, og problematikken togs også op i Grænsehindringsrådet i Nordisk Ministerråd i år 2020. I efteråret 2020 løste Danmark problematikken for stort set samtlige berørte islandske bidragsmodtagere, som ikke har fået det fulde beløb, som de bidragspligtige forældre har indbetalt. Ifølge Gældsstyrelsen blev beløbene udbetalt til næsten

alle, undtagen i nogle få tilfælde, som stadig var under udredning.

Ifølge Gældsstyrelsen drejede det sig om en juridisk afklaring, hvor der ikke var klarhed over, om det er de danske eller islandske regler om, hvornår et krav forældes, der gælder. Landenes regler om forældelsestider er nemlig forskellige. Gældsstyrelsen kunne ikke matche betalingerne fra Island på de betalingskrav, som var sendt til dem fra Udbetaling Danmark, før det var afklaret, hvilke lands forældelsesregler der gælder for de bidrag, som bidragsmodtageren har til gode. Ved en nærmere juridisk gennemgang og fortolkning af regelgrundlaget samt en konkret gennemgang og vurdering af hver enkelt indbetaling kunne Gældsstyrelsen så godkende og udbetale beløbet i slutningen af 2020.

Derudover handlede det også om sager, hvor Gældsstyrelsen får hjælp fra Innheimtustofnun sveitarfélaga i Island til inddrivelse. Her kan de anmode Innheimtustofnun sveitarfélaga om også at inddrive løbende børnebidrag frem til, at barnet fylder 18 år. Men hvis den bidragspligtige forælder flytter til en anden adresse i Island og ikke oplyser sin nye adresse til Udbetaling Danmark (eller Folkeregistret i Danmark, hvis den bidragspligtige ikke har dansk CPR), går sagen i stå hos Udbetaling Danmark, fordi de så ikke kan gøre den bidragspligtige bekendt med det månedlige betalingskrav på børnebidrag.

CASE: Det islandske børnebidrag sidder fast i det danske system

Danske regler om et optjeningsprincip har betydet, at islandske María, som er flyttet til Danmark med sine to børn, har ventet to og et halvt år på at få udbetalt fuldt forskudsvist dansk normalbidrag i børnebidrag – trods at hendes børns fædre i Island har betalt. Hun havde ved tidspunktet for interviewet endnu ikke fået udbetalt differencen mellem det danske normalbidrag og beløbenes størrelser i afgørelserne fra Island, ifølge hende på grund af en intern udfordring mellem Udbetaling Danmark og Gældsstyrelsen i Danmark. Desuden oplever hun udfordringer med at få informationer om hendes sag hos Udbetaling Danmark og har erfaret, at sproget kan være en hindring.

I 2016 flyttede María sammen med sin mand og to børn til Danmark, da begge hendes børn har specielle behov, og hun fandt mulighederne for dem bedre i Danmark end i Island. Hendes to børn på otte og 12 år har ikke samme far, og begge børns fædre

Udbetaling Danmark kan ikke sende bidragene til inddrivelse hos Gældsstyrelsen, fordi reglerne er, at den bidragspligtige skal gøres bekendt med betalingskravet og hvert efterfølgende månedligt bidrag, inden Udbetaling Danmark kan sende kravene på børnebidrag videre til inddrivelse hos Gældsstyrelsen. Det betyder altså, at der ikke findes nogle krav fra Udbetaling Danmark, som Gældsstyrelsen kan matche med de betalinger, de har fået fra Island.

I de tilfælde, hvor adresseproblemet var årsag til de manglende betalinger, er situationen løst hos fordringshaver ift. de konkrete sager, så de tidligere manglende rater af ej forskudsvist udlagt underholdsbidrag til dækning med åbne indbetalinger, nu er modtaget og dækket.

Valutaforskelle

Valutaforskelle, som opstår mellem selve beslutningen om børnebidraget til, at børnebidraget skal betales, kan være markante. Desuden kan der være ændringer i valutakursen fra dag til dag. Det kan for eksempel betyde, at den bidragspligtige forælder ikke er opmærksom på, at valutaen har forandret sig og derfor ikke betaler samme beløb, som myndighederne har betalt til den bidragsmodtagende forælder. Det betyder både, at der er sandsynlighed for, at det bliver dyrere for den bidragspligtige forælder på grund af kursværdien, eller den bidragspligtige får en gæld.

bor stadig i Island. Marías islandske afgørelser om børnebidrag gælder også i Danmark, og ifølge hende skulle hun i 2016 have, hvad der svarer til 1.900 DKK pr. barn pr. måned. I dag på grund af kursen er det ifølge hende dog et par hundrede kroner

mindre. I Danmark søgte hun Udbetaling Danmark om at få børnebidragene udbetalt forskudsvist, men blev ramt af en dansk lov om et optjeningsprincip for personer i Danmark, som ikke har boet eller arbejdet i Danmark i to år inden for de sidste 10 år.

– Du får ikke noget børnebidrag de første seks måneder. De næste seks måneder kan du få 25%, de næste seks måneder 50%, så 75% og til sidst 100%, forklarer María.

Ifølge María gik der på grund af behandlingstid og optjeningsprincip altså to og et halvt år før, at hun begyndte at få fulde forskudsvis børnebidrag svarende til det danske normalbidrag. Fra 1. januar 2018 gælder desuden et nyt optjeningsprincip på seks år med andre procentsatser, men for María gjaldt det gamle optjeningsprincip. Hun fortæller, at i al den tid, hun har optjent ”ret” til fuldt normalbidrag, har begge fædre betalt det fulde børnebidrag til Innheimtustofnun sveitarfélaga i Island, som har betalt penge til Gældsstyrelsen i Danmark. Men differencen mellem det danske normalbidrag, som hun har fået udbetalt forskudsvist, og det islandske normalbidrag, som er højere, og som hendes islandske afgørelser lyder på, har hun aldrig fået ved tidspunktet for interviewet, trods at begge fædre har betalt dem. De islandske aftaler gælder ellers også i Danmark.

– Udbetaling Danmark mangler at udbetale differencen mellem det danske og islandske normalbidrag til mig. Gældsstyrelsen kan nemlig ikke udbetale dem til mig, fortæller María og fortsætter:

– Noget er gået galt mellem Udbetaling Danmark og Gældsstyrelsen. Gældsstyrelsen kan ikke udbetale til Udbetaling Danmark, og derfor kan Udbetaling Danmark ikke betale til mig. Og ingen ved hvorfor.

Ifølge María kender hun til flere islandske kvinder, især bosiddende i Jylland, som dette er et problem for. Efter interviewet er problemet dog blevet løst for de fleste berørte. Læs mere under overskriften Optjeningsprincip og indestående difference på siden 31.

I optjeningsperioden blev der også opsamlet et beløb på de manglende procentdele hvert halve år af det danske normalbidrag for hver af hendes børn. Ifølge hende gik der omtrent et år mellem, at hun fik de beløb udbetalt på én gang for hvert barn.

– Udbetaling Danmark har betalt alt, hvad de skylder mig for hele optjeningsperioden af det danske normalbidrag. Da de begyndte at betale fuldt normalbidrag efter to og et halvt år, så betalte de også det, der manglede af det danske normalbidrag, 26.000 DKK. Så ventede jeg cirka et år, og så kom det for det andet barn, fortæller María.

Men tidspunktet for interviewet savner hun altså

stadig at få udbetalt differencen mellem det danske og islandske normalbidrag og føler sig vred og i klemme i det danske systems udfordringer.

– Man er vred, fordi det er penge til dine børn. Man tager pengene fra børnene. Jeg har ikke så mange penge til børnene, da jeg er førtidspensionist. Du er ikke sikker på, at der nogensinde kommer nogle penge, og du kan ikke snakke med nogen. Ringer du til Udbetaling Danmark, siger de, at du skal snakke med Gældsstyrelsen. Og snakker du med Gældsstyrelsen, siger de, at de ikke kan gøre noget, fordi det er noget med computersystemet mellem Gældsstyrelsen og Udbetaling Danmark. De første tre måneder tænker man, at det måske tager lidt tid. Nu er der gået fire år, hvor jeg har ventet på dem, fortæller María.

Generelt oplever hun, at Udbetaling Danmark slet ikke kan tale om hendes sag med hende.

– Udbetaling Danmark manglede CPR-numre på fædre. Men da de er islandske statsborgere og aldrig har boet i Danmark, har de selvfølgelig ikke danske CPR-numre. Så de lavede et nummer til dem hver især. Men når jeg ringer ind, kan Udbetaling Danmark ikke fortælle mig, hvad deres numre er på grund af persondatalovgivningen. Og når fædre ringer for at spørge om det, kan de ikke få det, fordi Udbetaling Danmark ikke er sikre på, at de er fædre. Så du har ingen mulighed for at få de numre, som de har lavet til dem. Og du skal bruge numrene, hver gang du ringer til Udbetaling Danmark, forklarer hun.

Da hun flyttede til Danmark med hendes mand og to børn, oplevede hun desuden en følelse af en manglende forståelse fra de danske myndigheder i forhold til sprogforskellen.

– Da jeg flyttede hertil, var jeg ikke god til dansk. Vi sad og læste alle regler for at finde ud af, hvad man skulle gøre. Der var ingen, som kunne hjælpe os. Det tog tre år at finde ud af, hvordan det fungerer.

For María betød det, at det både var svært at læse om reglerne, men det var også svært at forstå myndighederne. Det fik ifølge hende den konsekvens, at hendes mand måtte droppe ud af sin uddannelse i Danmark, da der ikke var tid til at passe den. Han var nemlig bedre til dansk, da de flyttede til Danmark, og var derfor nødt til at deltage i de mange møder og telefonsamtaler med myndighederne, både i forhold til børnebidrag men også i forhold til hendes to børns specielle behov.

Fodnote: María er et fiktivt navn for at beskytte anonymiteten. Øresundsstatistik kender det rigtige navn. Teksten bygger på Marías beretning om hendes oplevelser og erfaringer.

FOTO: NEWS ØRESUND

Danmark-Norge

En bidragsmodtager i henholdsvis Danmark og Norge kan selv vælge, hvilket lands regler der skal gælde ved fastsættelse af bidrag. Og flytter en forælder fra Danmark til Norge eller omvendt fra Norge til Danmark, gælder en eksisterende afgørelse stadig. Men på trods af sammenlignelige regler i Danmark og Norge kan der alligevel opstå problematikker for forældre med børnebidragsager mellem de to lande. Det gælder blandt andet deling af indkomstoplysninger, som kan forlænge behandlingstiden.

De danske og norske regler om børnebidrag ligner på sin vis hinanden meget. Det er op til bidragsmodtager selv at vælge, om børnebidraget skal fastsættes ud fra danske regler eller ud fra norske regler, uanset om bidragsmodtageren bor i Danmark eller Norge. I situationer, hvor den ene forælder flytter fra Danmark til Norge eller omvendt fra Norge til Danmark, gælder en eksisterende afgørelse fra Danmark eller Norge stadig. Begge lande fastsætter også et børnebidrag ud fra bestemte parametre, som dog er forskellige mellem de to lande. Både Danmark og Norge kan også betale bidraget på forskud til bidragsmod-

tager, såfremt bidragspligtig ikke betaler. Men hvor der i Danmark udbetales et forskudsvist udbetalt børnebidrag svarende til det danske normalbidrag, beregnes bidragsforskuddet i Norge ud fra bidragsmodtagers indkomst.

Der findes ikke mange sager med krav om fastsættelse af børnebidrag mellem Danmark og Norge ifølge socialforsikringsmyndigheden NAV i Norge. Men der eksisterer alligevel nogle problematikker, når forældrene bor i hvert sit land. En af udfordringerne gælder informationsniveauet, som er mere omfattende nationalt end internationalt, hvilket kan gøre det svært at finde ud af ens rettigheder og muligheder.

Det er også en udfordring, at der er forskellige bidragsstørrelser og valutaforskelle, som kan få betydning for både bidragsmodtager og bidragspligtig. Og det er en problematik, at der ikke findes mange andre måder at indkræve børnebidraget på end via arbejdsgiveren, såfremt bidragspligtig ikke betaler børnebidraget. I Norge kan inddrivelsesmyndigheden, NAV Innkreving, indkræve pengene via en norsk arbejdsgiver, selvom den bidragspligtige bor i Danmark, men hvis bidragspligtig ikke betaler, og bidragspligtig for eksempel

mister sit arbejde, så kan børnebidraget ikke længere trækkes via arbejdsgiveren.

Der ligger desuden en udfordring i behandlingstiderne, som kan være lange, når der er tale om børnebidragsager mellem Danmark og Norge. I Familieretshuset bliver det mere komplekst at afgøre en sag om børnebidrag, hvis den bidragspligtige forælder bor i Norge, da det blandt andet kan være sværere at få indkomstoplysninger fra en lønmodtager i Norge. I Norge kan behandlingstiden ligeledes strække sig ud, hvis bidragspligtig ikke frivilligt indsender oplysninger om indkomst til fastsættelse af børnebidrag, da NAV i Norge ikke kan få disse oplysninger via myndighederne i Danmark om en person, som bor i Danmark. Det kan have konsekvenser for afgørelsen af børnebidragets størrelse.

FAKTA

I samtlige nordiske lande kan forældrene selv blive enige om et børnebidrag, og hvordan det skal betales. Denne analyse går ikke nærmere i detaljer med disse tilfælde, hvor aftalen laves, og betalingen sker uden indblanding fra myndigheder.

DETTE GÆLDER, NÅR FORÆLDRENE BOR I HVERT SIT LAND

Den bidragsmodtagende forælder bor i Danmark, og den bidragspligtige forælder bor i Norge

Når den bidragsmodtagende forælder bor i Danmark, er det op til bidragsmodtager selv at bestemme, om børnebidraget skal fastsættes i Danmark eller i Norge.

Hvis bidraget ønskes fastsat i Danmark, sker det efter de danske regler, hvilket betyder, at den bidragsmodtagende forælder må ansøge Familieretshuset, den danske myndighed som behandler familiesager, om dette. Familieretshuset afgør børnebidraget og fastsætter bidragets størrelse ud fra den bidragspligtige forælders indkomst og

antallet af børn. Bidraget kan ikke fastsættes lavere end normalbidraget, som i 2020 er på 1.415 DKK pr. måned, men det kan fastsættes højere, hvis den bidragspligtige forælder har en indkomst, som tillader det. Det er kun hvis, at den bidragspligtige forælder ikke betaler, at den bidragsmodtagende forælder kan ansøge Udbetaling Danmark, som har ansvar for en række offentlige ydelser, om et forskudsvist udbetalt børnebidrag svarende til det danske normalbidrag. Er der fastsat et højere beløb end normalbidraget i afgørelsen, kan det ikke udbetales forskudsvist af Udbetaling Danmark, men udbetales først, når den bidragspligtige forælder har betalt det. Udbetaling Danmark forsøger at indkræve hele beløbet fra den bidragspligtige forælder i Norge. Men hvis det ikke lykkes, kan sagen sendes videre til Gældsstyrelsen, som inddriver pengene. De kan så eventuelt få hjælp fra NAV Innkreving, inddrivelsesmyndigheden i Norge.

Vælger den bidragsmodtagende forælder derimod at få børnebidraget fastsat i Norge, gælder de norske regler. I en sådan situation er det NAV, socialforsikringsmyndigheden i Norge, som afgør en aftale om børnebidrag. NAV fastsætter bidragets størrelse ud fra flere parametre; først fastsættes hvor meget barnet koster i forsørgelse ud fra fastsatte statslige retningslinjer. Desuden er der faste satser, som stiger i takt med, at barnet bliver ældre, og der tages hensyn til, om der allerede betales statslige børnetilskud til barnet. Derefter vurderes begge forældres indkomster, samt hvor meget samvær hver forælder har med barnet. Til sidst vurderes den bidragspligtiges betalingsmulighed, blandt andet ud fra om personen har flere børn, boligomkostninger, og om leveomkostningerne deles med en anden. Hvis den bidragspligtige forælder ikke betaler børnebidraget, kan den bidragsmodtagende forælder ansøge Udbetaling Danmark om et forskudsvist udbetalt børnebidrag svarende til det danske normalbidrag. Er børnebidraget i den norske aftale fastsat til et højere beløb end normalbidraget i Danmark, udbetales det resterende først til bidragsmodtager, når bidragspligtig har betalt det. Udbetaling Danmark sender en betalingsanmodning til den bidragspligtige på hele beløbet. Lykkes det ikke for Udbetaling Danmark at få bidragspligtig til at betale, så sender de sagen videre til Gældsstyrelsen i Danmark, som inddriver pengene. De kan så eventuelt få hjælp af NAV, som sørger for at sende sagen til NAV Innkreving i Norge.

Den bidragsmodtagende forælder bor i Norge, og den bidragspligtige forælder bor i Danmark

Når den bidragsmodtagende forælder bor i Norge, er det op til bidragsmodtager selv at bestemme, om børnebidraget skal fastsættes i Norge eller Danmark.

Hvis bidraget ønskes fastsat i Norge, sker det efter de norske regler, hvilket betyder, at den bidragsmodtagende forælder må ansøge NAV i Norge om dette. NAV afgør børnebidraget og fastsætter bidragets størrelse ud fra flere parametre; først fastsættes hvor meget barnet koster i forsørgelse ud fra fastsatte statslige retningslinjer. Desuden er der faste satser, som stiger i takt med, at barnet bliver ældre, og der tages hensyn til, om der allerede betales statslige børnetilskud til barnet. Derefter vurderes begge forældres indkomster, samt hvor meget samvær hver forælder har med barnet. Til sidst vurderes den bidragspligtiges betalingsmulighed, blandt andet ud fra om personen har flere børn, boligomkostninger, og om leveomkostningerne deles med en anden. Hvis bidragspligtig ikke betaler, kan bidragsmodtager ansøge NAV om et bidragsforskud, som fastsættes ud fra andre parametre, nemlig den bidragsmodtagendes forælders indkomst, antallet af børn, og om denne er gift eller bor sammen med en anden. Lyder den norske afgørelse fra NAV på et højere beløb end det fastsatte bidragsforskud, udbetales det først, når bidragspligtig har betalt dette. NAV Innkreving i Norge indkræver hele beløbet fra bidragspligtig, og hvis det ikke lykkes, kan de få hjælp af Gældsstyrelsen i Danmark.

Vælger den bidragsmodtagende forælder derimod at få børnebidraget fastsat i Danmark, gælder de danske regler. I en sådan situation er det Familieretshuset i Danmark, som afgør en aftale om børnebidrag. Bidraget fastsættes ikke lavere end normalbidraget, som i 2020 er på 1.415 DKK pr. måned, men det kan fastsættes højere, hvis den bidragspligtige forælder har en indkomst, som tillader det. Bidragets størrelse fastsættes ud fra den bidragspligtige forælders indkomst og antallet af børn. Hvis den bidragspligtige forælder ikke betaler, kan bidragsmodtager ansøge NAV om et bidragsforskud, som fastsættes ud fra den bidragsmodtagendes forælders indkomst, antallet af børn, og om denne er gift eller bor sammen med en anden. Lyder den danske afgørelse fra Familieretshuset på et højere beløb end det norske bidragsforskud, udbetales det resterende først, når den bidragspligtige har betalt dette. NAV Innkre-

ving indkræver hele beløbet fra bidragspligtig, og hvis det ikke lykkes, kan de få hjælp af Udbetaling Danmark.

DET SKER, NÅR DEN ENE FORÆLDER FLYTTER*

(*mens den anden forælder fortsat bliver boende i landet, og de to forældre således bor i hvert sit land)

Bidragsmodtager flytter fra Danmark til Norge

Flytter den bidragsmodtagende forælder fra Danmark til Norge, mens den bidragspligtige forælder bliver boende i Danmark, gælder en eksisterende afgørelse fra Familieretshuset stadig. Det betyder, at den bidragspligtige forælder skal betale direkte til bidragsmodtageren uden indblanding fra myndigheder, eller så kan bidragsmodtager ansøge NAV om et bidragsforskud (læs mere i "Dette gælder, når forældrene bor i hvert sit land").

Bidragspligtig flytter fra Danmark til Norge

Flytter den bidragspligtige forælder fra Danmark til Norge, mens den bidragsmodtagende forælder bliver boende i Danmark, gælder en eksisterende afgørelse fra Familieretshuset fortsat. Afhængig af betalingsmåden indtil, betyder det, at den bidragspligtige forælder fortsat skal betale direkte til bidragsmodtager uden indblanding fra myndigheder, eller at Udbetaling Danmark fortsat kan udbetale forskudsvist børnebidrag. Også ved manglende betaling fra den bidragspligtige forælder, kan den bidragsmodtagende forælder ansøge Udbetaling Danmark om et forskudsvist udbetalt børnebidrag svarende til normalbidraget i Danmark (læs mere i "Dette gælder, hvis forældrene bor i hvert sit land").

Bidragsmodtager flytter fra Norge til Danmark

Flytter den bidragsmodtagende forælder fra Norge til Danmark, mens den bidragspligtige forælder bliver boende i Norge, gælder en eksisterende afgørelse fra NAV i Norge stadig. Det betyder, at den bidragspligtige skal betale direkte til bidragsmodtager uden om myndigheder, eller så kan Udbetaling Danmark ansøges om forskudsvist udbetalt børnebidrag, da NAV ikke udbetaler bidragsforskud til en bidragsmodtager i Danmark. I Danmark gælder et optjeningsprincip, for at borgere kan få udbetalt forskudsvist børnebidrag. Det gælder både danske statsborgere som udenlandske. Optjenings-

princippet indebærer, at en bidragsmodtager skal have boet eller arbejdet i Danmark, et andet EU-land eller i et EØS-land i seks år inden for de sidste 10 år for at kunne få den fulde ydelse. Retten til den fulde ydelse optjenes gradvist i takt med, hvor længe bidragsmodtageren har boet eller arbejdet i Danmark, et andet EU-land eller i et EØS-land. Det maksimale beløb, der bliver udbetalt forskudsvist, når optjeningsprocenten er 100%, er svarende til normalbidraget i Danmark.

Ofte vil en bidragsmodtager, der flytter fra Norge til Danmark opfylde kravene til at få det fulde normalbidrag udbetalt, da modtageren så flytter til Danmark fra et EØS-land. Hvis kravene er opfyldt, er der dog andre faktorer, der kan betyde, at bidragsmodtager alligevel skal optjene gradvist ret til det fulde normalbidrag. Det gælder fx, hvis barnet bliver forsørgt af offentlige midler, hvis barnet ikke opholder sig i Danmark (med undtagelse af kortvarige uddannelsesforløb i udlandet), eller hvis barnet er gift.

Er børnebidraget i den norske aftale fastsat til et højere beløb end normalbidraget i Danmark, udbetales det resterende først til bidragsmodtager, når bidragspligtig har betalt det (læs mere i "Dette gælder, når forældrene bor i hvert sit land").

Bidragspligtig flytter fra Norge til Danmark

Flytter den bidragspligtige forælder fra Norge til Danmark, mens den bidragsmodtagende forælder bliver boende i Norge, gælder en eksisterende afgørelse fra NAV i Norge fortsat. Afhængig af betalingsmetoden indtil, betyder det, at den bidragspligtige forælder fortsat selv skal betale til bidragsmodtager, eller så udbetaler NAV i Norge fortsat det norske normalbidrag hver måned til den bidragsmodtagende forælder. Hvis NAV udbetaler børnebidraget til bidragsmodtager, så er det NAV Innkreving i Norge, der indkræver beløbet fra den bidragspligtige i Danmark eventuelt ved hjælp fra Gældsstyrelsen i Danmark (læs mere i "Dette gælder, når forældrene bor i hvert sit land").

PROBLEMATIKKER

Information

Det kan være en udfordring, at informationen mellem de to lande er betydeligt mindre omfattende end den nationale information. Det kan betyde, at

det ikke altid er let at kende til sine rettigheder og forpligtigelser, når enten bidragsmodtager eller den bidragspligtige bor i et andet land. En interviewperson har desuden oplevet manglende information om hendes muligheder i et tilfælde, hvor hendes eksmand ikke frivilligt har betalt børnebidraget, samtidigt med at NAV Innkreving ikke har en løn at kunne inddrive pengene igennem. I Norge kan NAV Innkreving sende et krav til den bidragspligtige i Danmark om at betale børnebidraget, og ved manglende betaling, kan de indkræve pengene via arbejdsgiver, såfremt denne er norsk. Men i tilfælde, hvor den bidragspligtige mister sit arbejde eller har en dansk arbejdsgiver, er det ikke længere muligt at indkræve børnebidraget via arbejdsgiver. Det er netop i sådan en situation, at en interviewperson har oplevet at mangle information om, hvad der så er muligt.

Behandlingstid

En udfordring kan også være behandlingstiden, når der er tale om børnebidrag mellem Norge og Danmark. Hvis der er tale om en børnebidragssag, hvor begge forældre bor i Danmark, har Familieretshuset en behandlingstid på forventeligt ikke over tre måneder. Er der derimod tale om en børnebidragssag, hvor den bidragspligtige forælder bor i Norge, er der risiko for en betydeligt længere behandlingstid, da denne situation kan være mere kompleks. Komplexiteten ligger i, at Familieretshuset kan have svært ved at indhente indkomstoplysninger på en bidragspligtig i et andet land på grund af, at Danmark ikke har underskrevet Haag-konventionen fra 2007. Dermed kan der sagtens være en behandlingstid på 8-10 måneder i stedet, ifølge Familieretshuset.

I Norge kan behandlingstiden også trække ud i situationer, hvor NAV skal bruge oplysninger fra den bidragspligtige i Danmark, som ikke frivilligt indsender disse. Igen på grund af, at Danmark ikke har underskrevet Haag-konventionen, kan det tage tid at skaffe oplysningerne.

Optjeningsprincip

I Danmark kan der desuden gælde et optjeningsprincip, når en bidragsmodtager fra for eksempel Norge flytter til Danmark. Det kan betyde, at en bidragsmodtager gradvist skal optjene ret til fuldt forskudsvist udbetalt børnebidrag, og dermed kan en bidragsmodtager, som flytter fra Norge til Danmark opleve, at der kan gå flere år før, at der er optjent ret til at få det fulde normalbidrag udbetalt, trods bidragsmodtager i en norsk afgørelse

kan have et børnebidragsbeløb, som er højere end det danske normalbidrag. Det kan have væsentlig økonomisk betydning for bidragsmodtageren de første par år efter at være flyttet til Danmark.

Fastsættelse af bidragsstørrelse

Danmark har ikke underskrevet Haag-konventionen fra 2007, og det har den konsekvens, at samarbejdet mellem Danmark og Norge i nogle situationer bliver påvirket. Norge har ved fastsættelse af et børnebidrag brug for indkomstoplysninger fra den bidragspligtige i Danmark. Men i tilfælde af, at den bidragspligtige ikke frivilligt sender dokumentation for indkomstoplysninger til NAV i Norge, kan de ikke selv skaffe indkomstoplysningerne gennem SKAT i Danmark. Den manglende underskrift fra Danmark i konventionen betyder nemlig, at det ikke er muligt at sende eller besvare forespørgsler om for eksempel indtægts- og adresseoplysninger internt mellem myndighederne i Danmark og Norge. I en sådan situation kan det få den konsekvens, at bidraget bliver fastsat lavere eller højere end det, der er berettiget. Ifølge en interviewperson har det betydet, at NAV har fastsat en bidragsstørrelse ud fra hendes estimerede bud på den bidragspligtiges indkomst, som har vist sig at være vurderet lavere end den reelle indkomst, og dermed er børnebidraget blevet fastsat lavere.

Valutaforskelle

Valutaforskelle, som opstår mellem selve beslutningen om børnebidraget til, at børnebidraget skal betales, kan være markante. Desuden kan der være ændringer i valutakursen fra dag til dag. Det kan for eksempel betyde, at den bidragspligtige forælder ikke er opmærksom på, at valutaen har forandret sig, og derfor ikke betaler samme beløb, som myndighederne har betalt til den bidragsmodtagende forælder. Det betyder både, at der er sandsynlighed for, at det bliver dyrere for den bidragspligtige forælder på grund af kursværdien, eller den bidragspligtige får en gæld.

FOTO: NEWS ØRESUND

CASE: Hun savner et bedre samarbejde mellem myndighederne i Danmark og Norge

I seks år har Johanne, som er bosat i Norge, kæmpet med at få børnebidrag udbetalt af sin eksmand, som bor i Danmark. Hun har i en periode fået hjælp af NAV Innkreving i Norge til at få børnebidraget udbetalt gennem eksmandens arbejdsgiver, men står nu i en situation, hvor hun oplever, at der ingen hjælp er at hente. Hun føler, at hendes eksmand er beskyttet af at bo i et andet land og ønsker, at myndighedssamarbejdet over grænsen var bedre.

Johanne flyttede i 2014 fra Danmark til Norge sammen med sin datter, da hendes daværende mand, som også er dansk, boede og arbejdede i Norge. Men kort tid efter blev de skilt, og han flyttede tilbage til Danmark. I begyndelsen oplevede Johanne, at hendes eksmand betalte børnebidraget frivilligt, men efter en tid stoppede det. Det skete efter, at han havde skiftet arbejde.

– Jeg kontaktede NAV Innkreving, og de sendte et krav til ham og advarede om, at hvis han ikke betalte, så ville de sende det til arbejdsgiver, fortæller Johanne og fortsætter:

– Så henvendte de sig til arbejdsgiver, som udbetalte det. I og med at han arbejdede for en norsk virksomhed, så kunne de det. Så det gjorde det lidt lettere for mig, fordi han havde en norsk arbejdsgiver.

Johanne oplever derefter i en periode, at alt kører fint, og hun modtager det fulde børnebidrag betalt frivilligt af hendes eksmand. Men i det sidste halve år, har hun igen oplevet, at betalingerne svigter, og derfor har hun kontaktet NAV Innkreving igen.

– NAV Innkreving kunne godt se, at der var gået en del måneder siden, at han havde betalt det fra arbejdsgiveren, og at han tidligere havde betalt det rigtige beløb i en periode helt frivilligt. Pludseligt er han bare stoppet med at betale det fulde beløb, og så betaler han et mærkeligt og vilkårligt beløb, forklarer hun.

Johanne forklarer, at NAV Innkreving oplyste hende om, at de fortsat sender et krav ud til ham på det fulde børnebidragsbeløb på 4.400 NOK om måneden, men at han nu betaler et vilkårligt beløb på 1.921 NOK. Ifølge hende er det eneste, de kan gøre, at sende det videre til hans arbejdsgiver, da han fortsat har en norsk arbejdsgiver.

– Men nu er der det her corona, så han har ikke været i arbejde i måneder, så der er heller ikke nogen løn at trække det af. NAV sagde, at de ville prøve at trække det via arbejdsgiveren, men det afhænger jo af, at han kommer tilbage i arbejdet, fortæller Johanne.

Da han bor i Danmark, og på grund af coronasituationen ikke kan arbejde i Norge på nuværende tidspunkt, har NAV Innkreving ifølge Johanne ikke mulighed for at indkræve børnebidraget via arbejdsgiveren. De har ifølge hende heller ikke mulighed for at tvangsindkræve pengene fra hendes eksmand

på andre måder, når han bor i Danmark.

Hun har søgt NAV om et bidragsforskud, men oplyser, at hun er blevet afvist på grund af, at hendes egen indkomst er for høj. Og at være afhængig af, at hendes eksmand frivilligt betaler, eller at han kommer tilbage til arbejdet i Norge, frustrerer hende.

– Min nuværende mand og jeg har fire børn til sammen. Så selvom vi har en god økonomi, så har vi også mange udgifter. Og når jeg ved, at min eksmand har råd, så er det frustrerende. Det er en frustration ikke at kunne gøre noget som helst. Han er beskyttet af, at han sidder i et andet land, siger Johanne.

Efter Johannes skilsmisse fastsatte NAV bidraget til 4.400 NOK om måneden. Men dette var ifølge hende heller ikke nemt. NAV havde for at fastsætte bidragets størrelse behov for indkomstoplysninger fra hendes eksmand. Man da han nægtede at sende dem ind, kunne NAV kun sætte et beløb ud fra estimerede oplysninger fra Johanne. Havde hendes eksmand stadig boet i Norge, ville NAV kunne trække indkomstoplysningerne via Skatteetaten i Norge.

– Der er nogle huller i det. Hvis der bare havde været lidt mere korrespondance på tværs af grænserne. Jeg tænker ikke, at vi som private nødvendigvis skal have adgang til oplysningerne, men havde NAV bare kunne få de informationer, som de havde brug for, forklarer Johanne.

Hun oplever desuden, at NAV ikke kan informere hende om hendes muligheder i en sådan situation, og at hun ikke kan finde oplysninger om det på internettet. Hun ved ikke, om hun har andre muligheder for at få børnebidraget samt de penge, som hendes eksmand skylder, hvis han ikke selv begynder at betale.

– Hvad gør jeg så? Hvad har jeg af muligheder? Heldigvis har jeg en rimelig indkomst, men det er klart, at man kan mærke, at der ikke kommer 4.400 NOK ind om måneden. Jeg sætter jo penge ind på vores datters opsparing, men det kan jeg jo ikke blive ved med, hvis jeg ikke får nogle penge ind, fortæller Johanne.

Fodnote: Johanne er et fiktivt navn for at beskytte anonymiteten. Øresundsinstittuttet kender det rigtige navn. Teksten bygger på Johannes beretning om hendes oplevelser og erfaringer.

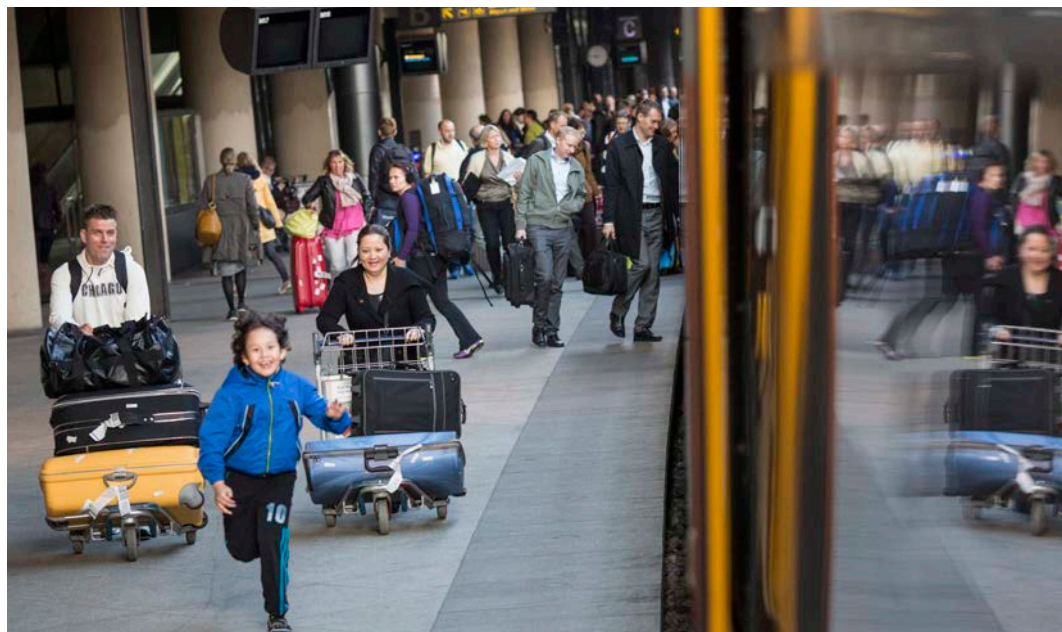

FOTO: NEWS ØRESUND

Danmark-Sverige

I grænseregionen Danmark-Sverige er der grundlag for mange børnebidrags-sager mellem de to lande. Men reglerne om børnebidrag er ikke ens i de to lande, og det kan give en række udfordringer for både bidragsmodtager og den bidragspligtige, hvis den ene bor i Danmark og den anden i Sverige. Det drejer sig blandt andet om mangelfuld information om børnebidrag mellem de to lande samt valuta- og fradragsforskelle.

Igennem tiden har mange danskere bosat sig i Sverige, og mange svenskere har bosat sig i Danmark. Desuden arbejder især mange svenskere i Danmark. Derfor er der også grundlag for mange børnebidrags-sager mellem de to lande. Ifølge den danske myndighed Udbetaling Danmark, som har ansvar for en række offentlige ydelser, samt Försäkringskassan, den svenske socialforsikringsmyndighed, drejer det sig minimum om 800-900 årligt. Når det gælder børnebidrag mellem Danmark og Sverige, er bidragsmodtagerens bopælsland afgørende for, hvilket lands regler der gælder. Bor bidragsmodtageren i Danmark og den bidragspligtige i Sverige, kan bidragsmodtageren selv bestemme, om bidraget skal fastsættes i Danmark i henhold til de danske regler eller i Sverige i

henhold til de svenske regler. Bor bidragsmodtageren i Sverige og den bidragspligtige i Danmark, har bidragsmodtageren tre valgmuligheder for at få børnebidraget fastsat, hvis forældrene ikke selv kan blive enige om en børnebidragsaftale. Det er muligt at få børnebidraget afgjort af en domstol i Sverige, men bidragsmodtager kan også henvende sig direkte til Familieretshuset, den danske myndighed som behandler familiesager, for at få en børnebidragsafgørelse. Den sidste mulighed er, at bidragsmodtager kan ansøge om at få udbetalt et underhållsstød af Försäkringskassan under forudsætningen, at børnebidraget fastsættes i Danmark af Familieretshuset ud fra danske regler om fastsættelse af børnebidrag. I situationer, hvor den ene forælder flytter fra Danmark til Sverige, gælder en dansk afgørelse om børnebidrag også i Sverige, uanset om det er bidragsmodtager eller bidragspligtig, som flytter. Er der derimod tale om en situation, hvor den ene forælder flytter fra Sverige til Danmark, gælder den svenske afgørelse kun i Danmark, såfremt det er en domstol, som har fastsat den, eller det er en intern børnebidragsaftale mellem forældrene. Er der tale om et underhållsstød, som bliver udbetalt af Försäkringskassan, ophører dette. Hvis det er bidragsmodtager, der flytter til Danmark, må personen ansøge Familieretshuset om en afgørelse

ifølge danske regler. Hvis det er den bidragspligtige forælder, der flytter til Danmark, kan bidragsmodtageren enten søge om en afgørelse ifølge danske regler direkte hos Familieretshuset i Danmark eller via Försäkringskassan i Sverige.

Når der er tale om informationen om børnebidrag mellem Danmark og Sverige, er det en udfordring, at den er mere omfattende nationalt, hvilket kan gøre det svært at finde den korrekte information. Det kan gøre det vanskeligt at forstå reglerne samt ens muligheder og rettigheder, når man flytter mellem Danmark og Sverige.

Valutaforskelle og forskellige fradragsmuligheder kan også være en problematik, som kan få betydning. Det gælder blandt andet, at den svenske kronens kurs er faldet markant i forhold til den danske krone de sidste mange år. Desuden drejer det sig om, at det i Sverige ikke er muligt at få skattefradrag for børnebidraget, hvilket det er i Danmark.

Der ligger desuden en udfordring i behandlingstiderne, som kan være lange, når der er tale om børnebidrags-sager mellem Danmark og Sverige. I Danmark bliver det nemlig mere komplekst at afgøre en sag om børnebidrag, såfremt den bidragspligtige forælder bor i Sverige, da det blandt andet kan være sværere at få indkomstoplysninger fra en lønmodtager i Sverige.

FAKTA

I samtlige nordiske lande kan forældrene selv blive enige om et børnebidrag, og hvordan det skal betales. Denne analyse går ikke nærmere i detaljer med disse tilfælde, hvor aftalen laves, og betalingen sker uden indblanding fra myndigheder.

DETTE GÆLDER, NÅR FORÆLDRENE BOR I HVERT SIT LAND

Den bidragsmodtagende forælder bor i Danmark, og den bidragspligtige forælder bor i Sverige

Når den bidragsmodtagende forælder bor i Danmark, er det op til bidragsmodtager selv at bestem-

me, om børnebidraget skal fastsættes i Danmark eller i Sverige.

Hvis bidraget ønskes fastsat i Danmark, sker det efter de danske regler, hvilket betyder, at den bidragsmodtagende forælder må ansøge Familieretshuset, den danske myndighed som behandler familiesager, om dette. Familieretshuset afgør børnebidraget og fastsætter bidragets størrelse ud fra den bidragspligtige forælders indkomst og antallet af børn. Bidraget kan ikke fastsættes lavere end normalbidraget, som i 2020 er på 1.415 DKK pr. måned, men det kan fastsættes højere, hvis den bidragspligtige forælder har en indkomst, som tillader det. Det er kun, hvis den bidragspligtige forælder ikke betaler, at den bidragsmodtagende forælder kan ansøge Udbetaling Danmark om et forskudsvist udbetalt børnebidrag svarende til normalbidraget i Danmark. Er der tale om en afgørelse, som er på et højere beløb end normalbidraget, kan det ikke udbetales forskudsvist af Udbetaling Danmark, men udbetales først, når den bidragspligtige har betalt det. Udbetaling Danmark indkræver beløbet fra den bidragspligtige forælder i Sverige, men lykkes det ikke, kan de sende sagen til den danske inddrivelsesmyndighed, Gældsstyrelsen, som inddriver beløbet. De kan så eventuelt få hjælp af den svenske inddrivelsesmyndighed, Kronofogden.

Vælger den bidragsmodtagende forælder derimod at få børnebidraget fastsat i Sverige, gælder de svenske regler, og det er muligt at få børnebidraget fastsat af en svensk domstol med de omkostninger, det indebærer. Hvis den bidragspligtige forælder ikke betaler, kan bidragsmodtager få hjælp fra Gældsstyrelsen i Danmark til at indkræve pengene via Kronofogden i Sverige. Alternativt kan den bidragsmodtagende forælder ansøge Udbetaling Danmark om et forskudsvist udbetalt børnebidrag svarende til det danske normalbidrag. Er børnebidraget i den svenske domstolsafgørelse fastsat til et højere beløb end normalbidraget i Danmark, udbetales det resterende først til bidragsmodtager, når bidragspligtig betaler det. Udbetaling Danmark vil sende en betalingsanmodning til den bidragspligtige. Lykkes det ikke for Udbetaling Danmark at få bidragspligtig til at betale, så sender de sagen videre til Gældsstyrelsen i Danmark, som inddriver pengene. De kan så eventuelt få hjælp af Kronofogden i Sverige.

Den bidragsmodtagende forælder bor i Sverige, og den bidragspligtige forælder bor i Danmark

Når den bidragsmodtagende forælder bor i Sverige, er der tre muligheder for at få et børnebidrag fast-

sat, såfremt forældrene ikke internt kan blive enige om en børnebidragsaftale:

1. En svensk domstol fastsætter børnebidraget med de omkostninger, som det indebærer. Den svenske domstols afgørelse om børnebidrag er også gyldig i Danmark, hvilket betyder, at den bidragspligtige forælder skal betale på samme måde, som hvis personen havde boet i Sverige. Hvis den bidragspligtige forælder ikke betaler børnebidraget, kan den bidragsmodtagende forælder enten selv kontakte Gældsstyrelsen i Danmark om hjælp til inddrivelse, eller så kan personen kontakte Försäkringskassan, den svenske socialforsikringsmyndighed, som med hjælp fra Gældsstyrelsen i Danmark kan indkræve gælden.

2. Bidragsmodtager kan ansøge Försäkringskassan om et underhållsstöd, men ud fra forudsætningen, at børnebidraget (underhållsbidraget) fastsættes af Familieretshuset i Danmark. Försäkringskassan hjælper med dette, hvor bidragsmodtager skal give Försäkringskassan fuldmagt til at videresende ansøgningen til Familieretshuset i Danmark, som fastsætter børnebidraget ud fra danske regler. Indtil Familieretshuset har lavet en afgørelse og fastsat bidragets størrelse, udbetaler Försäkringskassan et underhållsstöd, som er et bidragsforskud, hvis de har modtaget nødvendig information såsom ansøgning, fuldmagt og økonomiske oplysninger. Når afgørelsen er afgjort, får den bidragspligtige to uger til at betale den totale difference, som er dannet, mens afgørelsen har været under behandling. Hvis bidragspligtig ikke betaler, kan bidragsmodtager få hjælp af Försäkringskassan, som med samme fuldmagt kan indkræve pengene via Udbetaling Danmark, som kan sende sagen videre til Gældsstyrelsen i Danmark om nødvendigt. Når Familieretshuset har truffet en afgørelse, udbetaler Försäkringskassan forsat underhållsstödet og kan hjælpe med at indkræve den eventuelle difference mellem underhållsstödet og Familieretshusets afgørelse om bidragsstørrelse. Dette kræver dog en fuldmagt fra den bidragsmodtagende forælder til Försäkringskassan.

3. Den bidragsmodtagende forælder kan selv henvende sig direkte til Familieretshuset i Danmark med en ansøgning om, at de skal afgøre børnebidraget. Det er dog ikke muligt for en bidragsmodtagende forælder, som bor i Sverige, at få forskudsvist udbetalt børnebidrag fra Udbetaling Danmark, hvis den bidragspligtige forælder ikke betaler. I det tilfælde kan bidragsmodtager få hjælp

til at inddrive pengene fra Försäkringskassan, som får hjælp af Udbetaling Danmark.

DET SKER, NÅR DEN ENE FORÆLDER FLYTTER*

(*mens den anden forælder forsat bliver boende i landet, og de to forældre således bor i hvert sit land)

Bidragsmodtager flytter fra Danmark til Sverige

Flytter den bidragsmodtagende forælder fra Danmark til Sverige, mens den bidragspligtige forælder bliver boende i Danmark, gælder en eksisterende afgørelse fra Familieretshuset i Danmark stadig. Det betyder, at den bidragspligtige skal betale direkte selv til bidragsmodtageren uden indblanding fra myndigheder, eller så kan den bidragsmodtagende forælder ansøge Försäkringskassan om at få børnebidraget udbetalt som et underhållsstöd svarende til niveauet for dette (læs mere i "Dette gælder, når forældrene bor i hvert sit land").

Bidragspligtig flytter fra Danmark til Sverige

Flytter den bidragspligtige forælder fra Danmark til Sverige, mens den bidragsmodtagende forælder bliver boende i Danmark, gælder en eksisterende afgørelse fra Familieretshuset i Danmark forsat. Afhængig af betalingsmetoden indtil, betyder det, at den bidragspligtige forælder forsat skal betale direkte til bidragsmodtager uden indblanding fra myndigheder, eller så udbetaler Udbetaling Danmark forsat forskudsvist udbetalt børnebidrag. Også ved manglende betaling fra den bidragspligtige forælder, kan den bidragsmodtagende forælder ansøge Udbetaling Danmark om et forskudsvist udbetalt børnebidrag (læs mere i "Dette gælder, når forældrene bor i hvert sit land").

Bidragsmodtager flytter fra Sverige til Danmark

Flytter den bidragsmodtagende forælder fra Sverige til Danmark, mens den bidragspligtige forælder bliver boende i Sverige, er det også forskellige situationer afhængigt af, om der er tale om et børnebidrag, som er fastsat af en svensk domstol, eller om den bidragsmodtagende forælder indtil har modtaget underhållsstöd fra Försäkringskassan.

Hvis der er fastsat et børnebidrag af en svensk domstol, er denne beslutning også gyldig i Danmark. Det betyder, at den bidragspligtige forælder skal betale på samme måde, som hvis den bidragsmodtagende forælder forsat var blevet boende i Sverige. Hvis den bidragspligtige forælder

ikke betaler børnebidraget, kan bidragsmodtager søge hjælp fra Gældsstyrelsen i Danmark, som indkræver pengene via Kronofogden i Sverige. Alternativt kan den bidragsmodtagende forælder ansøge Udbetaling Danmark om et forskudsvist udbetalt børnebidrag (læs mere i "Dette gælder, når forældrene bor i hvert sit land").

I Danmark gælder dog et optjeningsprincip, for at borgere kan få udbetalt forskudsvist børnebidrag. Det gælder både danske statsborgere som udenlandske. Optjeningsprincippet indebærer, at en bidragsmodtager skal have boet eller arbejdet i Danmark, et andet EU-land eller i et EØS-land i seks år inden for de sidste 10 år for at kunne få den fulde ydelse. Retten til den fulde ydelse optjenes gradvist i takt med, hvor længe bidragsmodtageren har boet eller arbejdet i Danmark, et andet EU-land eller i et EØS-land. Det maksimale beløb, der bliver udbetalt forskudsvist, når optjeningsprocenten er 100%, er svarende til normalbidraget i Danmark.

Ofte vil en bidragsmodtager, der flytter fra Sverige til Danmark opfylde kravene til at få det fulde normalbidrag udbetalt, da modtageren så flytter til Danmark fra et EU-land. Hvis kravene er opfyldt, er der dog andre faktorer, der kan betyde, at bidragsmodtager alligevel skal optjene gradvist ret til det fulde normalbidrag. Det gælder fx, hvis barnet bliver forsøret af offentlige midler, hvis barnet ikke opholder sig i Danmark (med undtagelse af kortvarige uddannelsesforløb i udlandet), eller hvis barnet er gift.

Har den bidragsmodtagende forælder derimod fået underhållsstöd udbetalt i Sverige, ophører dette, da det kun udbetales, hvis barnet bor i Sverige, og de danske regler gælder i stedet. Bidragsmodtageren kan sende en ansøgning til Familieretshuset i Danmark om en afgørelse af børnebidraget. (læs mere i "Dette gælder, når forældrene bor i hvert sit land").

Det danske optjeningsprincip vil også gælde her, hvis kravene ikke er opfyldt.

Bidragspligtig flytter fra Sverige til Danmark

Flytter den bidragspligtige forælder fra Sverige til Danmark, er der forskel på, om det er en svensk domstol, som har fastsat børnebidraget, eller om Försäkringskassan i Sverige betaler underhållsstöd til den bidragsmodtagende forælder.

Har den svenske domstol fastsat børnebidraget,

gælder denne afgørelse også i Danmark. Det betyder, at den bidragspligtige forælder skal betale på samme måde, som hvis personen forsat boede i Sverige. Hvis den bidragspligtige forælder ikke betaler, kan den bidragsmodtagende forælder enten selv tage kontakt til Gældsstyrelsen i Danmark for hjælp til inddrivelse, eller så kan bidragsmodtager kontakte Försäkringskassan, som kan hjælpe med at indkræve pengene fra den bidragspligtige ved hjælp fra Gældsstyrelsen i Danmark.

Er der derimod tale om et underhållsstöd, som den bidragsmodtagende forælder får, så ophører udbetalingen af dette, og den bidragsmodtagende forælder anbefales i stedet via Försäkringskassan at søge Familieretshuset i Danmark om en børnebidragsafgørelse ifølge danske regler. Familieretshuset afgør børnebidraget og fastsætter bidragets størrelse ifølge danske regler (læs mere i "Dette gælder, når forældrene bor i hvert sit land").

PROBLEMATIKKER

Information

Der findes betydeligt mindre information om, hvordan det fungerer med børnebidrag, når den ene forælder bor i Danmark og den anden i Sverige, end den nationale information om børnebidrag i hvert af de to lande. Det gør det sværere for forældrene at sætte sig ind i, hvad der gælder over grænsen samt deres rettigheder og forpligtelser. Ifølge en interviewperson mangler der generelt god information om ens muligheder og rettigheder i Sverige, når man er flyttet til fra et andet nordisk land.

Behandlingstid

Behandlingstiden kan også være en udfordring, når der er tale om børnebidragspørgsmål mellem Sverige og Danmark. Hvis der er tale om en børnebidrags sag, hvor begge forældre bor i Danmark, har Familieretshuset en behandlingstid på forventeligt ikke over tre måneder. Er der derimod tale om en børnebidrags sag, hvor den bidragspligtige forælder bor i Sverige, er der risiko for en betydeligt længere behandlingstid, da denne situation kan være mere kompleks. Komplexiteten ligger i, at Familieretshuset kan have svært ved at indhente indkomstoplysninger på en bidragspligtig i et andet land på grund af, at Danmark ikke har underskrevet Haag-konventionen fra 2007. Dermed kan der sagtens være en behandlingstid på 8-10 måneder i stedet, ifølge Familieretshuset.

Optjeningsprincip

I Danmark kan der desuden gælde et optjeningsprincip, når en bidragsmodtager fra for eksempel Sverige flytter til Danmark. Det kan betyde, at en bidragsmodtager gradvist skal optjene ret til fuldt forskudsvist udbetalt børnebidrag, og dermed kan en bidragsmodtager, som flytter fra Sverige til Danmark opleve, at der kan gå flere år før, at der er optjent ret til at få det fulde normalbidrag udbetalt, trods bidragsmodtager i en svensk afgørelse kan have et børnebidragsbeløb, som er højere end det danske normalbidrag. Det kan have væsentlig økonomisk betydning for bidragsmodtageren de første par år efter at være flyttet til Danmark.

Regler om fradrag

Der eksisterer også forskellige regler om skattefradrag af bidrag. Ifølge SKAT i Danmark findes der fradrag for børnebidrag, som bidragspligtig betaler til bidragsmodtager. Ifølge Skatteverket i Sverige, findes der ikke samme fradrag for børnebidrag, men kun fradrag for bidrag betalt til tidligere ægtefælle – hvilket ifølge Skatteverket er meget unormalt i Sverige. Ifølge en interviewperson har det da heller ikke været muligt for ham at få fradrag for børnebidraget i Sverige, da han netop har fået oplyst, at der i Sverige kun er mulighed for at få fradrag i underholdsbidrag til tidligere ægtefælle og ikke for børnebidraget. Og det får økonomiske konsekvenser for ham.

Valutaforskelle

Valutaforskelle, som opstår mellem selve beslutningen om børnebidraget til, at børnebidraget skal betales, kan være markante. Desuden kan der være ændringer i valutakursen fra dag til dag. Det kan for eksempel betyde, at den bidragspligtige forælder ikke er opmærksom på, at valutaen har forandret sig, og derfor ikke betaler samme beløb, som myndighederne har betalt til den bidragsmodtagende forælder. Det betyder både, at der er sandsynlighed for, at det bliver dyrere for den bidragspligtige forælder på grund af kursværdien, eller den bidragspligtige får en gæld. En interviewperson har som bidragspligtig i Sverige til en bidragsmodtager i Danmark oplevet, at der ikke tages højde for valutaen. I den tid, han har betalt børnebidrag til Danmark, er den svenske krone faldet i værdi, og det er derved blevet dyrere for ham.

Grænsependling

Som udgangspunkt spiller det ingen rolle, hvor en person arbejder for at afgøre et børnebidrag eller

underhållsstöd. Det er, hvor personen bor, der er afgørende. Det gælder både for bidragsmodtageren og den bidragspligtige. Derfor gælder reglerne i bopælslandet for grænsependlere på samme måde, som hvis forældrene også arbejder i det land, hvor de bor.

I et særskilt tilfælde kan der dog opstå problemer, oplyser Försäkringskassan i Sverige. Det handler om, hvis en bidragspligtig bor i Sverige og for eksempel arbejder i Danmark og får sin løn på en dansk konto. Normalt, hvis forældrene ikke har været i stand til at blive enige om et børnebidrag, kan Försäkringskassan udbetale et underhållsstöd til bidragsmodtageren og indkræve pengene fra den bidragspligtige forælder. Men hvis pengene er på en konto i udlandet, kan Försäkringskassan ikke indkræve dem gennem Gældsstyrelsen i Danmark, eftersom det handler om et underhållsstöd og ikke et børnebidrag, og det dermed ikke omfattes af Den Nordiske Inddrivelseskonvention. Det er heller ikke muligt at få børnebidraget fastsat i Danmark, da begge forældre bor i Sverige.

Det kan betyde, at den bidragsmodtagende forælder kun kan vælge mellem at forsøge at blive enig om et børnebidrag med den bidragspligtige forælder, eller at få børnebidraget afgjort af en domstol med de omkostninger, det normalt indebærer.

Som regel vælger Försäkringskassan i Sverige alligevel at udbetale underhållsstöd, oplyser myndigheden, selvom myndigheden og staten risikerer ikke at få pengene tilbagebetalt, eftersom den bidragspligtige forælder ikke har en indkomst i Sverige.

FOTO: NEWS ØRESUND

CASE: Han efterspørger bedre information om børnebidrag mellem Danmark og Sverige

Claus flyttede på grund af arbejde fra Danmark til Sverige, hvorfra han betaler børnebidrag til sin ekskone for deres fælles tre børn. Fra start har han synes, at de svenske regler om børnebidrag har været svære at forstå, da de er forskellige fra de danske, og han har haft svært ved at finde dækkende grænseoverskridende information mellem Danmark og Sverige. Regler om fradrag er også forskellige, og det kombineret med valutaforskelle har en økonomisk betydning for ham.

Primært af skattemæssige årsager valgte Claus at flytte til Sverige, da han for tre år siden blev direktør i et svensk selskab. Det kom til at koste på en anden front, da der ifølge ham er et skattefradrag på en del af børnebidraget i Danmark, som han fandt ud af ikke findes i Sverige.

– Jeg søgte Skatteverket om et fradrag på baggrund af den betaling, som jeg opretholder. Jeg kan forstå, at grundbeløbet kan opkræves over grænser i et samarbejde mellem myndigheder, men det, som jeg betaler udover på grund af indkomst, har jeg ingen idé om, hvad der skal ske med, fortæller Claus og fortsætter:

– Men jeg søger et fradrag og får et fint nej, da man i Sverige kun giver fradrag for underholdsbidrag til tidligere ægtefælle og ikke fradrag for underholdsbidrag til børn. Og der er jo noget, der ikke helt stemmer med det danske system, for i Danmark betaler du børnebidrag til ekskonen, og hun kan i princippet gøre med dem, som hun har lyst til. Reglerne er lidt anderledes i Sverige.

Claus betaler i dag børnebidrag til sin ekskone for sit yngste barn samt uddannelsesbidrag til sit mellemste barn. Han føler generelt, at det er svært at forstå reglerne om børnebidrag i Sverige, som ikke kun er anderledes på fradragssiden. Regler om fastsættelse samt bidragsforskud er også forskellige mellem Danmark og Sverige, og det forvirrer.

– Generelt vil jeg sige, at hvordan det svenske børnebidragssystem er skruet sammen, har jeg stadig ikke rigtigt fundet ud af, siger han.

Ifølge Claus har det været svært at finde ud af, hvilke regler der gælder i hans situation samt hans muligheder og rettigheder på grund af Danmarks og Sveriges forskellige regler om børnebidrag. Han mener ikke, at der har været information at finde om børnebidrag over grænsen mellem Danmark og Sverige, hverken hos Skatteverket i Sverige eller Familieretshuset i Danmark. De eneste, som han har oplevet kunne hjælpe ham, er informationstjenesten Øresunddirekt.

Ifølge ham var de behjælpelige med at referere til nogle lovttekster om bidrag. Men det frustrerer ham, at det er svært at finde information om reglerne, når de er forskellige i Danmark og Sverige. Og han er stadig i tvivl om, hvad hans retstilling er, hvis han for eksempel skulle gå hen og blive arbejdsløs. Han ved ikke, hvor han retsligt står i en sådan situation, og hvem der kan hjælpe ham – Sverige eller Danmark.

– Jeg tænker, at den her type af information jo ikke er raketforskning. Der må være nogle fortillfælde. Der må være noget præcedens, og der må være en forvaltningsskik omkring det, som man kunne få indsigt i, vurderer Claus.

Og den manglende grænseoverskridende information og udfordringer med at forstå de svenske regler generer ham.

– Det irriterer mig bare grundlæggende, at det er så ustruktureret. Det er jo en frustration og en magtesløshed. Den vil jo altid komme, når man ikke forstår systemet og ikke har indsigt i det. Så man føler sig magtesløs og frustreret over, at man ikke kan gøre noget, forklarer han.

Han føler også, at der ligger en udfordring i størrelsen af børnebidraget, efter han er flyttet til Sverige. Han forklarer, at den svenske krone er faldet med næsten 20% fra 2017 til nu – den tid, hvor han har boet og arbejdet i Sverige. Kombineret med det manglende fradrag, som han fik i Danmark, synes han derfor, at situationen med at betale børnebidrag til Danmark er en anden, end hvad den har været.

– Men aftaleskemaet er ikke af en karakter, hvor der bliver taget hensyn til sådan noget. I den ideelle verden ville man selvfølgelig justere. Men ret skal også være ret. Hendes udgifter til børnene falder jo ikke, fordi jeg får mindre i løn, siger Claus.

Fodnote: Claus er et fiktivt navn for at beskytte anonymiteten. Øresundsinstitutet kender det rigtige navn. Teksten bygger på Claus' beretning om hans oplevelser og erfaringer.

Finland-Norge

Det är sällsynt att Nordkalottens gränstjänst får frågor eller problem som rör underhåll/ barnebidrag mellan Norge och Finland. Enligt den norska socialförsäkringsmyndigheten NAV är de gränsöverskridande fallen också relativt få, åtminstone jämfört med gränsen mellan Sverige och Norge.

När den ena föräldern bor i Finland och den andra i Norge är det möjligt att välja i vilket av dessa länder som underhållsbidraget ska fastställas. Men det vanligaste är att underhållsbidraget fastställs i det land bidragsmottagaren bor.

Det är visserligen möjligt för en bidragsberättigad förälder som bor i Finland att begära att den norska socialförsäkringsmyndigheten NAV fastställer underhållsbidraget förutsatt att den andra föräldern bor i Norge. Men enligt NAV sker det högst en till två gånger per år att myndigheten får en begäran om detta – vilket kan jämföras med 500-600 ansökningar från bidragsberättigade i Sverige. Något vanligare (30-50 fall om året) är det att NAV Innkreving får en begäran från den finländska socialförsäkringsmyndigheten FPA/Kela om att kräva in underhållsbidrag som fastställts i Finland.

Det är också möjligt för en bidragsberättigad förälder som bor i Norge att ta frågan om ett fastställande till domstol i Finland förutsatt att den andra föräldern bor där.

Trots att ländernas system är olika på så vis att underhållsbidraget (barnebidraget) avgörs administrativt av socialförsäkringsmyndigheten NAV i Norge och av antingen kommunens socialväsende eller domstol i Finland, har hanteringen också likheter. En förutsättning för att finländskt underhållsstöd ska betalas ut är att underhållsbidraget fastställs, vilket är samma princip som gäller för det norska bidragsforskuddet.

Även om de rapporterade problemen kring underhållsbidrag/barnebidrag är få mellan länderna finns det områden som kan skapa bekymmer. Det handlar om information, där den internationella informationen är mindre omfattande än den nationella. Att sätta sig in i två länders regelverk i stället för bara ett ökar också risken för missförstånd och misstag. Förändringar i valutakursen kan dessutom skapa oförutsägbarhet både för den förälder som betalar och den som mottar underhållsbidrag, beroende på vilket lands valutakurs som följs.

FAKTA

I samtliga nordiska länder kan föräldrarna själva komma överens om ett underhållsbidrag och hur detta ska betalas. Denna analys går inte närmare in på dessa fall där avtalet skrivs och transaktionerna sker utan inblandning från myndigheter.

DETTA GÄLLER NÄR FÖRÄLDRARNA BOR I VARSITT LAND

Den bidragsberättigade föräldern bor i Finland och den underhållsskyldiga föräldern bor i Norge

Underhållsbidraget kan fastställas antingen i Finland eller i Norge. Ett underhållsbidrag som fastställts av socialnämnden i en finländsk kommun eller av domstol är giltigt även i Norge – det vill säga att den underhållsskyldiga föräldern ska betala på samma sätt som om hen bott i Finland.

Om den underhållsskyldiga föräldern i Norge inte medverkar till fastställandet av ett underhållsbidrag har den bidragsberättigade föräldern och barnet möjlighet att gå till domstol i Finland för att få ett fastställt underhållsbidrag. De kan också, via justitiedepartementet i Finland, skicka en ansökan till norska NAV, som hjälper till att fastställa underhållsbidraget.

Om den underhållsskyldiga föräldern inte betalar det fastställda underhållsbidraget kan den bidragsberättigade vända sig till FPA som betalar ut finländskt underhållsstöd medan myndigheten tar ärendet vidare till NAV Innkreving i Norge som kräver in pengarna. Den bidragsberättigade föräldern kan också vända sig direkt till den norska indrivningsmyndigheten Namsmannen, men enligt NAV sker detta sällan.

Den bidragsberättigade föräldern bor i Norge och den underhållsskyldiga föräldern bor i Finland

Den bidragsberättigade föräldern kan ansöka om att ett underhållsbidrag fastställs antingen

av norska NAV eller genom socialväsendet i den finländska kommun där den underhållsskyldiga föräldern bor, alternativt domstol i Finland. Även den underhållsskyldiga föräldern i Finland kan begära att NAV fastställer underhållet, men då krävs först godkännande av den bidragsberättigade föräldern. NAV:s fastställande av underhållsbidraget är även giltigt i Finland – det vill säga att den betalande föräldern är skyldig att betala på samma sätt som om hen bott i Norge.

Om den underhållsskyldiga föräldern inte betalar kan den bidragsberättigade vända sig till NAV som tar ärendet vidare till det finländska utsköningsverket i den aktuella staden, som i sin tur driver in pengarna. Under tiden kan NAV betala ut bidragsforskott (bidragsforskudd), som vanligen ligger på en lägre nivå än underhållsbidraget.

Så beräknas underhållsbidrag och nivåer för underhållsstöd

När NAV fastställer underhållsbidraget och en av föräldrarna bor i Finland räknas det ut på samma sätt som när det fastställs internt mellan föräldrar där båda bor i Norge. Se sidan 10-11. Men NAV tar hänsyn till de skilda kostnads-, löne- och skatteinivåerna i de båda länderna i sina beräkningar. Även köpkraften bedöms i dessa beräkningar – det vill säga att den som exempelvis får ut motsvarande 2 000 euro i månaden efter skatt i Finland kan köpa mer för sin lön än den som får ut motsvarande 2 000 euro i månaden efter skatt i Norge. I detta fall har den som får ut 2 000 euro i månaden efter skatt i Finland större möjlighet att bidra till underhållskostnaden för barnet än den som får ut 2 000 euro efter skatt i Norge.

Den norska myndigheten utgår dock inte från de exakta förhållandena i varje enskilt fall, utan från schablonkostnader och -utgifter. Det gäller oavsett om det är den bidragsberättigade föräldern och barnet som bor i Finland eller om det är den underhållsskyldiga föräldern.

Precis som internt i Norge tar man också hänsyn till hur stor del av tiden som barnet bor hos respektive förälder.

När socialväsendet i en finländsk kommun eller en finländsk domstol fastställer underhållsbidraget och en av föräldrarna bor i Norge räknas det ut på samma sätt som när det fastställs internt mellan

föräldrar där båda bor i Finland, men med hänsyn tagen till att levnadskostnaderna skiljer sig mellan länderna. Se sidan 10-11.

DETTA SKER NÄR ENDERA FÖRÄLDERN FLYTTAR*

(*medan den andra föräldern bor kvar, så att de efter flytten bor i varsitt land)

Den bidragsberättigade flyttar från Finland till Norge

Om underhållsbidraget fastställts i finländsk domstol eller av ett socialkontor i en finländsk kommun är det giltigt även i Norge. Om flytten innebär en förändrad ekonomisk situation är det upp till föräldrarna att komma överens om ett nytt avtal eller begära att det justeras av domstolen.

Som utgångspunkt ska barnet – och därmed även den bidragsberättigade – bo i Finland för att få underhållsstöd enligt finländska regler. Om den bidragsberättigade har tagit emot underhållsstöd från FPA upphör det när personen flyttar till Norge. Personen hänvisas i stället att vända sig till norska NAV, som kan betala ut bidragsförskott efter norska regler.

Den underhållsskyldiga flyttar från Finland till Norge

Det underhållsbidrag som fastställts av den finländska kommunens socialkontor eller domstolen ligger kvar och pengarna krävs in av den betalande föräldern i Norge. Om flytten innebär att föräldrarnas ekonomiska situation förändras kan föräldrarna komma överens om ett nytt avtal eller så kan någon av dem begära att domstolen justerar nivån på underhållsbidraget. Den bidragsberättigade föräldern har rätt att begära en ändring av underhållsbidraget i antingen Finland eller Norge, men enligt Lugano-konventionen och EU:s underhållsförordning har den underhållsskyldiga föräldern färre möjligheter. Om bidraget ursprungligen fastställts i Finland kan den underhållsskyldiga föräldern bara få det ändrat där, om inte den bidragsberättigade föräldern godkänner att ärendet tas upp i Norge.

Den bidragsberättigade flyttar från Norge till Finland

Ett underhållsbidrag som fastställts i Norge är giltigt även i Finland. Det underhållsbidrag som

fastställts av NAV ligger kvar om inte någon av föräldrarna begär en omräkning utifrån de nya ekonomiska förhållandena.

Om den bidragsberättigade fått bidragsförskott upphör det eftersom NAV inte betalar ut något sådant till mottagare som inte bor i Norge. Men den underhållsskyldiga föräldern är fortsatt skyldig att betala till barnet, även om det nu bor i Finland.

Om den underhållsskyldiga föräldern slutar att betala kan den bidragsberättigade vända sig till FPA som betalar ut underhållsstöd, uppmanar den underhållsskyldiga föräldern att betala och annars begär att NAV Innkrevning kräver in pengarna. Den bidragsberättigade föräldern kan också vända sig direkt till den norska indrivningsmyndigheten Namsmannen, men enligt NAV sker detta sällan.

Den underhållsskyldiga flyttar från Norge till Finland

Underhållsbidraget som fastställts av NAV ligger kvar tills endera av föräldrarna begär en omräkning utifrån de nya ekonomiska förhållandena. Då kommer NAV att göra en ny utredning av underhållsbidraget utifrån de nya förutsättningarna vad gäller exempelvis levnadskostnader och inkomster. Den bidragsberättigade kan också begära en ändring av underhållsbidraget i Finland, men enligt Lugano-konventionen och EU:s underhållsförordning har den underhållsskyldiga färre möjligheter. Om bidraget ursprungligen fastställts i Norge kan den underhållsskyldiga föräldern bara få det ändrat där, om inte den bidragsberättigade föräldern godkänner att ärendet tas upp i Finland.

PROBLEMATIK

Att döma utifrån de frågor som kommer in till Nordkalottens gränstjänst finns ingen särskilt stor problematik kring underhåll över den norsk-finska gränsen. En eller två frågor om året kommer in till gränstjänsten. Men som mellan de flesta nordiska länder kan följande faktorer innebära svårigheter för de medborgare betalar eller mottar någon form av underhåll och som bor eller flyttar på ömse sidor om den norsk-finska gränsen:

Information

Det finns mindre information om vad som gäller

över gränsen än om vad som gäller internt inom respektive land. Det gör det svårare för medborgarna att ta reda på vilka regler som ska följas.

Begrepp och regelverk

När den underhållsskyldiga och den bidragsberättigade bor i varsitt land måste de sätta sig in i två uppsättningar regelverk och förstå hur de samspelar. Att sätta sig in i ett annat lands regelverk innebär också ofta större svårigheter än att förstå det egna.

Valutakurs

Valutakursen kan ställa till problem, då det fastslagna underhållsbidraget kan öka eller minska beroende på förändringar i valutakursen mellan den norska kronan och euron. Det drabbar antingen den underhållsskyldiga och den bidragsberättigade

föräldern, beroende på i vilket land som underhållsbidraget fastställts.

Om den underhållsskyldiga inte uppmärksammar valutaförändringar som innebär att de inbetalda pengarna inte längre är lika mycket värda riskerar hen att få en skuld till den andra föräldern eller till socialförsäkringsmyndigheterna.

Handläggningstider

Vanligen utgör inte handläggningstiderna ett stort problem i gränsöverskridande ärenden. Enligt NAV är handläggningstiden för dessa ärenden fem månader, mot fyra månader för interna norska ärenden. FPA uppger att då det finns ett fastställt underhållsbidrag är handläggningstiden inte längre än om båda föräldrarna bor i Finland. Däremot kan exempelvis indrivning av underhållsbidrag över gränserna ta längre tid än i nationella ärenden.

FOTO: NEWS BRESUND

FOTO: NORDKALOTTENS GRÄNSTJÄNST

Finland-Sverige

För de föräldrar som betalar eller mottar underhållsbidrag över gränsen mellan Sverige och Finland finns utrymme för missförstånd, eftersom terminologin är densamma i båda länderna, men däremot inte reglerna i praktiken. Något stort problemområde tycks det dock inte vara, åtminstone inte sett till hur många frågor som kommer in till Nordkalottens gränstjänst.

De finländska och svenska systemen för underhållsbidrag och underhållsstöd är relativt lika, men att begreppen är identiska kan också förvirra något eftersom det trots allt finns skillnader.

En likhet mellan systemen är att underhållsbidrag fastställs via domstol i båda länderna. I Finland finns det dock också en möjlighet att fastställa underhållsbidraget genom en kommunal socialnämnd – då krävs att båda föräldrarna medverkar och godkänner avtalet.

Däremot fungerar inte underhållsstöd på samma sätt i Sverige och Finland. För att finländskt underhållsstöd ska betalas ut krävs att ett underhållsbidrag fastställs, antingen av socialnämnden i en kommun eller i domstol. Det innebär att de pengar som betalats ut i finländskt underhållsstöd direkt kan

krävas in från en underhållsskyldig förälder i Sverige eftersom det fastställda underhållsbidraget är giltigt i hela Norden.

I Sverige kan socialförsäkringsmyndigheten Försäkringskassan däremot fatta beslut om underhållsstöd utan att ett underhållsbidrag fastställs. Men om den underhållsskyldiga föräldern bor i Finland blir det mer omständligt att kräva in pengarna eftersom det då först krävs att underhållsbidraget fastställs.

Enligt Nordkalottens gränstjänst inkommer få frågor kring underhållsbidrag och underhållsstöd över den svensk-finska gränsen. En viss generell problematik finns dock kring en del frågor. Utöver den möjliga begreppsförvirring som beskrivs ovan handlar det bland annat om att den internationella informationen är betydligt mindre omfattande än den nationella, vilket leder till att föräldrar inte alltid känner till sina rättigheter och skyldigheter.

Det kan också uppstå vissa svårigheter att ta till sig information på grund av språkskillnaderna. Den svenska socialförsäkringsmyndigheten Försäkringskassans information finns dock även på engelska. Valutaskillnader riskerar att leda till oväntade förändringar i värdet av och beloppet för underhållsbidraget. Det kan drabba såväl föräldrar som myndigheter.

FAKTA

I samtliga nordiska länder kan föräldrarna själva komma överens om ett underhållsbidrag och hur detta ska betalas. Denna analys går inte närmare in på dessa fall där avtalet skrivs och transaktionerna sker utan inblandning från myndigheter.

DETTA GÄLLER NÄR FÖRÄLDRARNA BOR I VARSITT LAND

Den bidragsberättigade föräldern bor i Finland och den underhållsskyldiga föräldern bor i Sverige

Underhållsbidraget kan antingen fastställas av socialnämnden i en finländsk kommun, av en finländsk domstol eller av en svensk domstol.

Det underhållsbidrag som fastställts av socialnämnden i en finländsk kommun, genom medling eller av en finländsk domstol är giltigt även i Sverige – det vill säga att den underhållsskyldiga föräldern ska betala på samma sätt som om hen bott i Finland. Om den underhållsskyldiga föräldern inte gör det kan den bidragsberättigade vända sig till socialförsäkringsmyndigheten FPA/Kela som tar ärendet vidare till inkassomyndigheten Kronofogden i Sverige som kräver in pengarna. Det är också möjligt för den bidragsberättigade föräldern att kontakta Kronofogden direkt, med hjälp av det finländska utsködningsverket.

Den bidragsberättigade föräldern kan få underhållsstöd från socialförsäkringsmyndigheten FPA, förutsatt att ett underhållsbidrag fastställs. Om den underhållsskyldiga föräldern inte medverkar till fastställandet av ett underhållsbidrag kan det avgöras av en finländsk domstol. Ett annat, men betydligt mer ovanligt alternativ är att justitieministeriet i Finland skickar en ansökan till svenska Försäkringskassan, som hjälper till att anlita en advokat som stämmer föräldern i Sverige och får ett underhållsbidrag fastställt i domstol. Detta innebär kostnader som den underhållsskyldiga föräldern får stå för om hen förlorar stämningen. Om den underhållsskyldiga föräldern har låga inkomster kan hen få rättshjälp, men det täcker oftast inte hela kostnaden. FPA

kan sedan kräva den underhållsskyldiga föräldern i Sverige på återbetalningen för det underhållsstöd myndigheten under tiden betalat ut till den bidragsberättigade föräldern i Finland.

Den bidragsberättigade föräldern bor i Sverige och den underhållsskyldiga föräldern bor i Finland

Följande möjligheter finns för att få underhållsbidraget fastställt (om föräldrarna inte kommer överens om ett avtal sinsemellan):

1. En eller båda föräldrarna kan vända sig till svensk domstol, med de kostnader som detta medför. Den svenska domstolens avgörande av underhållsbidraget är giltigt även i Finland – det vill säga att den underhållsskyldiga föräldern är skyldig att betala på samma sätt som om hen bott i Sverige.

2. En eller båda föräldrarna kan vända sig till finländsk domstol, vars avgörande av underhållsbidraget också är giltigt i Sverige.

3. En eller båda föräldrarna kan vända sig till Försäkringskassan, som förmedlar en ansökan till den finländska kommunens socialnämnd som hjälper till att ta fram underlag till ett avtal som föräldrarna signerar. Om den betalande föräldern inte medverkar till fastställandet och kommer på möten – eller som ett annat alternativ – kan Försäkringskassan med hjälp av den finländska centralmyndigheten justitieministeriet (i enlighet med EU:s underhållsförordning) få ett underhållsbidrag fastställt i domstol. Då tar Försäkringskassan in handlingar från föräldern i Sverige och justitieministeriet anlitar advokater som stämmer den underhållsskyldiga föräldern i Finland för att hjälpa barnet att få ett underhåll. De kostnader som detta innebär betalas av den underhållsskyldiga föräldern om denna förlorar rättsprocessen. Om den underhållsskyldiga föräldern har låg inkomst kan hen dock ha rätt till rättshjälp. Enligt finländsk lagstiftning är rättsprocessen utan kostnad för den sökande i fall som detta, då justitieministeriet eller dess företrädare representerar barnet i rätten. Justitieministeriet agerar då som centralmyndighet, enligt EU:s underhållsförordning.

Om den underhållsskyldiga föräldern inte betalar det underhållsbidrag som fastställs kan pengarna drivas in genom att den bidragsberättigade föräldern vänder sig till Kronofogden som tar ärendet till det finländska utsködningsverket i den aktuella staden, som i sin

tur driver in pengarna. Ett annat, vanligare alternativ är att den bidragsberättigade föräldern kontakter Försäkringskassan, som kan betala ut underhållsstöd och hjälpa till med indrivningen av pengarna. Underhållsstöd kan också betalas ut under den process som beskrivs under punkt 3, under förutsättning att bidragsberättigade föräldern går med på att medverka till att få ett underhållsbidrag fastställt i Finland.

När underhållsbidraget har fastställts skickar Försäkringskassan krav till den underhållsskyldiga föräldern om att betala det månatliga underhållsstödet. Om det fastställda underhållsbidraget är högre än underhållsstödet kan Försäkringskassan också, med en fullmakt från den bidragsberättigade föräldern, begära in det överskjutande beloppet. Om den underhållsskyldiga föräldern inte betalar kan Försäkringskassan kontakta den finländska utsköningsmyndigheten som driver in skulden för det underhållsstöd som myndigheten betalat ut under tiden.

DETTA SKER NÄR ENDERA FÖRÄLDERN FLYTTAR*

(*medan den andra föräldern bor kvar, så att de efter flytten bor i varsitt land)

Den bidragsberättigade flyttar från Finland till Sverige

Om underhållsbidraget fastställts i finländsk domstol eller av ett socialkontor i en finländsk kommun är det giltigt även i Sverige. Om flytten innebär en förändrad ekonomisk situation är det upp till föräldrarna att komma överens om ett nytt avtal eller begära att det justeras av domstolen.

För att få underhållsstöd enligt finländska regler ska barnet – och därmed även den bidragsberättigade – bo i Finland. Om den bidragsberättigade har tagit emot underhållsstöd från FPA upphör det därför när personen flyttar till Sverige. Personen hänvisas i stället att vända sig till svenska Försäkringskassan, som kan betala ut underhållsstöd enligt svenska regler.

Den underhållsskyldiga flyttar från Finland till Sverige

Det underhållsbidrag som fastställts av den finländska kommunens socialnämnd eller domstolen ligger kvar och pengarna krävs även fortsatt in av den underhållsskyldiga föräldern i Sverige. Om

flytten innebär att föräldrarnas ekonomiska situation förändras kan föräldrarna komma överens om ett nytt avtal eller så kan någon av dem begära att domstolen justerar nivån på underhållsbidraget.

Den bidragsberättigade flyttar från Sverige till Finland

Situationen ser olika ut beroende på om det finns ett fastställt underhållsbidrag från en svensk domstol eller om den bidragsberättigade hittills fått svenskt underhållsstöd.

Ett underhållsbidrag som fastställts av domstol i Sverige är även giltigt i Finland. Det innebär att den underhållsskyldiga föräldern måste fortsätta betala som tidigare. Om flytten innebär att föräldrarnas ekonomiska situation förändras kan någon av eller båda föräldrarna begära att domstolen justerar (jämkar) underhållsbidraget utifrån de förändrade ekonomiska förutsättningarna.

Om den bidragsberättigade föräldern i stället får svenskt underhållsstöd upphör det när personen flyttar till Finland. Personen hänvisas i stället att vända sig till finländska myndigheter i form av kommunens socialkontor eller en domstol, som kan fastställa ett underhållsbidrag, samt FPA, som kan betala ut ett finländskt underhållsstöd.

Den underhållsskyldiga flyttar från Sverige till Finland

Även i detta fall skiljer sig situationen beroende på om ett underhållsbidrag fastställts av en svensk domstol eller om den underhållsskyldiga betalat underhållsstöd till den bidragsberättigade föräldern och barnet (oavsett om detta skett via Försäkringskassan eller separat).

Om underhållsbidraget fastställts i domstol i Sverige är det beslutet giltigt även i Finland – det vill säga att den underhållsskyldiga föräldern måste fortsätta betala på samma sätt som om hen bott kvar i Sverige. Om det innebär att föräldrarnas ekonomiska situation förändras kan någon av eller båda föräldrarna begära att domstolen justerar (jämkar) underhållsbidraget utifrån de förändrade ekonomiska förutsättningarna. Barnet, genom den bidragsberättigade föräldern, har möjlighet att välja i vilket land hen vill driva frågan till domstol, medan EU:s underhållsförordning begränsar möjligheterna för den underhållsskyldiga föräld-

ern. Hen kan bara ta frågan till domstol i det land där barnet bor, det vill säga Sverige, om inte den bidragsberättigade föräldern ger sitt tillstånd till att frågan tas upp i en finländsk domstol.

Om en betalningsskyldig förälder som betalar underhållsstöd däremot flyttar till Finland upphör det tidigare svenska beslutet. För att den bidragsberättigade föräldern fortsatt ska få underhållsstöd kräver Försäkringskassan att hen medverkar till att få ett underhållsbidrag fastställt antingen av socialkontoret i den aktuella finländska kommunen eller av finländsk domstol, genom att skicka in underlag som Försäkringskassan förmedlar vidare. Det är också möjligt att fastställa underhållsbidraget i en svensk domstol, men det blir oftast dyrare för den bidragsberättigade föräldern.

PROBLEMATIK

Information

Som tidigare nämnts har få problem relaterade till underhållsbidrag och underhållsstöd rapporterats över den svensk-finländska gränsen. Det som ändå kan nämnas är att den nationella informationen om underhållsstöd och underhållsbidrag är betydligt mer omfattande än den som rör situationer där föräldrarna bor i varsitt land. Det riskerar att göra det svårare för människor att sätta sig in i regelverket och ökar risken för missförstånd, fel eller kunskapsluckor som kan få ekonomiska konsekvenser för individen.

Begreppsförvirring kring regelverket

Det finns också en viss risk för en viss begreppsförvirring, då förutsättningarna för att få underhållsstöd är olika i Finland och Sverige, trots att begreppet är detsamma. För att få underhållsstöd i Finland krävs alltså att ett underhållsbidrag fastställts, medan det i Sverige räcker med ett beslut av Försäkringskassan.

Valutaskillnader

Valutaskillnader kan också innebära att beloppet för underhållsbidrag skiftar över tid, något som kan ställa till svårigheter för såväl bidragsberättigade som underhållsskyldiga föräldrar, beroende på i vilket land underhållsbidraget fastställts.

Handläggningstider

Även handläggningstiderna kan utgöra ett bekymmer, då det kan ta upp till 17 veckor att handlägga ett gränsöverskridande ärende för Försäkringskassan. FPA uppger att då det finns ett fastställt underhållsbidrag är handläggningstiden inte längre än om båda föräldrarna bor i Finland. Däremot kan exempelvis indrivning av underhållsbidrag över gränserna ta längre tid än i nationella ärenden.

Gränsarbetare

Som utgångspunkt spelar det ingen roll var en person arbetar för avgörandet av underhållsbidrag, utan det avgörande är var personen bor. Det gäller både för bidragsmottagare och underhållsskyldiga. Därför gäller reglerna i bosättningslandet på samma sätt som om föräldrarna också arbetat i det land där de bor.

I ett särskilt fall kan det dock uppstå problem, uppger Försäkringskassan. Det handlar om då båda föräldrarna bor i Sverige, men den underhållsskyldiga föräldern arbetar utomlands – exempelvis i Finland. Vanligtvis, om det inte finns något fastställt underhållsbidrag, kan Försäkringskassan ändå gå in och betala ett underhållsstöd till den bidragsberättigade och kräva in dessa pengar från den underhållsskyldiga (läs mer i kapitlet om Sveriges regler). Men om den underhållsskyldiga har sin inkomst i Finland och det inte finns något fastställt underhållsbidrag, kan inte Försäkringskassan kräva in pengarna därifrån. Försäkringskassans beslut om betalningsskyldighet för underhållsstöd kan nämligen inte drivas in i utlandet, eftersom det inte omfattas av den Nordiska indrivningskonventionen. Det är inte heller möjligt att få underhållsbidraget fastställt i Finland eftersom båda föräldrarna bor i Sverige.

Det kan leda till att den bidragsberättigade föräldern bara kan välja mellan att försöka komma överens om ett underhållsbidrag med den underhållsskyldiga föräldern eller att driva ärendet om ett fastställande av underhållsbidrag till domstol i Sverige, vilket kan vara kostsamt.

Vanligen väljer dock Försäkringskassan ändå att betala ut ett underhållsstöd, även om myndigheten och i förlängningen staten riskerar att inte få tillbaka pengarna eftersom den underhållsskyldiga föräldern inte har någon inkomst i Sverige.

FOTO: NEWS ØRESUND

Island-Norge

I både Island og Norge kan der vælges mellem islandske og norske regler, når der skal falde afgørelse om et bidrag. Eksisterer der allerede en børnebidragsaftale mellem to forældre, og den ene flytter fra det ene land til det andet, vil den eksisterende børnebidragsaftale fortsat gælde i det nye land på grund af en aftale mellem de nordiske lande. Selvom der er klare regler for, hvad der gælder i forskellige situationer, så findes der alligevel flere udfordringer, når det gælder børnebidragsager mellem de to lande. Det drejer sig blandt andet om udfordringer med at indkræve børnebidraget imellem de to lande samt lange behandlingstider.

Hvis en bidragsmodtager bor i Island, og den bidragspligtige bor i Norge, kan bidragsmodtager selv vælge, om børnebidraget skal fastsættes i Island eller Norge. Hvis den bidragspligtige ønsker, at bidraget skal fastsættes i Norge, kan personen også søge om det, men det kræver et samtykke fra den bidragsmodtagende forælder. Ifølge socialforsikringsmyndigheden NAV i Norge, vælges det dog oftest, at børnebidraget fastsættes i Island, hvis bidragsmodtager bor i Island. Hvis bidragsmodtager bor i Norge og bidragspligtig bor i Island, kan bidragsmodtager også selv vælge, hvor bidraget ønskes fastsat. Er der tale om, at den ene forælder flytter fra Island til Norge, så gælder en eksisterende islandsk afgørelse fortsat, og omvendt hvis den

ene forælder flytter fra Norge til Island, så gælder en eksisterende afgørelse fra Norge også stadig.

Ifølge socialforsikringsmyndigheden NAV i Norge er der ikke mange børnebidragsager mellem Island og Norge, men alligevel eksisterer der flere udfordringer, når der er tale om børnebidrag mellem de to lande. Det gælder blandt andet informationsniveauet. Dette er mere omfattende nationalt end internationalt og kan betyde, at det er vanskeligt at finde rettigheder og muligheder, når det handler om børnebidrag mellem Norge og Island.

Kommunikationen mellem myndigheder og informationen, som myndighederne kan give i denne forbindelse, kan også opleves som en udfordring, som kan gøre det svært at finde ud af ens muligheder.

Indkrævningen af børnebidraget mellem de to lande kan også være en udfordring, da det er mere omfattende at inddrive en eventuel gæld over grænser. Bor den bidragspligtige i samme land som bidragsmodtager, kan myndighederne i landet nemmere hjælpe med at inddrive en eventuel gæld med de muligheder, der foreligger for inddrivelsesmyndighederne i det respektive land, mens det andet lands inddrivelsesmyndighed skal involveres over grænsen, og der kan være andre muligheder for at inddrive gælden.

Behandlingstiderne kan også være problematisk. Det indebærer, at Island ikke har underskrevet

Haag-konventionen, som dermed kan gøre det sværere at modtage og besvare forespørgsler om for eksempel indkomstoplysninger, og dermed kan behandlingstiden bliver længere.

FAKTA

I samtlige nordiske lande kan forældrene selv blive enige om et børnebidrag, og hvordan det skal betales. Denne analyse går ikke nærmere i detaljer med disse tilfælde, hvor aftalen laves, og betalingen sker uden indblanding fra myndigheder.

DETTE GÆLDER, NÅR FORÆLDRENE BOR I HVERT SIT LAND

Den bidragsmodtagende forælder bor i Island, og den bidragspligtige forælder bor i Norge

Når den bidragsmodtagende forælder bor i Island, kan der vælges mellem, om børnebidraget skal fastsættes i Island eller i Norge.

Vælges Island, gælder de islandske regler. Det betyder, at Sýslumaðurinn, en sysselmand, afgør børnebidragsaftalen. Er bidragsmodtager berettiget til børnebidraget, fastsættes det til normalbidraget, som i 2020 er på 35.565 ISK. Er der økonomiske forudsætninger for, at den bidragspligtige kan betale et højere beløb end normalbidraget, kan sysselmanden også afgøre det. Tryggingastofnun ríkisins, statens forsikringskasse i Island, kan udbetale normalbidraget til bidragsmodtageren hver måned, men er der tale om et godkendt ekstra beløb udover normalbidraget, udbetaler Tryggingastofnun ríkisins, ikke det. Det er op til bidragsmodtager selv at inddrive det. I Island er det mest normalt, at Tryggingastofnun ríkisins udbetaler børnebidraget frem for en intern betalingsaftale mellem forældrene. Inkassocentralen, Innheimtustofnun sveitarfélaga i Island, er den myndighed, som sørger for at inddrive bidraget fra den bidragspligtige i Norge, og det sker ved hjælp fra NAV Innkrevning, inddrivelsesmyndigheden i Norge.

Hvis børnebidraget ønskes fastsat i Norge, gælder de norske regler. NAV kan afgøre børnebidraget, og de fastsætter bidragets størrelse ud fra flere parametre; først fastsættes hvor meget barnet koster i

forsørgelse ud fra fastsatte statslige retningslinjer. Desuden er der faste satser, som stiger i takt med, at barnet bliver ældre, og der tages hensyn til, om der allerede betales statslige børnetilskud til barnet. Derefter vurderes begge forældres indkomster, samt hvor meget samvær hver forælder har med barnet. Til sidst vurderes den bidragspligtiges betalingsmulighed, blandt andet ud fra om personen har flere børn, boligomkostninger, og om leveomkostningerne deles med en anden. Hvis bidragspligtig ikke betaler, kan bidragsmodtager ansøge Tryggingastofnun ríkisins om at få udbetalt børnebidraget på forskud svarende til det islandske normalbidrag. Innheimtustofnun sveitarfélaga i Island hjælper med at inddrive beløbet via NAV Innkrevning i Norge. Er der fastsat et højere beløb i den norske afgørelse fra NAV, er det op til bidragsmodtager selv at inddrive det ekstra beløb.

Den bidragsmodtagende forælder bor i Norge, og den bidragspligtige forælder bor i Island

Når den bidragsmodtagende forælder bor i Norge, er det op til bidragsmodtager selv at bestemme, om børnebidraget skal fastsættes i Norge eller Island.

Hvis bidraget ønskes fastsat i Norge, sker det efter de norske regler, hvilket betyder, at den bidragsmodtagende forælder må ansøge socialforsikringsmyndigheden NAV i Norge om dette. NAV afgør børnebidraget og fastsætter bidragets størrelse ud fra flere parametre; først fastsættes hvor meget barnet koster i forsørgelse ud fra fastsatte statslige retningslinjer. Desuden er der faste satser, som stiger i takt med, at barnet bliver ældre, og der tages hensyn til, om der allerede betales statslige børnetilskud til barnet. Derefter vurderes begge forældres indkomster, samt hvor meget samvær hver forælder har med barnet. Til sidst vurderes den bidragspligtiges betalingsmulighed, blandt andet ud fra om personen har flere børn, boligomkostninger, og om leveomkostningerne deles med en anden. Hvis bidragspligtig ikke betaler, kan bidragsmodtager ansøge NAV om et bidragsforskud, som fastsættes ud fra andre parametre, nemlig den bidragsmodtagendes forælders indkomst, antallet af børn, og om denne er gift eller bor sammen med en anden. Er den norske afgørelse fra NAV på et højere beløb end det fastsatte bidragsforskud, udbetales det kun, hvis bidragspligtig har betalt dette. NAV Innkrevning, inddrivelsesmyndigheden i Norge, indkræver hele beløbet fra bidragspligtig, og hvis det ikke lykkes, kan de få hjælp af inkassocentralen Innheimtustofnun sveitarfélaga i Island.

Vælger den bidragsmodtagende forælder derimod at få børnebidraget fastsat i Island, gælder de islandske regler. I en sådan situation er det sysselmanden, som afgør en aftale om børnebidrag. Børnebidraget fastsættes til normalbidraget, som i 2020 er på 35.565 ISK. Har den bidragspligtige forælder økonomiske forudsætninger for at kunne betale et højere beløb end normalbidraget, kan sysselmanden også afgøre det. Da Trykgingastofnun ríkisins ikke udbetaler børnebidrag til en forælder, som bor i Norge, er det op til forældrene selv af aftale betalingsmetoden, eller så kan bidragsmodtager ansøge NAV i Norge om at få børnebidraget udbetalt som et bidragsforskud. Dette fastsættes ud fra den bidragsmodtagendes forælders indkomst, antallet af børn, og om denne er gift eller bor sammen med en anden. Er den islandske afgørelse på et højere beløb end det norske bidragsforskud, udbetales det resterende beløb kun, hvis den bidragspligtige betaler det. NAV Innkreving i Norge inddriver hele beløbet fra den bidragspligtige forælder, og hvis det ikke lykkes, kan de få hjælp af Innheimtustofnun sveitarfélaga i Island til at inddrive, hvad der svarer til det islandske normalbidrag.

DET SKER, NÅR DEN ENE FORÆLDER FLYTTER*

(*mens den anden forælder fortsat bliver boende i landet, og de to forældre således bor i hvert sit land)

Bidragsmodtager flytter fra Island til Norge

Flytter den bidragsmodtagende forælder fra Island til Norge, mens den bidragspligtige forælder bliver boende i Island, gælder en eksisterende afgørelse fortsat. Men da Trykgingastofnun ríkisins ikke udbetaler børnebidrag til en bidragsmodtagende forælder, som bor i Norge, kan bidragsmodtageren ansøge NAV om bidragsforskud, såfremt den bidragspligtige ikke selv betaler direkte til bidragsmodtageren uden involvering fra myndigheder (læs mere i ”Dette gælder, når forældrene bor i hvert sit land”).

Bidragspligtig flytter fra Island til Norge

Flytter den bidragspligtige forælder fra Island til Norge, mens den bidragsmodtagende forælder bliver boende i Island, gælder en eksisterende bidragsafgørelse, som sysselmanden har godkendt, fortsat. Afhængig af betalingsmetoden indtil, betyder det, at den bidragspligtige forælder skal forsøgte med at betale, eller så kan Trykgingastofnun ríkisins i Island fortsat udbetale det islandske normalbidrag hver måned til den bidragsmodtagende forælder. Innheimtustofnun sveitarfélaga

i Island inddriver beløbet fra den bidragspligtige i Norge eventuelt ved hjælp fra NAV Innkreving i Norge (læs mere i ”Dette gælder, når forældrene bor i hvert sit land”).

Bidragsmodtager flytter fra Norge til Island

Flytter den bidragsmodtagende forælder fra Norge til Island, mens den bidragspligtige forælder bliver boende i Norge, gælder en eksisterende afgørelse fra NAV i Norge stadig. Bidragsmodtageren kan ansøge Trykgingastofnun ríkisins i Island om at få børnebidraget udbetalt, hvis betalingen ikke sker direkte mellem forældrene. Trykgingastofnun ríkisins udbetaler i henhold til det aftalte bidragsbeløb i den norske afgørelse, men dog aldrig mere end det islandske normalbidrag (læs mere i ”Dette gælder, når forældrene bor i hvert sit land”).

Bidragspligtig flytter fra Norge til Island

Flytter den bidragspligtige forælder fra Norge til Island, mens den bidragsmodtagende forælder bliver boende i Norge, gælder en eksisterende afgørelse fra NAV i Norge fortsat. Afhængig af betalingsmetoden indtil, betyder det, at den bidragspligtige forælder fortsat skal betale direkte til bidragsmodtageren, eller så kan NAV fortsat udbetale et bidragsforskud. Hvis den bidragspligtige forælder ikke betaler børnebidraget, kan den bidragsmodtagende forælder også ansøge NAV om at få børnebidraget udbetalt som et bidragsforskud (læs mere i ”Dette gælder, når forældrene bor i hvert sit land”).

PROBLEMATIKKER

Information

Det kan blive et problem, at information mellem landene er betydeligt mindre omfattende end den nationale information. Det kan betyde, at det ikke altid er let at kende til sine rettigheder og forpligtelser, når enten bidragsmodtager eller den bidragspligtige bor i et andet land. To interviewpersoner oplever, at det generelt er svært at finde information om børnebidrag mellem Island og Norge, og den fælles information fra de islandske og de norske myndigheder er mangelfuld. Ifølge interviewpersonerne er oplevelsen, at der fra myndighedernes side i begge lande ikke gøres meget for at behandle sagerne, og der ikke kan gives nogen information.

I Island udbetaler Trykgingastofnun ríkisins altid børnebidraget svarende til det islandske normal-

bidrag, såfremt bidragsmodtager er bosiddende i Island. Det gælder uanset om den bidragspligtige forælder betaler eller ej. Begge interviewpersoner er uforstående over for, at det ikke også er muligt i Norge. Det kan altså være svært at forstå og acceptere, at reglerne er anderledes, end hvad man er vant til, og derfor er en udfordring, hvis informationen om de forskellige regler og muligheder ikke er tydelige, når man flytter til et andet land.

Behandlingstid

En børnebidrags sag mellem Island og Norge kan betyde, at behandlingstiden bliver længere end ved nationale sager. For at NAV i Norge kan fastsætte et børnebidrag, skal de blandt andet bruge indkomstoplysninger fra den bidragspligtige forælder. Det kan blive en udfordring i situationer, hvis den bidragspligtige bor i Island og ikke sender disse oplysninger ind. Det kan trække sagen ud. Dette skyldes, at Island ikke har underskrevet Haag-konventionen, som påvirker samarbejdet med Norge i situationer med manglende oplysninger. Det betyder nemlig, at det ikke er muligt at sende eller besvare forespørgsler om for eksempel indtægts- og adresseoplysninger internt mellem myndighederne i Island og Norge. Ifølge Trykgingastofnun ríkisins i Island bestræber de en maksimal behandlingstid på fire uger.

Inddrivning

Det kan være en udfordring, at inddrivningen af børnebidraget mellem Island og Norge kan være mere omfattende end i det respektive land. Er bidragsmodtager og den bidragspligtige begge bosatte i Norge, er det kun myndighederne i Norge, der skal indblandes, og de kan gå ud fra de muligheder, der foreligger for inddrivning i Norge. Når den bidragspligtige bor i Island, skal de norske myndigheder have hjælp fra de islandske myndigheder, hvis NAV Innkreving ikke selv har held med

at indkræve pengene fra bidragspligtig i Island. Der kan desuden være forskel på, hvilke muligheder der foreligger for inddrivning i de forskellige lande. I situationer, hvor bidragsmodtager flytter til Norge og får udbetalt et bidragsforskud fra NAV, men den islandske afgørelse lyder på et højere beløb, så bliver det mere omfattende at inddrive pengene fra den bidragspligtige i Island, hvis bidragspligtig ikke betaler. Det samme gør sig gældende ved en bidragsmodtager, som er flyttet til Island, og som får udbetalt børnebidraget svarende til det islandske normalbidrag via Trykgingastofnun ríkisins. Dette kan også være lavere end den norske afgørelse, og inddrivningen kan være sværere.

Interviewpersonerne har oplevet at få udbetalt bidragsforskud fra NAV, men markante lavere beløb end de islandske afgørelser lyder på. Dette skyldes, ifølge interviewpersonerne, at de bidragspligtige i begge situationer ikke betaler børnebidrag, og dermed har de to interviewpersoner ikke fået differencen mellem bidragsforskuddene og de islandske afgørelser udbetalt. Ifølge interviewpersonerne er det en lang og igangværende proces at få NAV Innkreving og Innheimtustofnun sveitarfélaga til at samarbejde og kommunikere om at inddrive pengene i Island.

Valutaforskelle

Valutaforskelle, som opstår mellem selve beslutningen om børnebidraget til, at børnebidraget skal betales, kan være markante. Desuden ændring i valutakursen fra dag til dag. Det kan for eksempel betyde, at den bidragspligtige forælder ikke er opmærksom på, at valutaen har forandret sig, og derfor ikke betaler samme beløb, som myndighederne har betalt til den bidragsmodtagende forælder. Det betyder både, at der er sandsynlighed for, at det bliver dyrere for den bidragspligtige forælder på grund af kursværdien, eller den bidragspligtige får en gæld.

CASE: ”Det er jo ikke barnets skyld, at faren ikke betaler”

Marta har aldrig modtaget børnebidrag til sin datter fra datterens far – hverken i Island eller i Norge. Hun har i flere år søgt hjælp hos myndighederne i begge lande, men oplever ikke, at sagen kommer nogle vegne. Hun føler, at det er svært at få information fra myndighederne i begge lande og hjælp til at indkræve pengene.

I flere år har Marta forsøgt at finde ud af, hvordan hun får sit berettigede børnebidrag for sin datter fra faren, og hvem der kan hjælpe hende. Men hun føler ikke, at det er nemt.

– Den islandske stat siger, at de ikke har lov til at sige noget om min datters fars sag. Og den norske stat siger, at de har sendt sagen til Island, og arbejder på det, fortæller Marta.

Marta flyttede fra Island til Norge for fire år siden med sin datter, som snart fylder otte år. Mens hun boede i Island, modtog hun ikke børnebidrag, fordi der de første tre år ikke stod nogen far registreret. I lang tid har Marta måtte vente på DNA-prøver og domstolens afgørelse, så at faren til hendes datter kunne blive registreret. Afgørelsen om børnebidrag lod altså vente på sig, og den kom først samtidigt med, at Marta flyttede til Norge. Her søgte hun hjælp fra NAV Innkreving til at indkræve børnebidraget fra faren i Island.

– Jeg søgte i Norge om, at de skal kræve ind fra Island. Men Island har ikke gjort noget. Man skal jo søge den norske stat, når man bor i Norge. De har sendt alle papirer og krav til Island og er i kontakt med den islandske stat, men der sker ingenting. Den norske stat siger, at de prøver at indkræve pengene. Så har jeg talt med den islandske stat, og de siger, at de har forsøgt at komme i kontakt med faren, men kan ikke betale mig noget, forklarer Marta.

Faren til hendes datter betaler altså ikke børnebidrag, ifølge Marta, og hun føler ikke, at sagen kommer nogle vegne. Hun har flere gange taget kontakt til myndighederne i begge lande for at få hjælp; NAV Innkreving i Norge samt Innheimtustofnun sveitarfélaga i Island. Men, ifølge hende, uden held. Også den generelle information om

børnebidraget mellem de to lande er mangelfuld, mener hun.

– Der er ingen information. Jeg har måtte søge alt op selv, for eksempel ved at snakke med venner. Den islandske stat og den norske stat er meget vanskelige med information på nettet, og det er vanskeligt at forstå. Der kunne have været meget mere information på nettet, fortæller Marta.

Hun er ærgerlig over at sidde i en situation, hvor hun oplever at få samme svar, hver gang hun kontakter både NAV Innkreving og Innheimtustofnun sveitarfélaga og føler ikke, at hun kommer nærmere et udbetalt børnebidrag. I Island fortæller hun, at man som bidragsmodtager får udbetalt hele børnebidraget, uanset om faren til barnet betaler.

– Det er virkelig godt. Det kunne være sådan i Norge. Det er jo ikke barnets skyld, at faren ikke betaler, siger hun.

Martas afgørelse om børnebidrag fra NAV lyder på, at hun skal have et børnebidrag på 3.400 NOK om måneden. Ifølge hende, er det eneste, hun har modtaget, et bidragsforskud sat til en lavere sats i et år.

– Jeg søgte om bidragsforskud, som jeg fik i starten, fordi jeg var uden arbejde. Jeg fik et beløb på 16.000 NOK det første år, og så fik jeg ikke noget derefter. For der havde jeg fået et job, og så havde jeg for høj en løn til at få bidragsforskud, forklarer hun.

Marta fortæller, at det manglende børnebidrag betyder, at hun for eksempel ikke kan betale for, at hendes datter kan gå til en idrætsaktivitet, og hun må sige nej til ting, som venner til datteren har råd til.

Marta er et fiktivt navn for at beskytte anonymiteten. Øresundsinstittuttet kender det rigtige navn. Teksten bygger på Martas beretning om hendes oplevelser og erfaringer.

CASE: Hun ønsker mere myndighedshjælp til indkrævning af børnebidrag mellem Island og Norge

Katrín flyttede fra Island til Norge med sine to børn, efter hun blev skilt fra børnenes far, som stadig bor i Island. Hun har siden sporadisk oplevet at få udbetalt børnebidrag og bidragsforskud, men i perioder, hvor hendes eksmand ikke har betalt, har hun intet modtaget. Hun ønsker, at kommunikationen mellem myndighederne i de to lande bliver bedre, og så er hun ærgerlig over, at Norge ikke ligner Island mere i forhold til reglerne om udbetaling af børnebidrag.

I 2016 besluttede Katrín at lade sig skille fra sin daværende mand, som hun har to børn med. Hun bestemte sig for at flytte til Norge i august samme år, hvor hun har familie, for at starte et nyt liv sammen med sine børn, som i dag er henholdsvis 14 og 16 år.

Da hun flyttede til Norge, fik hun valget imellem at følge de norske regler eller de islandske regler i forhold til fastsættelse af børnebidrag. Hun vurderede, at det var mest fordelagtigt for hende med de islandske regler, da hun fortæller, at hun med de norske regler ville risikere at få et lavere bidrag, hvis hendes eksmand blev arbejdsløs.

– I Norge går de ud fra hans indkomst. I de islandske regler er der ét beløb, forklarer Katrín.

Da afgørelsen blev lavet, fik hun at vide, at hun skulle have, hvad der svarer til 5.300 NOK pr. måned i børnebidrag for sine to børn.

Men siden Katrín flyttede til Norge i august 2016, har hun oplevet en stor veksling i udbetalingen af børnebidraget, som ifølge hende aldrig er blevet betalt frivilligt af hendes eksmand. I perioden august 2016 til januar 2017 modtog hun ikke noget børnebidrag. Fra januar 2017 til november 2017 fik hun pludseligt udbetalt et bidragsforskud fra NAV på 2.400 NOK pr. måned for begge børn, men ikke alle måneder.

– Jeg har ikke fået at vide hvorfor, at jeg kun fik forskud nogle måneder. De sagde, at faren i Island lovede at betale, og de ventede på hans betaling. De begyndte at få betaling fra ham, men så stoppede det. Det er svaret, jeg har fået, fortæller Katrín.

Derefter i perioden november 2017 til maj 2019 begyndte det at gå godt i forhold til børnebidraget, fortæller hun. I den periode fik hun ikke længere bidragsforskud, men oplevede i stedet at få 7.000 NOK pr. måned for begge børn betalt direkte, da NAV Innkreving i Norge fik hjælp af Innheimtustofnun sveitarfélaga i Island, som trak pengene fra eksmandens løn. Beløbet på 7.000 NOK bestod af det fulde børnebidrag på 5.300 NOK samt pålagte renter. Men fra maj 2019 stoppede betalingerne igen.

– Han mistede sit arbejde, og derfor kunne de ikke tage det fra hans løn mere, forklarer Katrín og tilføjer, at selvom han mistede sit arbejde, mener hun, at han stadig er forpligtet til at betale børnebidrag.

I perioden maj 2019 til september 2019 har Katrín igen ikke fået børnebidrag eller bidragsforskud. Fra september 2019 til april 2020 har hun dog oplevet igen at få bidragsforskud, men sporadisk.

– Fra september sidste år har jeg fået forskud cirka fire gange. Det var igen 2.400 NOK. Der er en forskel mellem 7.000 NOK og 2.400 NOK, fastslår hun.

Katrín har forsøgt at få information fra både myndighederne i Island og i Norge. Ifølge hende fortæller Innheimtustofnun sveitarfélaga i Island, at de ikke kan give hende information, da de ikke må oplyse hende noget. Mens NAV Innkreving i Norge fortæller hende, at de har forsøgt at kontakte Innheimtustofnun sveitarfélaga samt sender opkrævningen hver måned, men ingen penge får.

– NAV Innkreving har sagt, at det næste, de vil, er at sende et inkassokrav til ham, da han ejer et hus og andre ting i Island. Men det har de ikke gjort endnu, fortæller Katrín.

Ifølge hende er reglerne i Island nemlig, at såfremt man skylder penge, så er det første, der skal betales, bidrag. Skyldige beløb til et hus eller banken kommer i anden række. Men alligevel har hun svært ved at få hjælp til at indkræve børnebidraget.

– Indtil han startede med at betale i november 2017, ringede jeg altid til NAV Innkreving igen og igen. Og ingenting skete, indtil jeg spurgte, hvorfor gør I ikke noget? De spurgte, om han ejede noget, men jeg vidste ikke, at han havde købt et hus. Jeg sagde, at jeg vidste, at han havde et arbejde. De sagde, at de havde sendt et brev til ham, og han havde svaret, at han kunne betale 1.000 NOK hver måned. Jeg spurgte så, hvorfor de ikke kontaktede Innheimtustofnun sveitarfélaga i Island, og så gjorde de det. Og efter det begyndte jeg at få fuldt bidrag, forklarer Katrín.

Ifølge hende går processen langsomt, og hun føler, at det er hende, der skal foreslå, hvad NAV Innkreving kan gøre for at hjælpe med at indkræve pengene. Hun ærgrer sig samtidigt over, at Norge ikke har samme regler om udbetaling af børnebidrag, som Island har, og forstår ikke hvorfor.

– Hvis en norsk kvinde flytter til Island med sine børn, vil hun altid få betaling. Hvis faren bor i Norge, er det ligegyldigt. Hun vil altid få betaling. Jeg forstår ikke, hvorfor det ikke gælder, når en islandsk kvinde flytter til Norge, og faren stadig bor i Island – at man ikke altid får betaling, siger Katrín.

Fodnote: Katrín er et fiktivt navn for at beskytte anonymiteten. Øresundsinstittuttet kender det rigtige navn. Teksten bygger på Katríns beretning om hendes oplevelser og erfaringer.

FOTO: NEWS ØRESUND

Norge-Sverige

Många rör sig, arbetar och skaffar barn över den norsk-svenska gränsen. Det leder också till hundratals nya underhållsärenden varje år. Ofta fastställs underhållsbidraget av den norska socialförsäkringsmyndigheten NAV, enligt norsk regelverk, oavsett på vilken sida gränsen som barnet bor.

Längs gränsregionen Norge-Sverige är det relativt vanligt med underhållsärenden där en förälder bor i Sverige och en i Norge – den norska socialförsäkringsmyndigheten NAV och den svenska socialförsäkringsmyndigheten Försäkringskassan hanterar flera tusen sådana fall om året. Därutöver finns naturligtvis också många föräldrar som själva avtalar om och sköter underhållsbidraget, utan att blanda in myndigheterna.

Majoriteten av de föräldrar som hanterar underhållsbidraget genom myndigheterna följer norska regler för underhållsbidrag (barnebidrag). Det beror framför allt på att det är enklare att fastställa ett underhållsbidrag i Norge eftersom det görs administrativt av NAV medan det i Sverige avgörs i domstol, med de kostnader som är förknippade med det. För att en bidragsberättigad ska få

underhållsstöd enligt det svenska systemet när den underhållsskyldiga föräldern bor i Norge kräver Försäkringskassan dessutom vanligtvis att den bidragsberättigade medverkar till att ett underhållsbidrag fastställs, antingen i Norge eller Sverige.

De problem som kan uppstå i förhållande till underhållsärenden över den norsk-svenska gränsen handlar bland annat om att den internationella informationen är betydligt mindre omfattande än den nationella, vilket leder till att föräldrar inte alltid känner till sina rättigheter och skyldigheter. Det är inte heller ovanligt att underhållsskyldiga föräldrar i Sverige upplever att det underhåll de ska betala till sitt barn i Norge är mycket högt.

DETTA GÄLLER NÄR FÖRÄLDRARNA BOR I VARSITT LAND

Den bidragsberättigade föräldern bor i Norge och den underhållsskyldiga föräldern bor i Sverige

Den bidragsberättigade föräldern kan ansöka om att underhållsbidrag fastställs antingen av norska

FAKTA

I samtliga nordiska länder kan föräldrarna själva komma överens om ett underhållsbidrag och hur detta ska betalas. Denna analys går inte närmare in på dessa fall där avtalet skrivs och transaktionerna sker utan inblandning från myndigheter.

NAV eller genom domstol i Sverige. Det sistnämnda är enligt NAV ytterst sällsynt förekommande. Även den underhållsskyldiga föräldern i Sverige kan begära att NAV fastställer underhållet, men då krävs först ett godkännande av den bidragsberättigade föräldern. NAV:s fastställande av underhållsbidraget är även giltigt i Sverige – det vill säga att den betalande föräldern är skyldig att betala på samma sätt som om hen bott i Norge.

Om den underhållsskyldiga föräldern inte betalar kan den bidragsberättigade vända sig till NAV som tar ärendet vidare till svenska Kronofogden som kräver in pengarna. Under tiden kan NAV betala ut bidragsforskudd, som vanligen ligger på en lägre nivå än underhållsbidraget.

NAV:s beräkning av underhåll när föräldrarna bor i olika länder

Som framgått är det vanligen NAV som fastställer underhållsbidraget när en förälder bor i Norge och en i Sverige. Bidraget räknas ut på samma sätt som när det fastställs internt mellan föräldrar där båda bor i Norge (se Regler Norge på sidan 18). Men NAV tar hänsyn till de skilda kostnads-, löne- och skattenivåerna i de båda länderna i sina beräkningar. Även köpkraften bedöms i dessa beräkningar – det vill säga att den som exempelvis får ut motsvarande 20 000 SEK i månaden efter skatt i Sverige kan köpa mer för sin lön än den som får ut motsvarande 20 000 SEK i månaden efter skatt i Norge. I detta fall har den som får ut 20 000 kronor i månaden efter skatt i Sverige större möjlighet att bidra till underhållskostnaden för barnet än den som får ut 20 000 kronor efter skatt i Norge.

Den norska myndigheten utgår dock inte från de exakta förhållandena i varje enskilt fall, utan

från schablonkostnader och -utgifter. Det gäller oavsett om det är den bidragsberättigade föräldern och barnet som bor i Sverige eller om det är den underhållsskyldiga föräldern. Precis som då båda föräldrarna bor i Norge tas också hänsyn till hur stor del av tiden som barnet bor hos respektive förälder.

Den bidragsberättigade föräldern bor i Sverige och den underhållsskyldiga föräldern bor i Norge

Följande möjligheter finns för att få underhållsbidraget fastställt (om föräldrarna inte kommer överens om ett avtal sinsemellan):

1. En eller båda föräldrarna kan vända sig till svensk domstol, med de kostnader som detta medför. Den svenska domstolens avgörande av underhållsbidraget är giltigt även i Norge – det vill säga att den underhållsskyldiga föräldern måste betala på samma sätt som om hen hade bott i Sverige.

2. Den bidragsberättigade föräldern kan också vända sig till NAV med sin förfrågan om att fastställa ett underhållsbidrag. Det kan personen antingen göra själv eller genom att Försäkringskassan hjälper till med ansökan. Även den underhållsskyldiga föräldern kan begära att NAV fastställer underhållet, men då krävs ett godkännande av den bidragsberättigade föräldern.

Det vanligaste av dessa två alternativ är det andra, uppger Försäkringskassan, kanske främst av ekonomiska skäl eftersom det kostar pengar att fastställa underhållsbidraget i svensk domstol. De flesta ansökningarna från personer i Sverige om att NAV ska fastställa ett underhållsbidrag kommer via Försäkringskassan, särskilt när det handlar om svenska medborgare. Norska medborgare som bor i Sverige har en större tendens att vända sig direkt till NAV, uppger den norska myndigheten.

Om den underhållsskyldiga föräldern av någon anledning ändå inte betalar underhållsbidrag kan en bidragsberättigad förälder som bor i Sverige vända sig till Försäkringskassan för att få underhållsstöd och hjälp att kräva in underhållsbidraget. Däremot kan personen inte få bidragsforskott (bidragsforskudd) från NAV.

För att Försäkringskassan ska betala ut underhållsstöd till en bidragsberättigad i Sverige, då den

underhållsskyldiga bor i Norge, är det vanligtvis en förutsättning att det redan finns ett fastställt underhållsbidrag, eller att den bidragsberättigade föräldern annars medverkar till att få ett sådant fastställt. Som nämnt sker det oftast genom att Försäkringskassan får en fullmakt att förmedla ansökan till norska NAV, som fastställer underhållet enligt norska regler.

Med grund i det fastställda underhållsbidraget kräver Försäkringskassan in pengarna från den underhållsskyldiga föräldern, först direkt av föräldern och om hen inte betalar skickas en ansökan om indrivning till NAV Innkreving. Försäkringskassan kräver i första hand in pengar upp till den svenska nivån för underhållsstöd, men om underhållsbidraget fastställts på en högre nivå kan Försäkringskassan kräva in hela beloppet med hjälp av en fullmakt från den bidragsberättigade föräldern.

Ett annat alternativ för att driva in underhållsbidrag som inte betalats är att den bidragsberättigade föräldern ansöker direkt till den norska indrivningsmyndigheten Namsmannen eller den svenska indrivningsmyndigheten Kronofogden, men enligt NAV och Försäkringskassan sker detta sällan.

DETTA SKER NÄR ENDERA FÖRÄLDERN FLYTTAR*

(*medan den andra föräldern bor kvar, så att de efter flytten bor i varsitt land)

Den bidragsberättigade flyttar från Norge till Sverige

Det underhållsbidrag som fastställts av NAV är giltigt även i Sverige och den underhållsskyldiga ska fortsatt betala, precis som tidigare. Nivån på bidraget ligger kvar tills endera av föräldrarna begär en omräkning utifrån de nya ekonomiska förhållandena. NAV betalar dock inte ut något bidragsforskudd till mottagare som inte bor i Norge. Om den underhållsskyldiga föräldern slutar att betala kan den bidragsberättigade vända sig till Försäkringskassan som betalar ut underhållsstöd enligt svenskt regelverk, uppmanar den underhållsskyldiga föräldern att betala och annars begär att NAV Innkreving kräver in pengarna (läs mer under "Detta gäller när föräldrarna bor i varsitt land"). Den bidragsberättigade föräldern kan också vända

sig direkt till den norska indrivningsmyndigheten Namsmannen, men enligt NAV sker detta sällan.

Den underhållsskyldiga flyttar från Norge till Sverige

Underhållsbidraget som fastställts av NAV är giltigt även i Sverige och den underhållsskyldiga ska fortsatt betala, precis som tidigare. Nivån på bidraget ligger kvar tills endera av föräldrarna begär en omräkning utifrån de nya ekonomiska förhållandena. Då gör NAV en ny utredning av underhållsbidraget utifrån de nya förutsättningarna.

Den bidragsberättigade flyttar från Sverige till Norge

I detta fall ser situationen annorlunda ut beroende på om det finns ett fastställt underhållsbidrag från en svensk domstol eller om den bidragsberättigade hittills fått underhållsstöd, antingen via Försäkringskassan eller direkt från den underhållsskyldiga föräldern.

Ett underhållsbidrag som fastställts av domstol i Sverige är giltigt även i Norge. Det innebär att den underhållsskyldiga föräldern måste fortsätta betala som tidigare. Om flytten innebär att föräldrarnas ekonomiska situation förändras kan någon av eller båda föräldrarna begära att domstolen justerar (jämkar) underhållsbidraget utifrån de förändrade ekonomiska förutsättningarna.

Har den bidragsberättigade däremot fått underhållsstöd utbetalt i Sverige kommer detta att upphöra i och med att barnet inte längre bor i landet. Ett beslut om underhållsstöd gäller nämligen bara då barnet bor i Sverige. Den bidragsberättigade föräldern hänvisas i stället till att vända sig till NAV, som fastställer ett underhållsbidrag utifrån norska regler.

Den underhållsskyldiga flyttar från Sverige till Norge

Även i detta fall skiljer sig situationen beroende på om ett underhållsbidrag fastställts av en svensk domstol eller om den underhållsskyldiga betalat underhållsstöd till den bidragsberättigade föräldern och barnet enligt beslut av Försäkringskassan.

Om underhållsbidraget fastställts i domstol i Sverige är det beslutet giltigt även i Norge – det vill säga att den underhållsskyldiga föräldern måste

fortsätta betala på samma sätt som om hen bott kvar i Sverige. Om det innebär att föräldrarnas ekonomiska situation förändras kan någon av eller båda föräldrarna begära att den svenska domstolen justerar (jämkar) underhållsbidraget utifrån de förändrade ekonomiska förutsättningarna.

Om en bidragsberättigad förälder fått underhållsstöd medan båda föräldrarna bott i Sverige upphör det när den underhållsskyldiga flyttar till Norge. För att den bidragsberättigade föräldern fortsatt ska få underhållsstöd kräver Försäkringskassan vanligtvis att ett underhållsbidrag fastställs, eftersom det är förutsättningen för att kunna kräva in pengarna från föräldern i Norge. Det sker oftast genom att Försäkringskassan hjälper den bidragsberättigade att få ett underhållsbidrag fastställt av NAV.

PROBLEMATIK

Information

Även om det finns information kring hur det fungerar med underhållsbidrag och underhållsstöd när föräldrarna bor i varsitt nordiskt land är den betydligt mer sparsam än den information som finns kring detta när båda föräldrarna bor i samma land. Det gör det svårare för föräldrarna att sätta sig in i vad som gäller över gränserna.

De personer som intervjuats till denna analys har upplevt att det varit svårt att ta till sig information och dessutom att enskilda handläggare ibland saknar kunskap om vad som gäller i internationella ärenden.

Främmande regelverk och språk

Även om de norska och svenska språken är förhållandevis lika är det inte alltid enkelt att sätta sig in i och förstå ett annat lands regler och lagar som dessutom är skrivna på ett annat språk. När det egna landets regelverk i förhållande till underhållsbidrag kan vara svårt att överblicka för individen innebär det ytterligare en dimension att förhålla sig även till det som gäller i ett annat land.

Begreppen kan också förvirra, då exempelvis norska barnebidrag – underhållsbidrag på svenska – är förvillande likt det svenska barnbidrag – barnetrygd på norska.

Det finns också vanligtvis en annan kunskap om och

förförståelse av regelverket bland människor inom ett land än över gränserna. Exempelvis berättar NAV om att norska bidragsmottagare ofta söker så kallat særtilskud, alltså ett särskilt extra bidrag, för exempelvis konfirmation eller tandläkarkostnader. Däremot är det ovanligt att svenska bidragsmottagare söker om detta, kanske eftersom de inte känner till det.

Många föräldrar i Sverige upplever också att det är svårt att sätta sig in i beräkningarna och avgörandena som ligger bakom de norska besluten om underhållsbidrag, uppger Grensetjänsten Norge-Sverige. Det gäller även en svensk intervjuerson i denna analys som menar att de samtal hon haft med handläggare inte alltid sedan tycks hänga samman med de beslut som fattas.

Olika nivåer på underhållsstöd och underhållsbidrag

Detta är den problematik som Grensetjänsten Norge-Sverige oftast stöter på, där svenska underhållsskyldiga föräldrar upplever att nivån på underhållsbidraget till Norge är så högt att deras ekonomi blir ansträngd. Många ifrågasätter att de måste följa regelverket i ett annat land, särskilt om det varit den andra förälderns val att flytta från det land där de träffades.

Inte minst så kallade særtilskud, exempelvis till konfirmation eller tandställning, kan vara svåra att betala, upplever vissa svenskar. En av de personer som lyfts fram i denna analys menar att den kostnad han väntas betala för sin dotters konfirmation är så hög att han inte klarar sin ekonomi.

Valutaskillnader

Valutaskillnader som uppstår mellan ett beslut om underhållsbidrag till att det ska betalas ut kan slå på olika håll. Dels kan det innebära att en underhållsskyldig förälder som inte är uppmärksam på förändringarna i valutan riskerar att betala för lite och därmed får en skuld till myndigheten. Dels kan det innebära att myndigheterna inte fullt ut får tillbaka de pengar som de har betalat ut, om de skulder som uppstår trots allt blir så små att myndigheterna avskriver dem.

Handläggningstider

I Norge tycks inte detta vara ett stort problem. NAV uppger att handläggningstiden för ett ärende

som rör Sverige ska vara fem månader, mot fyra månader internt inom Norge. I Sverige är handläggningstiden för beslut om underhållsstöd i gränsöverskridande ärenden, från ansökan till möjlig utbetalning, upp till 17 veckor, uppger Försäkringskassan.

Gränsarbetare

Som utgångspunkt spelar det ingen roll var en person arbetar för avgörandet av underhållsbidrag eller underhållsstöd, utan det avgörande är var personen bor. Det gäller både för bidragsmottagare och underhållsskyldiga. Därför gäller reglerna i bosättningslandet för gränsarbetare på samma sätt som om föräldrarna också arbetat i det land där de bor.

I ett särskilt fall kan det dock uppstå problem, uppger Försäkringskassan. Det handlar om då båda föräldrarna bor i Sverige, men den underhållsskyldiga föräldern arbetar utomlands – exempelvis i Norge. Vanligtvis, om det inte finns något fastställt underhållsbidrag, kan Försäkringskassan ändå betala ut underhållsstöd till den bidragsberättigade och kräva in dessa pengar från den underhållsskyldiga (läs mer i kapitlet om Sveriges regler). Men om den underhållsskyldiga har hela sin inkomst i Norge och det inte finns något fastställt underhållsbidrag, kan inte Försäkringskassan kräva in pengarna. Försäkringskassans beslut om betalningsskyldighet för underhållsstöd kan nämligen inte drivas in i utlandet, eftersom det inte omfattas av den Nordiska indrivningskonventionen. Det är inte heller möjligt att få underhållsbidraget fastställt i Norge eftersom båda föräldrarna bor i Sverige.

Det kan leda till att den bidragsberättigade föräldern bara kan välja mellan att försöka komma överens om ett underhållsbidrag med den underhållsskyldiga föräldern eller att driva ärendet om ett fastställande av underhållsbidrag till domstol i Sverige, vilket kan vara kostsamt.

Vanligen väljer dock Försäkringskassan ändå att betala ut ett underhållsstöd, även om myndigheten och i förlängningen staten riskerar att inte få tillbaka pengarna eftersom den underhållsskyldiga föräldern inte har någon inkomst i Sverige.

Begränsade möjligheter för underhållsskyldiga

För att reglera samarbetet kring underhåll mellan Norge och Sverige används Luganokonventionen. Den slår fast att om den underhållsskyldiga föräldern vill ändra ett beslut om underhållsbidrag måste detta göras i den bidragsberättigade förälderns bosättningsland, såvida den bidragsberättigade föräldern inte samtycker till annat.

Eftersom det mellan Norge och Sverige är vanligt att NAV fastställer underhållsbidraget kan detta göra det svårare för en underhållsskyldig förälder som bor i Norge att få till stånd en ändring av bidraget. I det fallet måste nämligen en ändring göras i Sverige, där det enda alternativet för att fastställa underhållsbidrag då föräldrarna inte är överens är att ta ärendet till domstol, med de kostnader detta riskerar att medföra. Den underhållsskyldiga föräldern kan visserligen få hjälp att anlita en svensk advokat, om personen kontaktar NAV som i sin tur skickar en ansökan om jämkning till Försäkringskassan, men myndigheterna står inte för eventuella kostnader för advokaten eller målet i domstol. Alternativet är att den underhållsskyldiga föräldern får den bidragsmottagandes godkännande till att ta upp frågan om en eventuell ändring av underhållsbidraget i Norge.

FOTO: NEWS ØRESUND

CASE: Underhållsbidraget har gett Emelie skulder

Emelie har fått skulder på 52 000 SEK hos Kronofogden för underhållsbidrag till sitt barn och före detta partner i Norge. Hon upplever att hon hamnat i en rävsax eftersom ett tidigare beslut om underhållsbidrag åter började gälla trots att hennes inkomster minskat radikalt.

Emelie har två barn med sin före detta partner, som länge bott i Norge. Efter att de försökt skapa ett gemensamt liv där under en kortare period bestämde hon sig för att flytta tillbaka till jobb och lägenhet i Sverige. Efter konflikter om vårdnaden bor ett av deras gemensamma barn kvar hos sin pappa och ett bor hos Emelie.

Emelie tycker att det rimligaste vore att de var och en skulle stå för kostnaderna för det barn som bor hos respektive förälder, men hon menar att hennes före detta partner hade en annan åsikt. Han ansökte om att den norska socialförsäkringsmyndigheten NAV skulle fastställa ett underhållsbidrag, och det resulterade i att Emelie blev skyldig att betala underhåll för barnet i Norge.

Själv fick hon senare också rätt till underhållsstöd i Sverige för barnet som bor hos henne, efter att ha ansökt om detta till den svenska socialförsäkringsmyndigheten Försäkringskassan. Hennes före detta partner i Norge har alltså också behövt betala underhållsbidrag – men en betydligt lägre summa än den hon betalat till honom, trots att Emelie uppger att hennes inkomst varit något mindre än ex-partnerns. Att hon fick betala mer berodde bland annat på att hon då var gift och därmed delade hushållskostnaderna med en annan vuxen, och att NAV bedömde att underhållskostnaden för ett barn var högre i Norge.

I och med NAV:s beslut om underhållsbidrag fick Emelie en retroaktiv skuld på cirka 26 000 SEK för den tid som gått. En avbetalningsplan upprättades hos NAV och hon betalade av på skulden, men plötsligt kom ett krav från den svenska Kronofogdemyndigheten. Det visade sig att ärendet flyttats över dit, enligt Emelie på begäran av barnens pappa.

– Jag ringde till NAV och förklarade för dem att jag betalar enligt planen. Men de berättade att han har rätt att gå till Kronofogden i stället. Jag kontaktade Kronofogden, som meddelade att om du lyckas betala det som återstår är du fri från skulden och finns inte kvar i registret, säger hon.

Emelie lyckades lösa situationen och har fortsatt

betala underhållsbidraget, som i dag ligger på drygt 3 800 NOK i månaden, något som hon menar varit väldigt tufft ekonomiskt och psykiskt för henne. Dessutom upplever hon att det varit jobbigt att kommunicera med ett annat lands myndighet. Handläggare har pratat om en sak, men besluten har blivit helt andra, menar hon.

– Allt det här skapade väldigt mycket oro och stress. Det tog min tid att läsa all information från NAV och de här besluten där de ökade avgiften och att skriva ihop svar tillbaka. Jag kunde inte sova och det var väldigt mycket stress, säger hon.

Stressen och de spänningar i hemmet som den bidrog till var enligt Emelie en av orsakerna till att hon så småningom separerade från sin man. Hon har senare också blivit sjukskriven på deltid så att hon numera bara arbetar tio timmar i veckan. Hon ansökte därför till NAV om en ändring av underhållsbidraget och fick ett beslut där hon inte längre skulle betala något underhållsbidrag alls. Men hennes tidigare partner överklagade beslutet och klagoinstansen återförde ärendet till NAV eftersom de ansåg att hon inte bevisat tillräckligt klart att hon och hennes make flyttat isär – och varför.

När NAV skulle ta upp ärendet igen visade det sig att hennes före detta partner numera uppehåller sig i ett tredje land. Enligt Emelie beslöt de därför att avvisa kravet om att behandla ärendet på nytt, eftersom de inte hade kompetens att behandla det utifrån de rådande förutsättningarna. Resultatet blev att det tidigare beslutet åter trädde i kraft och Emelie måste alltså betala 3 800 NOK i månaden. Dessutom hade det gått ett år av handläggningstid då hon inte betalat underhållsbidrag efter det förra beskedet, och hon blev skyldig att betala retroaktivt för den tiden.

– Nu sitter jag med 52 000 SEK i skuld hos Kronofogden. Jag har pratat med advokater, men det finns inte någon som verkar förstå det här. En advokat betalade jag för rådgivning och hon sade att jag kan få rättshjälp, men sedan har jag fått veta att jag inte kan få det. Och jag fick rådet att jag kan förlora pengar på en rättsprocess, säger Emelie.

Dessutom menar hon att hon inte har möjlighet att ta hjälp av fler advokater.

– När jag redan ska betala 3 860 norska kronor i månaden, ska jag då skaffa en advokat som kostar lika mycket? Och jag kan inte ta lån eftersom jag är hos Kronofogden, så jag har ingen möjlighet till det.

Nu planerar hon att vända sig till tingsrätten i Sverige för att begära ändring av underhållet, så att varken hon eller hennes före detta partner ska betala till varandra. Men hon känner sig utmattad och har ännu

inte haft ork nog att ta itu med saken. Emelie känner att situationen blivit mycket orättvis.

– Vi är ändå två personer i skandinaviska länder med lika mycket lön. Om jag också hade bott i Norge hade man kunnat ha ett rättvisare perspektiv, säger hon.

Fotnot: Emelie är ett fiktivt namn för att beskydda anonymiteten. Øresundsinstitutet känner till det riktiga namnet. Texten bygger på Emelies berättelse om sina upplevelser och erfarenheter.

CASE: Tufft att betala för norsk konfirmation

Peter fick ett barn med en norsk kvinna som då bodde i Sverige, men som sedan flyttade tillbaka till Norge med barnet. Han har betalat ett underhållsbidrag på 2 000 NOK per månad, men fick svårt att få ekonomin att gå ihop då han fick ett stort krav på extra tillskott (sæertilskudd) i samband med att barnet skulle konfirmeras – trots att han meddelat i förväg att han inte skulle ha råd med det.

Peter levde med sitt barns mamma i några år innan hon valde att flytta tillbaka till Norge. Efter att ha haft växelvis boende fram till att barnet kom i skolåldern avgjorde rätten att barnet skulle börja skolan i Norge, men med reglerat umgänge med sin pappa. Enligt Peter och hans nuvarande fru har han dock på grund av mamman inte fått träffa sitt barn lika ofta som det sagts, vilket påverkade utfallet när barnets mamma ansökte om att underhållet skulle fastställas på nytt eftersom hennes situation förändrats.

Visserligen är det i grunden själva avtalet om umgänge som gäller och inte det faktiska utfallet. Men Peter fick besked från den norska socialförsäkringsmyndigheten NAV om att när umgänget inte följt avtalet och båda parter är eniga om detta faktum räknas det faktiska umgänget.

Detta fick Peters nuvarande fru att uttrycka stor oro för familjens ekonomi i ett öppet brev till NAV och Grensetjänsten Norge-Sverige, inte minst eftersom Peter även fått krav på att bidra till barnets konfirmation.

”Dessutom finns krav på en så kallad sæertilskudd för en konfirmation, som hölls i maj 2016, om 25 000 norska kronor, något som min man redan innan konfirmationen meddelade kvinnan att han inte har ekonomisk möjlighet till. Trots detta

genomförde hans före detta konfirmationen till den summan och nu kräver hon från min man, med hjälp från NAV att han ska betala den”, skriver hon.

I brevet berättar Peters fru att de varit i kontakt med många myndigheter, men att de upplever att det saknas kunskap om underhållsbidrag över gränserna. Paret har hänvisats till lagtexter eller fått rådet att vända sig till en norsk jurist eller advokat, med de kostnader det innebär.

Utifrån sina erfarenheter ifrågasätter Peter och hans fru att svenska medborgare i dessa situationer måste följa ett annat lands lagar och regelverk utan att kunna få hjälp av svenska myndigheter.

”Därmed ställer jag mig högst frågande till hur våra svenska politiker och myndigheter kan godta detta avtal, som kan försätta svenska familjer i personlig konkurs och utlämnar oss svenska medborgare helt till ett annat lands lagar och regler och detta utan minsta hjälp från våra svenska myndigheter”, skriver Peters fru i brevet.

Fotnot: Peter är ett fiktivt namn för att beskydda anonymiteten. Øresundsinstitutet känner till det riktiga namnet. Texten bygger på Peters frus öppna brev från 2017 till NAV och Grensetjänsten Norge-Sverige, samt annan information som Peter och hans fru delgett.

FOTO: NEWS ØRESUND

Den kombination av länder som Island och Sverige utgör har inte avhandlats i denna analys, eftersom fokus ligger på de kombinationer av länder som gränsar mer direkt till varandra och där utbytet mellan människor är större. Men ett case där en av föräldrarna bor på Island och den andra i Sverige presenteras här nedan.

CASE: Han väntade i ett år på beskedet om vart underhållsbidraget skulle betalas in

Hans före detta flickvän flyttade till Island med deras gemensamma barn och Jonas betalar numera underhållsbidrag enligt isländska regler. Han har upplevt att det varit mycket svårt att få information från de isländska myndigheterna om hur han ska betala. Det har bland annat lett till att han hamnat i den svenska indrivningsmyndigheten Kronofogdens register, vilket tvingade hans nystartade företag i konkurs.

Jonas träffade mamman till deras gemensamma barn medan hon bodde i Sverige och när hon efter en tid flyttade till Island med barnet trodde han att det bara skulle vara för en tremånadersperiod. Men hon stannade och de senaste åtta åren har Jonas träffat sitt barn mycket sällan.

En tid efter flytten fick Jonas ett brev på isländska och när han ringde den isländska indrivningsmyndighet som var avsändare, Innheimtustofnun sveitarfélaga, fick han veta att han hade en retroaktiv skuld för underhållsbidrag på lite drygt 20 000 svenska kronor, med ett par veckors betalningsfrist kvar.

Jonas menar att han redan hade betalt underhållsbidrag till sin före detta partner enligt en överenskommelse dem emellan, men eftersom det inte stod på bankutdraget att dessa utbetalningar gällde underhållsbidrag räknades de inte.

– Jag fick hjälp av min pappa med betalningen – jag var arbetslös då, säger han.

Därefter fick Jonas veta att han framöver skulle betala 2 800 svenska kronor i månaden, men han förstod inte vart han skulle betala in pengarna.

– Jag skrev till dem på mejl, där jag frågade: var sätter jag in pengarna? Och enligt vilken valutakurs

och i vilken valuta? Men jag fick inget svar. Jag skrev till handläggaren under ett år, från november till november. Under den tiden har de drivit in pengarna genom Kronofogden, som krävde pengarna efter typ ett halvår. Jag hade lagt undan pengarna under månaderna till dess och fick betala in en klumpsumma, säger han.

Jonas hade nyligen startat ett företag, men uppger att han blev tvungen att försätta det i konkurs eftersom hans kreditvärdighet försvann då han hamnade i Kronofogdens register.

Slutligen fick han kontakt med myndigheten på Island och ett konto att betala in på. Sedan dess har Jonas betalt de 2 800 kronorna i månaden, men är själv tveksam till om summan är korrekt. När han själv kontrollerat växelkursen menar han att det isländska beloppet skulle motsvara lite mindre i svenska kronor, men han har inte fått något svar på detta från den isländska myndigheten. Han säger sig inte heller ha fått någon bekräftelse på om han betalt in rätt belopp.

De senaste månaderna har han fått svårt att betala underhållsbidraget eftersom han driver en restaurang och inkomsterna minskat kraftigt på

FOTO: NEWS ØRESUND

grund av coronapandemin och de smittskyddsåtgärder som införts. Det besked han fått från isländska Innheimtustofnun sveitarfélaga är enligt Jonas att han slipper betala underhållsbidraget under tre månader, men i stället kommer att få betala dubbelt under de efterföljande tre månaderna.

En annan sak som Jonas upplever som ett problem är att kommunikationen – åtminstone per post – sker på isländska.

– Det var tydligen min skyldighet att hitta någon som kan översätta de här breven. Det är lättare sagt än gjort. Jag har bett dem kommunicera antingen på svenska eller engelska, men det gör de inte, säger han.

Detta har enligt Jonas inneburit att han missat information.

– I början förstod jag inte vad de ville, att de ville ha underhållsbidrag. De skickar fortfarande papper, nu vet jag att det är någon form av utdrag, säger han.

Utöver de isländska myndigheterna har han försökt kontakta svenska Försäkringskassan, men haft svårt att få svar på sina frågor om underhållsbidraget, liksom vad som gäller om vården för barnet på Island.

– Det är helt och hållet jag själv som googlar mig fram. Jag har inte fått någon hjälp. Jag önskar att det funnits någon instans i Sverige, till exempel Försäkringskassan, som hade kunnat ta sig an det och hjälpa mig, så att jag hade kunnat prata med en svensk person, säger han.

Han tycker också att det känns orättvist att han måste betala utifrån det isländska regelverket, i och med att han träffade sin partner i Sverige och att det var hon som valde att flytta.

– Jag skulle vilja ha samma skyddsnät som jag har i Sverige och betala enligt svenska regler. Om vi båda varit isländska och jag hade flyttat till Sverige skulle jag förstå om jag behövde betala enligt isländska regler, men så är inte fallet. 2 800 kronor i månaden är rätt så saftigt och det svider också när jag samtidigt inte kan träffa mitt barn, säger han.

Fotnot: Jonas är ett fiktivt namn för att beskydda anonymiteten. ØresundsInstitutet känner till det riktiga namnet. Texten bygger på Jonas berättelse om sina upplevelser och erfarenheter.

Om rapporten

Denna analys har utarbetats under hösten 2019 och våren 2020 av Øresundsinstitutet, på uppdrag av Grensetjänsten Norge-Sverige, Nordkalottens Gränstjänst, Øresunddirekt Sverige och Nordiska ministerrådets informationstjänst Info Norden.

Analysen bygger till stor del på information från de myndigheter som är involverade i underhållsärenden i samtliga av de fem nordiska länderna. Informationen har samlats in genom intervjuer med myndigheterna, myndigheternas hemsidor och publikationer som getts ut av myndigheterna. Dessa myndigheter har också hjälpt till att faktagranska analysen.

Även lagtexter och konventioner ligger till grund för analysen, liksom intervjuer med de regionala gränstjänsterna samt den nordiska informations-

tjänsten Info Norden.

Dessutom innehåller analysen intervjuer med privatpersoner som har personlig erfarenhet av underhåll över de nordiska gränserna. Intervjuerna gjordes under 2020. Dessa personer presenteras anonymt i analysen för att intervjuerna inte ska riskera att skada barnens integritet. Samtliga intervjupersoner har fått möjlighet att faktagranska texterna om sig själva. Ingen bild har någon koppling till intervjupersonerna.

Vissa kombinationer av länder saknar denna typ av intervjuer med "case". Det handlar i dessa fall om att det inte varit möjligt att hitta någon som kunnat ställa upp, trots ihärdiga försök.

Analysen är skriven på danska och svenska.

FOTO: NEWS ØRESUND

Källförteckning

- Anvisning för bedömning av storleken på underhållsbidrag till barn, publikation 2007:3. Justitieministeriet, Helsingfors, 2007
- [borger.dk](#) (2020-05-08)
- [cb.is](#) (2020-05-11)
- [familieretshuset.dk](#) (2020-05-08)
- [forsakringskassan.se](#) (2020-05-07)
- [Gränshinderrådets verksamhetsrapport 18/19](#), (2020-05-11)
- [Handbok Internationell verkställighet](#) (2016), Kronofogden, (2020-05-09)
- Indrivning av underhållsbidrag i internationella ärenden – Försäkringskassan som centralmyndighet, Vägledning 2006:1 Version 9, Försäkringskassan
- [kela.fi](#) (2020-05-07)
- KONVENTION om internationell indrivning av underhåll till barn och andra familjemedlemmar. I Europeiska unionens officiella tidning 22.7.2011
- [Kungörelse \[1958:522\] angående tillämpning av konventionen den 20 juni 1956 om indrivning av underhållsbidrag i utlandet](#), (2020-05-09)
- [Lag \[1962:512\] om indrivning i Sverige av underhållsbidrag, fastställda i Danmark, Finland, Island eller Norge](#), (2020-05-09)
- [medlag.is](#) (2020-05-08)
- [nationalbanken.dk](#) (2020-05-11)
- [nav.no](#) (2020-05-07)
- [norden.org](#) (2020-05-08)
- [norges-bank.no](#) (2020-05-11)
- [oikeusministerio.fi](#) (2020-05-07)
- [retsinformation.dk](#) (2020-05-08)
- [riksbank.se](#) (2020-05-11)
- [RÅDETS FÖRORDNING \(EG\) NR 4/2009 av den 18 december 2008 om domstols behörighet, tillämplig lag, erkännande och verkställighet av domar samt samarbete i fråga om underhållsskyldighet](#), (2020-05-08)
- [skat.dk](#) (2020-05-08)
- [tr.is](#) (2020-05-08)
- Underhållsbidrag till barn, Vägledning 2016:1 Version 6, Försäkringskassan
- Underhållsskyldighet i internationella situationer – Underhållsförordningen, 2007 års Haagkonvention och 2007 års Haagprotokoll, Statens Offentliga Utredningar 2010:59
- [Utökat samarbete med Schweiz, Norge och Island: Luganokonventionen](#), (2020-05-08)
- Vejledning om inddrivelse i Danmark af udenlandske krav på børne- og ægtefællebidrag m.v., VEJ nr 9280 af 20/03/2019, Børne- og Socialministeriet

INTERVJUER

MYNDIGHETER

- Försäkringskassan
- Justitieministeriet (Finland)
- Domstolsverket
- Egentliga Finlands tingsrätt
- FPA
- NAV
- Torneå kommun
- Familieretshuset
- Udbetaling Danmark
- Gældsstyrelsen
- Tryggingastofnun ríkisins
- Innheimtustofnun sveitarfélaga
- Skatteverket

ADVOKATER

- Advice Advokatfirma
- Gert Nilsson Eldrimner, Advokatfirman Eldrimner

GRÄNS- OCH INFORMATIONSTJÄNSTER

- Grensetjänsten Norge-Sverige, Kikki Lindset
- Grensetjänsten Norge-Sverige, Oskar Danielsson
- Nordkalottens gränstjänst, Ellen Rydningen
- Nordkalottens gränstjänst, Päivi Koivupalo
- Øresunddirekt Sverige, Sandra Forsén
- Info Norden, Anna Sophie Liebst
- Info Norden, Ástrós Signýjardóttir

CASE

- Dansk man, bosatt i Sverige, "Claus"
- Dansk kvinna, bosatt i Norge, "Johanne"
- Isländsk kvinna, bosatt i Norge, "Katrín"
- Isländsk kvinna, bosatt i Danmark, "María"
- Isländsk kvinna, bosatt i Norge, "Marta"
- Svensk kvinna, bosatt i Sverige, "Emelie"
- Svensk man, bosatt i Sverige, "Jonas"
- Svensk man, bosatt i Sverige, "Peter" (utifrån öppet brev från 2017 till NAV och Grensetjänsten Norge-Sverige)

Info Norden
Nordiska ministerrådets
informationstjänst

